ગુલદસ્તએ શરીઅત

યાને

શરીઅતકા ગુન્ચા.

હીસા તીસરા

અબ્દુલકાદર નુરમોહંમદ.

ભાવનગરી મોહલ્લા.

પોસ્ટ નંબર ૩,

બમબઈ.

પહેલીબાર તઆદાદ ૧૦૦૦

વકફ.

અઝ તરફ

જનાબ શેઠ અબ્દુલા અબદુલ રહેમાન

બમબઈ.

૧૩૩૯ હિજરી.

ધી "અમરસિંહજી" પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ. અહમદાબાદમેં

પઠાન નુરખાન અમીરખાન વકીલે છાપી.

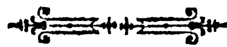
૭૮૬

ગુલદસ્તએ શરીઅત

હીસ્સા તીસરા.

—

બીસમીલ્લાહ હીર્રરહમાન નીર્રરહીમ.

સબ તારીફ અલ્લાહકે વાસ્તે હય. જો હમેશાસે હય ઓર હમેશા રહેગા. ઉસકી હસ્તીકો બકા હય. બાકી સબ ફના હય ઓર વો સબકા હકીકી માલીક હય ઓર સબ ચીઝેં ઉસીકી બનાઇ હુઇ હંય ઓર ઉસીકે સહારેપર ઠેરે હુવે હંય ઇસ લીએ વો ખાલીક ઓર માલીક હય. હર અયબ ઓર નુકસાનસે વો પાક હય સબપર વો કાદીર હય ઓર વો ગાલીબ હય. ઇસલીએ વો હકીમે મુતલક હય ઝમીનો આસમાનમેં ઉસકી મખલુક ઉસીકી પાકી ઓર તસ્બીહ બયાન કર રહે હંય.

દરૂદ ઓર સલામ ઉસકે રસુલે મકબુલ હઝરત મોહમ્મદ મુસ્તુફા (સ.) પર હોજીઓ કે જીનકે હદીસોંકા ખઝાના ઇસ કદર હય કે જીસસે મુસ્તહેદાં ઇમામોંને દીનકા ફહમ હાંસીલ કીયા. રહમત હોજીઓ ઉનપર ખુદાકી કે ઉનોને હમારે લીયે (ફેકાહ) કે મસાએલકે કે ખઝાને કે ખઝાને જમા કીએ. ઓર દરૂદ ઓર સલામ ઉનકે આલ ઓર અસહાબપર હોજીઓ કે જીન્હોંને "કુરઆન" ઓર "હદીસ" કે ઇલ્મકા ભંડાર જીતના ચાહીયે ઉસસેબી ઝયાદા બડી ખુબીક સાથ મોહકકેકિનકો પહોંચાયા.

બાદ ઇસકે ફકીર હકીર ખાદેમુલ ઈસલામ મુનશી અબદુલકાદર બીન નુરમોહમ્મદ મુસલમાન ભાઇઓંકી ખીઝમતમેં અર્ઝ ગુઝાર હય કે ખુદાએ પાકકે હઝાર હઝાર શુક્ર હય કે ઉસને અપને કરમ વ ફઝલસે ગુલદસ્તે શરીઅતકા તીસરા હીસ્સા મુજ નાચીઝકે હાથસે પુરા કરવાયા. યે ઉસકા બડા એહશાન હય ઇસલીએ ઉમેદ રખતા હું કે અલ્લાહ તઆલા ઇસ નુસખેકો કબુલ આમ કરે ઓર મેરા ગુનાહોં બચનેકા વસીલા હો ઓર ઇસ ખીઝમતકો ખુદાએ તઆલા કબુલ રખે. આમીન. વ સલલ્લાહો અલા ખેરે ખલકેહી વ સૈયદના મોહમ્મદીંવ (સ.) અલયહે વ આલેહી વ અસહાબેહી અજમઇન બે રહમતેકા યા અર-હમર રાહેમીન.

બાદ હમ્દ સલાત કે અર્ઝ યે હય કે યે તીસરા હીસ્સા ગુલદસ્તે શરીઅતકા જીસમેં બયાન હુકુમતસે તઅલ્લુક હય ઓર યે બી અયસા તઅલ્લુક હય જીસસે કોઇ ફર્દ બશર ખાલી નહીં. છોટીસે છોટી હુકુમત અહલે બેત હંય યાને "અહલો અયાલ" જો હર ફર્દ

બશરકે સાથ લગે હુવે હંય જબકે ઇન્કે હુકુકસે ગાફીલ રહેગા તો કયુંકર ઇન્સાફ ઓર ગેરઇન્સાફમેં તમીઝ કર સકેગા. ઇસલીયે સહોબતકે ઓર મહોબતકે પહેલે "હકકુલ ઇબાદ" જાનના જરૂર હય યાને બન્દોંકે હકસે વાકીફ હોના ઝરૂરી હય ઇસલીયે કુરઆન પાકમેં મોમીનોંકો કાફેરાંકી સોહબતસે દુર રેહનેકા હુકમ આયા હય. તરજુમા. (જીસને ખુદા ઓર રોઝ કયામતપર ઇમાન લાયા ખુદાકે દુશ્મનોંસે દોસ્તી ન રખેગા.–સુ. રૂ.) ઇસ આયતસે સમજા ગયા કે કુફાર ઐયસે હકતલફ (હકકે ઉડાનેવાલે) હંય કે ખુદા તઆલા અપને મુખલિસ બન્દોંકો ઉન્કે આદતસે બચાનેકે લીએ સોહબતસે બાઝ રેહનેકા શરીઅન હુકમ ફરમાતા હય ઓર યેહી અલામત ઇમાન હય. ઇસસે સમજા ગયા કે અદલ એક સીફતે મહમુદ હય જીસસે હક વ નાહક પેહચાના જાતા હય જયસાકે દુસરી જગા ઇરશાદ હય. તરજુમા. (તહકીક અલ્લાહો તઆલા હુકમ કરતા હય તુમકો સાથ અદલ ઓર એહસાનકા. સુ. રૂ.) માલુમ હુવા કે અદલકા બરતાવ અયસા આમ હય કે જાનવરાંકે સાથભી ઇનસાફસે બરતનેસે રહમતે ખુદા શામેલ હાલ હોતી હય ઇસલીએ હદીસ શરીફમેં બેઇનસાફી કરનેવાલે તુજ્જારપર લાનત આઇ હય જીસકો મોહતકર કહેતે હંય યાને ગલ્લા જમા કરનેવાલા ઓર ગીરાનીકી રાહ દેખનેવાલા. અયસા મોહતકર મલઉન હય. હુઝુર (સ.) ફરમાતે હંય કે જીસને ચાલીસ દીન અનાજકો રખ છોડા તા ગીરાનીકે વકત બેચે અગર સારા અનાજ ખેરાત કર દેગા તો ભી ઉસકા કફારા અદા નહોગા ઓર ખુદા ઉસસે બેઝાર હય. ઇસસે માલુમ હુવા કે બન્દોંકે હુકુકકા અદા કરના નેહાયત ઝરૂરી હય ઓર દુન્યામેં ઇનસાનકી પૈદાયશસેં ગર્ઝ યેહી હય કે એક દુસરેકે સાથ ઇન્સાફ વ એહસાનકે અપની ઝીન્દગીકો આરાસ્તા કરેં.

ઐસાહી દુસરી આયતોંમેં અપને બન્દોંકો નાહક માલ ખાનેસે જો સરાસર ઝુલમ હય મના ફરમાતાહય તરજુમા (અય ઇમાનવાલો ન ખાઓ માલ એક દુસરેકા નાહક સુ. નીસા રૂ. ૫) યાને બાતેલ તૌરપર શરીઅતકે ખીલાફ જયસા ખીઆનત, સુદ, જુવા, ચોરી યા ફાસેદ મામલેકે સાથ યા જુઠી કસમ ખાકર યા બાતેલ દાવેકે સાથ ગરઝ નાહક તસરરૂફ કીસીકે માલમેં ન કરો. યે ગઝબે ખુદાકા બાઇસ હય મગર યે કે હો તસરરૂફકા સબબ સોદાગરી નોકરી, ખેતી, મઝદુરી ઇસતૌરકી કમાઇ જો રઝામંદીએ પરવરદગારસે હય ખુશી ઔર રઝામંદીસે તુમમેંસે જો કોઇ મામલા કરનેવાલા હો યે હલાલ તૈયબ હય ઔર યેહી મકસદે અસલી હય જીસકે લીયે હમારે સરદાર સાલારને બડી કોશીસ કી હય ઔર આપકે તાબેદારોંને ભી યેહી સીફત યેહી અવસાફ હાસેલ કરનેકે લીએ બડી કોશીશ કી હૈ યહાંતક કે અમીરૂલ મોમેનીન હઝરત ઉમર (ર) કે ઝમાનેમેં કાફેરાંસે લુટકા માલ મીલા જીસમેં મીસ્ક થા. મીસ્કભરે હાથ આપકી બીબીકી દામનીમેં લગ ગએ જીસસે વો ખુશબોદાર હો ગઇ લેકીન આપને ઉસ દામનીકો ઇસ કદર ધોયાકે ખુશબો બીલ્કુલ ઉડ ગઇ કયુંકે વો મીસ્ક ખાસ અપના માલ નહીંથા. ઇસસે માલુમ હુવાકે આપકે અસહાબ ઔર ખાદેમુલ ઇસલામ કીસકદર ડરતે થે કે ગુનાહ સગીરાસે ભી પરહેઝ કરતે થે.

ઇસી ઇન્સાફ યાને અમાનત અદા કરને ઔર ઇન્સાફસે ચલનેકી દુસરી આયતોંમેં ભી તાકીદ આઇ હય તરજુમા (અદા કરો અમાનતેં ઉન્કે માલેકાંકે સુ. નીસા રૂ. ૮)

ઇસ્કે આગે ઇરશાદ હય તરજુમા (જબ તુમ હુકુમ કીયા ચાહો દરમીઆન લોગોંકે તો હુકુમ કરો સાથ અદલકે તહકીક અદલ કયા ઉમ્દા ચીઝ હય કે સાથ ઉસ ચીઝકે નસીહત કરતા હય યાને અમાનતેં અદા કરના ઔર,અદલકે સાથ હુકમ કરના. અલ્લાહ હય સુન્ને-વાલા ઔર દેખનેવાલા. (સુ. નીસા રૂ. ૮) યહાં એક હીકાયત કુરઆની લીખી જાતી હય. એક યહુદી ઔર એક મુનાફિક જો ઝાહેરમેં મુસલમાન થા ઇન દોનુંકે દરમીઆન ઝગડા વાકેઅ હુવા. ઝગડેકે ફયસલેકે લીએ ઉનેં એક હાકમકી હાજત હુઇ. યહુદી તો ઉસ મુનાફિકકો મહકમે નબુવ્વતકી તરફ ખીંચતા થા કયુંકે વો દાવેમેં સચ્ચા થા ઔર મુનાફિકકો કાબ બીન અશરફકી તરફ રગબતથી કે વો યહુદીયોંકા સરદાર થા ઔર રીશવ-તસે સચ્ચેકો જુઠા ઔર જુઠેકો સચ્ચા કરતા થા. મુનાફિકકી યેહી ગરઝથી કે રીશવત દે કર અપના મુકદમા સુધાર લું લેકીન યહુદી ઉસ મુનાફિકકો કસાં કસાં હુઝુર (સ.) કે ફયસલેકી તરફ લેહી ગયા. હુઝુરને યહુદીકો સચ્ચા કીયા. જબ મહકમે નબુવ્વતસે બાહેર નીકલે તો મુનાફિક યહુદીકા દામનગીર હુવા કે આપકે હુકમસે રાઝી નહીં. હું ચલ હઝ-રત ઉમર (ર.) કે પાસ કે તહકીક સાની કરેં. યહુદી ઇસબાતપર બી રાઝી હુવા ગરઝ દોનું હઝરત ઉમર ફારૂક (ર.) કે ઘર પર ગએ ઔર યહુદીને અપના દાવા ઔર રસુલ (સ.) કા હુકમ બયાન કીયા. હઝરત ઉમર (ર.) ને મુનાફીકસે પુછા કે યહુદી જો બયાન કરતા હય વાકઇ હય મુનાફિકને તસદીક કી કે હાં કયફીઅત ઠીક હય મગર મેં ઇસ હુકમસે રાઝી નહી હું ઔર આપકે હુકમપર મુજે ઇત્તેફાક હય. હઝરત ઉમર (ર.) ને ફરમાયા કે તુમ દોનું યહીં ઠેરે રહો જબ તક મેં ઘરસે બાહેર આવું ઔર રાસ્તીસે તુમ દોનુંમેં ફયસલા કરદું. વો દોનું ઠેરે રહે. હઝરત ઉમર (ર.) તલવાર લેકર ઘરમેં આએ ઔર મુનાફિકકા સર કાટકર સહરામેં ફેંક દીયા ઔર ફરમાયા કે જો અયસે કાઝીકે હુકમસે રાઝી નહો ઉસે અયસી સઝા દેના ચાહીએ ઉસી દીન હઝરત રસુલે ખુદા (સ.) ને હઝરત ઉમર (ર.) કો ફારૂકકા લકબ દીયા ઔર યે આયત નાઝીલ હુઇ. તરજુમા (કયા નહી. દેખા તુને ઔર નઝર નહીં કી તરફ ઉન લોગોં કે જો ઇમાન લાએ હય સાથ ઉસ ચીઝપર જો નાઝીલ કી ગઇ તુજ પર ઔર સાથ ઉસ્કે જો તુજસે પેહલે ભેજી ગઇ હય અંબયાઓંકી કીતાબોમેંસે ફીર ચાહતે હંય બાવજુદ ઉસ્કે કે ઇમાનકા દાવા રખતે હંય યે કે મુરાફિઆ કરેં—યાને તહકીક સાની કરેં—તરફ કાબ બીન અશરફકે જો નેહાયત તાગી ઔર બાગી થા. હાલાં કે ઇમાનકા દાવા કરનેવાલે મામુર યે ઔર સબ મુકલ્લફભી મામુર હંય સાથ ઇસબાતકે કે નગીરવીદા હોં સાથ હુકમ તાગુત કે ઔર ચાહતા હય શયતાન યે કે ગુમ-રાહ કરદે ઉનેં જો તાગુતકી તરફ માએલ ઔર રાગીબ હય ગુમરાહી દુરકે હરગીઝ ઉસ્સે રાહે રાસ્તકી તરફ રૂજુહી કર ન સકે) ફાયદા ઇસ આયત કરીમાસે ઝાલીમ વ મઝલુમકો મોચ કરનેકી કીસકદર ગુનજાએશ હે કે અયસે શખ્સકા ઇમાન મુકામે મહેલ તઅજજુબમે હે કે દાવા ઇમાનકા ઔર ઇનસાફ વ અદલ જો સીફાતે મહમુદા ઔર ખુદાકે નઝદીક પસંદીદા હે ઉસ્સે જબકે ઉસ મુનાફિકને નફરત ઝાહેર કી ઔર ઝુલમ જુઠકી તલાસમેં યહુદીકે સાથ નીકલા જો સરાસર ગુમરાહ કામ હે લેકીન ઇસ મુકામમેં યહુદી હકપર થા ઔર મુનાફિક નાહક ઇસલીએ વો અપની નાહકકી સઝાકો પહોંચા જીસકી મઝમ્મત ઇસ આયત

કરીમામે' તાકયામત મુસલમાનોંકી ઝબાનો પર જારી રહેગી જો અયસે આદીલ મુનસીફ હાકમકો છોડ કર ઉસ ઝાલીમ તાગુતકી તરફ મુકદ્દમા લે જાના ચાહા. અફસોસ હઝાર અફસોસ હે અયસે શખ્મપર જીસ્કી મોત ગુમરાહીપર હુઇ ઓર ઉસ યહુદી પર શાબાશ હે કે જીસ્ને બાવજુદ મુખાલેફતકે હમારે સયદે સાલારકી તરફ મુકદ્દમા રજુ કીયા. શાહેદ ઇસ હકપરસ્તીકી વજાહસે ઇમલાગ કબુલ કરનેકી તોફીક અતા હો તો કચ્છ તઅજ્જુબ નહી. ઇસ્સે સાબીત હુવા કે અદલ ઓર ઇનસાફ ખુદાકો બહોત પીયારા હે ઓર યેહી હુકુમત હે જો ઇસ રીસાલેકી ગરઝ હે.

કુરઆન પાકમે' ઇરશાદ હે, તરજુમા (દીનમે' કોઇ જબાર નહી હે હીદાયત ઓર ગુમરાહી વાઝે હો ચુકી સો જો શખ્સ શેતાન યાને શેતાની કામોકા મુનકર હુવા ઓર અલ્લાહપર ઇમાન લે આયા તો ઉસ્ને અયસા મઝબુત કડા પકડા જો ટુટનેવાલા નહીં ઓર અલ્લાહ સુનતા જાનતા હય. (સુ૦ બકર રૂ. ૩૪) ફાયદા ઇસ આયત કરીમામે' ઇનસાફકી યેહી તાકીદ હય કે ગુમરાહીકે રાસ્તેકો છોડકર રાહેરાસ્ત ઇખત્યાર કરે. જીસ્કે લીયે માબુદ ગવાહી દેતા હય કે ઉસ્ને અયસી મઝબુત રસીકો પકડા હય કે વો ટુટનેવાલી નહીં'. ઇસમે એક મુઝદા ઓર ખુશખબરી બી હય કે ઉસ્કા ખાતમા બીલખેર હોનેકી એક નીશાની હય. યે બહોત બડી ન્યામત હય ઓર આયત કે અખીર મે' અલ્લાહ સુનતા ઓર જાનતા હય ઇસસે યે મુરાદ હય કે સુનતા હય ઉસ્કા કોલ ઓર ઉસ્કી મુરાદ ઓર ઉસ્કી ઇલ્તેજા જો રાહે રાસ્તપર હય ઓર જાનતા હય ઉસ્કી નીયત ઓર ઉસ્કે ઇબાદાત ઓર હરએક અમલ જાનતા હય ઇસલીએ કે ઉસ્કો એસા ઈનઆમ વ ઇકરામ દે કે વો ખુશ હો જાવે ઓર દોનું જહાનમે' ઉસ્કા મદદગાર રહે ઓર અયસાહી કુરઆન પાકમે' મોમીન રાસ્ત બાઝકી મદદ વ હીમાયતકા વાયદા કીયા હય. તરજુમા (અલ્લાહ કામ બનાનેવાલા હય ઇમાનવાલોંકા (સુ. રૂ.) યે સીફત અદલ હય જીસ્કા કે ખુદા મદદગાર હય. યહાં એક નકલ લીખી જાતી હય કે બુઝરગાન સલફ કીસકદર ખોફ રખતે થે હકકો નાહકમે' ઉન્કી જાંચ કીસકદર થી કે બાવજુદ બહોત બડા નફા હોનેકે બી થોડેસે શુભેમે' અસલ ઓર નફા દોનું ખેરાત કર દીયા.

એક બુઝર્ગ સોદાગરને અપને વકીલકે સાથ બસરેકો અનાજ ભેજા તા ઉસ્કો બેચે. જબ વકીલ વહાં જા પહોંચા અનાજ બહોત અરઝાં થા. વકીલને એક હફતા સબર કરકે દુગને મોલકો બેચા ઓર નામા લીખા કે મે'ને અયસા કામ કીયા. ઉસ બુઝર્ગને જવાબ લીખાં કે અય અઝીઝ હમકો થોડાહી નફા કાફી થા. દીનકી સલામતીકે સાથ યે મુનાસિબ ન થા કે તું હમારે દીનકો બહોત મુનફેઅતકે એવઝમે' તબાહ કર દે. યે બડી તકસીર તુજસે હો ગઇ અબ ચાહીએ કે સારા માલ ખેરાત કર દે તો ઉસ્કા કફારા હો ફીર બી ઉસ્કી સુમીસે બચના હમારા દુશવાર હય કયું કે અનાજકા બંદ રખનાં ઓર લોગોંકી ગીઝાકો રોકના તા લોગ મે'હગા ખરીદ કરે અયસી નીયત સરાસર ઝુલમ હય ઓર ઝુલમકી જગા દોઝખ હય. બસ અયસી બાતોંમે' ઇનસાફ કરના ઓર હીરસો હવસકા છોડના યેહી અદલ હય ઇસી બાઇસ કુવ્વતે અદલકે બારેમે' ઓર લાલચ ઓર

નમાઝકો છોડને કે લીએ કુરઆન પાકમેં ઇરશાદ હય. તરજુમા (ઓર જો અપની જીકી લાલચસે બચ ગયા વો લોગ નિજાત પા એંગે. સુ. મોહમ્મદ રૂ. ૧) ઓર સોદાગર કો ચાહીએ કે માલકા અયબ ખરીદારસે પોશીદા ન કરે ઓર ફીલ હકીકત જો ૫છ હય સબ કેહ દેવે અગર છુપાવેગા દગાબાઝ હોગા ઓર ઝાલીમ ગુનેહગાર હોગા ઓર કપડેકા ઉપરકા પલ્લુ બતાવેગા અંધેરી જગામેં તા કપડા અચ્છા નઝર આવે ઓર જુતે ઓર મોઝેકા તલ્લા જો બેહતર હો બતાવેગા ઝાલીમ ઓર દગાબાઝ હોગા કયું કે હુઝુર (સ) એક બેપારીકે અનાજકે અંબારમેં હાથ ડાલે. ઉસ્કે અંદર નમીથી. ફરમાને લગે. યે કયા હય ? બોલા ભીગે હુવે ગઉં હય. ફરમાએ કયું ઉસ્કો જુદા નહી કીયા જો ! બેપારમેં હમસે દગા કરે વો હમસે નહીં (મન ગસ્સના ફલયસા મીન્ના) ઓર અયસી હી હીકાનતેં સહાબોંસે ભી આઇ હય ચુનાચે એક શખ્સને ઉંટ તીનસો દીરહમકો બેચા ઉસ્કે પાઉંમે કુચ્છ અયબ થા વાસલા બીન અસ્કા (ર.) જો હુઝુર (સ.) કે સહાબાસે થે વોહાં પર હાઝર થે. જબ યે બાત માલુમ હુઇ ખરીદારકે પીછે ગએ ઓર બોલે ઇસ્કે પાઉમેં અયબ હય. ખરીદારને ફીર આકર તીનસો દીરહમ વાપસ લે લીયા. બેચનેવાલેને કેહા કયું ઇસ બયમેં તુને ખલલ કીયા ! સહાબીને ફરમાયા હઝરત (સ૦) સે મેં ને સુના હું કે કોઇ શખ્સ કુચ્છ ચીજ બેચા ઓર ઉસ્કા અયબ પોશીદા રખા તો યે હલાલ નહીં. દુસરા શખ્સ જો જાનતા હો અગર ન કહે તો યે ભી દુરસ્ત નહીં ઓર હઝરત (સ૦) હમસે બયઅતલી હય તાકેંમ મુસલમાનોંકી નસીહત ઓર શફકતસે ન ગુઝરે તો ઇસ બાતકા છુપાના નસીહત કે બરખીલાફ હય. જબ અયસા મામલા કરના દુશવાર હય ઓર બડી મહેનતકા કામ હય તો દો ચીઝસે ઉસ્મેં આસાની હોગી. એકતો યે કે અયબદાર માલ ન ખરીદે અગર ખરીદ ચુકા હય તો જાહેર કરનેકા ઇરાદા રખે અગર ઉસ્કો ઠગાએ હય તો આપ દુસરેકો ન ઠગે ઓર સમજે કે મેરા ટોટા હુવા દુસરે પર ન ડાલના ચાહે કયું કે જબ આપ દગાબાઝપર લાનત કરતા હય તો દુસરેકી લાનતમેં આપ ન પડે ઓર યકીન જાને કે રોઝી, દગા ફરેબસે ઝીયાદા ન હોગી બલકે માલકી બરકત જાતી રહેગી ઓર જો ચીઝ અયારીસે રફતા રફતા હાંસલ હુઇ હો એક બારગી અયસા હાદેસા હોગા કે સબ તબાહ હો જાએગા ઓર ફીર મુઝલમાં ગરદનપર રહે. અયસી હી નકલ ઇસ કીસમકી આઇ હય વો યે હય.

એક શખ્સ દુધમેં પાની મીલાકે બેચતા થા. અચાનક નદીકા પાની બડે ઝોરસે આયા ઔર ઉસકી ગાયકો બહા લે ગયા. ઉસકા લડકા અપને વાલીદસે કેહને લગા બાવા જાન યે વો પાની હય જો હમ દુધમેં મીલાતે રહે ! વોહી સયલાબ બનકર હમારી ગાયકો લે ગયા હુઝુર (સ.) ફરમાતે હેં જબ મોઆમલાતમેં ખીઆનતકા દખલ હોતા હય તો બરકત બાકી નહીં રેહતી બરકતકે યે માને હેં કે એક શખ્સકે પાસ થોડા માલ હય ઓર ઉસસે નફા હાંસીલ હોતા હય બહોત લોગોંકો ઉસમે રાહત હય ઓર બહોત ભલાઇ ઉસસે ઝાહેર હોતી હય. ઓર એક શખ્સ હય જીસકે પાસ માલ બહોત હો ઓર દુન્યા વ આખેરતકી ખરાબીકા સબબ હો ઓર કુચ્છ નફા ઉસસે ન મીલે તો ઇસમેં ઓર ઉસમેં બહોત ફર્ક હય. બસ આદમીકો ચાહીયે કે બરકત તલબ કરે ન ઝીયાદતી. ઓર બરકત અમાનતદારીમેં હય બલકે બોહતાયતભી અમાનતદારીમેં હય કયું કે જો શખ્સ અમાનતદારીસે

મુશતહેર હોતા હય સબ લોગ ઉસ્સે મોઆમલા કરતે હંય. ઉસ્કો બડા નફા મીલતા હય ઓર જો ખીઆનતસે મશહુર હોતા હય સબ ઉસ્સે હઝર કરતે હંય. દુસરી બાત યેભી સમજ લેવે કે ઉસકી ઉમર સો બરસસે ઝીયાદા નહોગી. ઓર આખેરતકી મુદત બેઈન્તેહા હય તો ક્યાસ તોરસે રવા રખેગા કે માલકી તરક્કીકે વાસ્તે ઇસ દુન્યાએ ચંદ રોઝાકે લીએ ઉમર અબદીકો તબાહ કરે. પસ હમેશાં ઇન નસીહતોંકા દીલમેં ખીયાલ રખે તો બદ-યારી ઓર દગાબાઝી ઉસ્કે દીલમેં જાયગીર નહો. ઓર રસુલ (સ.) ફરમાએ હંય કે ખલા યક લાએલાહા ઇલલ્લાહકી હીમાયત મેં હંય. અલ્લાહકે ગુસ્સસે જબતક દુન્યાકો દીનપર ફવકીયત ન દેં વગર ન ઉસ વખ્ત યે કલેમા કેહનેવાલેકો ખુદાએ તઆલા ફરમાતા હય તું જુઠ બોલતા હય. રાસ્ત નહીં કેહતા ઓર જીસ તરાહ બયમેં દગાબાઝી ન કરના ફર્ઝ હય તમામ પેશોમેંભી ફર્ઝ હય ઓર કામમેં ધોખા દેના હરામ હય (કી. સ.) ઇમામ અહમદ હમ્બલ (ર.) સે લોગોંને પુછા કે કપડેકો રફુ કરના કયસા હય ! ફરમાયા દુરસ્ત નહીં મગર જબ કપડેકો પહેનને વાસ્તે રફુ કરે ન બેચનેકી ખાતર ઓર જો ઠગાનેકી રફુ કરેગા આસી હોગા ઓર ઉસકી ઉજરત હરામ હય.

ઓર યેભી યાદ રખના ચાહીએ કે વઝનમેં દગા ન કરે બરાબર તોલે હકતઆલાને ફરમાયા હય. (કમતોલને વાલોંપર અફસોસ કે જબ ઓરોંસે તોલ કર લેં તો પુરા ઓર જબ ઉન્કો માપ યા તોલ કર દેંતો કમ દેં કયા ઉન લોગોકો ખ્યાલ નહીં કે વો ઉઠેંગે ઉસ બડે દીનકો જીસ દીન સબ લોગ રબ્બીલ આલમીનકે સામને ખડે હોંગે (સુ. તતીફ હ. સ.) ઓર ખાયેરીનકા યે દસ્તુર થા કે જો કુચ્છ કીસીસે લેતે તો નીમ હબ્બા કમ કર લેતે ઓર જબ દેતે તો નીમ હબ્બા ઝીયાદા દેતે ઓર બોલતે કે યે આધા હબ્બા હમારે ઓર દોઝખકે દરમ્યાન પરદા હય કયુંકે ઉન્હેં ઇસ બાતકા ખોફહી થા કે પુરા નહીં તોલ સકતે ઓર બોલતે વો શખ્સ અહમક હય જો બેહસ્તકો જીસ્કી વુસઅત આસમાન ઓર ઝમીનકે બરાબર હય. નીમ હબ્બેકે ઇવઝમેં બેચે ઓર વોભી અહમક હય જો નીમ હબ્બેકે વાસ્તે તુબાકો વયલસે યાને ખુબીકો ખરાબીસે બદલ કરે. જબ હઝરત (સ..) કુચ્છ ખરીદ કરતે તો યું ફરમાતે કે કીમતકે માફક તોલ ઓર જુકતા તોલ. ફુઝૈલ (ર.) ને અપને બેટેકો દેખાકે એક દીનાર તોલતા હય તા કીસી કો દેવે ઓર વો મૈલ જો ઉસ્કે નકશમેં થા. પાક કરતાથા બોલા અય લડકે તેરા યે અમલ દો હજ ઓર દો ઉમરેસે બેહતર હય ઓર બુઝરગાને પેશીન કહેતે હય યે દો તોલવાલા આદમી જો એક તોલસે ખુદ લેતા હય ઓર દુસરેસે લોગોંકો દેતા હય સારે ફાસેકોંસે બદતર હય ઓર જો બઝાઝકે કપડા બેચતા હે જબ મોલ લેતા હય તો કપડેકો ઢીલા છોડતા હય ઓર જબ બેચતા હય તો કપડેકો ખીંચતા હય ઇન્હીંમેં દાખલ હોગા ઓર જો કસ્સાબ એક હડ્ડી ગોસ્તકે સાથ તોલે જો ઉસ્કી આદત નહીં ઇન્હીંમેં દાખલ હોગા. ઓર જો અનાજ બેચા ઓર ઉસમેં મીટ્ટી હય આદતસે ઝીયાદા ઉસકાભી યેહી હુકમ હય. યે સબ હરામ હય બલકે સબ મોઆમલોંમેં ખલાયકકે સાથ ઇન્સાફ કરના વાજીબ હય કયુંકે અગર કીસી એકકો કુચ્છ બાત બોલી વયસી બાત સુનનેસે ખુદ રાઝી નહો તો ઉસ્ને દેને ઔર લેનેમેં ફરક કીયા હોગા. ઇસ મેઅસિયતસે ઉસ વકત ખલાસી હોગી કે કીસી ચીઝમેં અપને તઇં દીની બ્રાધરપર ફોકીયત ન દેવે. કીસી મામ-

કેમેં યે બાત બહોત દુશવાર હય. ઇસી વાસ્તે અલ્લાહ તઆલાને ફરમાયા હય (યાને કોઇ અયસા નહીં જીસે દોઝખપર ગુઝરના ન પડે લેકીન જો શખ્સ મુત્તકી હો જલ્દ ઉસ્સે નીજાત પાએગા (કી. સ. બા ર પા ૩૭) યે તમામ ખોફકા એહવાલ જો આખેરતમેં બચનેકે લીએ બુઝુર્ગોને દીન લીખ ચુકે હંય યે સારી ખુબીએં ઇનસાફ ઓર અદલકી હંય.

ઇન્સાફ વ અદલ માઅબુદકો અયસા પ્યારા હય કે મૈયતકા માલ તકસીમ કરનેવાલોંકો તાકીદ હોતી હય કે બહોત એહતેયાત્ઝસે તકસીમ કરેં ઓર બચેં ઝુલ્મ ઝીયાદતીસે કે ઝુલ્મકા એક પૈસા મીસાલ આગકે હય. જો બડે બડે ઢેરકો જલા દેવે, તરજુમા (ઓર ચાહીયે કે વો લોગ યાને બાટનેવાલે ખુદાસે ડરેં યે ખ્યાલ કરકે અગર વો અપની નન્ની નન્ની ઓલાદ પીછે છોડકર મરેં તો ઉનપર ઉનકો તરસ આવે. પસ અલ્લાહસે ડરના ચાહીએ ઓર ભલી બાત કહેના ચાહીએ. જો લોગ યતીમોંકા માલ ઝુલ્મસે ખાતે હંય વો તો અપને પેટોમેં આગ ભર રહે હંય ઓર અનકરીબ દોઝખકી ભડકતી આગમેં ડાલે જાએંગે. (સુ. નીસા રૂ. ૧. હ. સ.) ફાયદા ઇસ આયતસેભી માલુમ હુવા કે અદલ સીફતે મહમુદ હય ઓર ઝુલ્મ આદતે મઝમુમ હય ઓર બહોત બુરી હય ઓર ઇસી આયત કરીમાકે દુસરે રૂકુમેં વારેસોંકે બયાનમેં તીન જગાપર વારસા લેનેકે વાસ્તે હુકમ હય. બાદ વસીયત ઓર દૈનકે. ઇસમેંભી સહી તાકીદ હય કે કર્ઝ ઓર વસીયત કે બાદ વારેસોકો હક હય અવલ કર્ઝ અદા કરના ચાહીએ કર્ઝ કે હોતે હુવે વારેસોંકા હક નહીં. મૈયતકા કર્ઝ અદા કરનેકે પેહલે વારીસ અગર વીરસા તકસીમ કર લેવેં તો ગૈરકા હક દબાનેકા ગુનાહ હોગા. ઓર યેહી ચોરી હય ઓર બાદ કર્ઝકે તેહાઇ હીસ્સેમેં વસીયત દુરસ્ત હય વોભી વારેસોંકે સીવાય દુસરોંકે લીએ. વારેસોંકે લીએ વસીયત દુરસ્ત નહીં યા તેહાઇ હીસ્સેસે ઝીયાદા હો તો વોભી દુરસ્ત નહીં લેકીન તમામ વારીસ અગર મૈયતકી વસીઅત કો કબુલ રખ્ખેં તો અલબત્તા દુરસ્ત હય ઓર યે દુરસ્ત હોના ગોયા વારેસોંકી ઇનાયત હય કે વો અપના હક છોડકર વસીઅતકો કબુલ રખ્ખેં અગર વો કબુલ ન કરતે તો ઉસપર અમલ નહોતા ઓર કુરઆન પાકમેં વારેસોંકા હક (વસીયત ઓર દૈનકે બાદ હય) ઇસ્સેભી માલુમ હુવા કે ગયરકા હક જલ્દ અદા કરના યેહી માબુદકો પસંદ હય ઇસલીએ વારેસોકો બાદમેં કહા. ઇસ્સે યે માલુમ હોતા હય કે દયન યાને ગયરકા લીયા હુવા મુબલગ (નગદ) યા કોઇ ચીઝકે બદલે ઉસપર દેન ચડા હુવા હય. ઉસે અદા કરનેમેં વારેસોંકો ગિરાં ગુઝરતા નહીં અયસા તો કોઇ એક હરામ તલબ હોગા જો વીરસા લેને તયાર હો જાવે ઓર મૈયતકા દેન અદા કરનેકો બહાને ઢુંઢે ઓર યેહી ઝુલ્મ હય (ફરાએજ) ઓર દુસરી આયત ઇસી સુરે શરીફામેં હય. તરજુમા (મરદોંકા માં બાપ ઓર કરાબતયોંકે તરકેમેંસે હીસ્સા હય ઓર ઓરતોંકા ભી માં બાપ ઓર કરાબતવાલોંકે તરકેમેંસે હીસ્સા હય. ખ્વાહ થોડા હો યા બહોત હીસ્સા મોઅયન મીલેગા હ. સ.) યહાં એક નાદર બાત લીખી જાતી હય વો યે હય કે જબ કોઈ મરતા હય તો ઉસકી ઘરવાલી બીબી તમામ મીલકત અપને કબઝેમેં કર લેતી હય ઓર ઉસ મૈયત કે નન્ને નન્ને બચ્ચે હોતે હુવે વો બીબી અપની દીલી ખ્વાહેશકે મુવાફીક ખરચ કરતી હય યાને શરીઅત કે ખીલાફ. મૈયતકે પીછે ખેરાત

દુન્યાવી રસમકે મુવાફેક કામકે તવંગરોકા ખાના ખીલાતી હય ગે સબ વારેસોંકા માલ જીસમેં કંઇ વારેસ શરીક હય ઉન્કે બગર ઇજાઝત વો માલમેં તસરરૂફ કરતી હય ગે ભી અલ્લાહકી હદકો તોડના હય ઉસ્સે યે ન સમજનાકે વો બેવાહી ગુનેહગાર હોતી હય બલકે જાન બુજકર ખાનેવાલે ભી ગુનેહગાર હોતે હય ઇસલીએ અયસી બેવાઓંકો લાઝીમ હય કે જો ખેરાત કરની હો યા શરીઅતકે કાયદેકે મુતાબેક કીસીકો ખાના ખીલાના હો તો અપનેહી હીસ્સેમેંસે ખરચ કરે. યતીમોંકે હીસ્સેમેંસે તો જો ઉન્કી ખાસ હાજતે જરૂરી ખાના યા કપડા ઉસકે સીવાય કુચ્છ ખરચ નહીં કર સકતે જયસા ઇરશાદ હય કુરઆન પાકમેં. તરજુમા (ઓર યતીમોંકો આઝમા લીયા કરો યહાં તક કે જબ નીકાહકી ઉમરકો પહોંચે યાને બાલીગ હોં ફીર અગર ઉન્મે કુચ્છ શાયસ્તગી દેખોતો ફીર ઉન્કો ઉન્કે માલ હવાલે કરદો ઓર ઉન્કે માલ ફુઝુલ ખરચીસે ઓર ઇસ જલદીસે કે યે બડે ન હો જાએ. ખા ન જાઓ ઓર જો સરૂપરસ્ત ગની હો તો બીલકુલ બચા રહે ઓર જો ફકીર હો તો ઇન્સાફકે સાથ ખાએ કે જબ તુમ ઉન્કે માલ ઉન્કે હવાલે કરો તો ઉન્પર ગવાહ ઠેરા લો ઓર ખુદા હીસાબકે લીએ કાફી હય સુ. નીસા રૂ. ૧ હ. સ.)

અલ્લાહને વારેસોંકે લીયે જીસકા જીસકદર હીસ્સા ઠેરાયા હય ઉન્કી ખુબી ઓર હીકમત વોહી જાનતા હય બાવજુદ ઇન્સાની ઇજઝકે ઇન હીસ્સોમેં જો કુચ્છ હીકમત ઓર ખુબી મોહકકેકીનને અપની કાપીસસે જાહેર કી હય ઇસમેસેં ફકત લડકાયોં કી નીસબત કુચ્છ લીખા જાતા હય. બાઝ લોગોંકા કેહના હય કે ઓલાદ સબ બરાબર હય લડકી હો યા લડકા તો લડકીયોંકો હીસ્સા કમદેનેમેં કયા હીકમત હય બાવજુદ ઇસકે લડકી પરદેકી બેઠનેવાલી ઉન્મેં અકલકી કમી જીસસે મોઆમલાતમેં ઠગાઇ જાતી હંય ઇસલીએ ઇન્કા હીસ્સા લડકાંસે ઝયાદા નહીં તો બરોબર તો ચાહીએ ઇસકા જવાબ યે હંય કે લડકીકા ખરચ કમ હય ઓર ઉસકા ઝાતી ખરચ સબ ઉસકે મરદકે ઝીમ્મે હય. ઓર જીસકા ખરચ ઝીયાદા ઉસકો માલકી હાજતભી ઝીયાદા હોતી હય ઇસલીએ ઉસકો દુગના હીસ્સા દેના અકલકે મુવાફીક હય અલાવા ઇસકે મરદકી અકલ ઓરતોસેં બડ ચડકે હય ઓર બદની તાકતભી ઝીયાદા હય ઓર ઓહદે માનીંદ કાઝી ઓર ઇમામ બન્નેકી લીયાકત રખતે હંય ઓર ઉસકી શાહેદી દો ઓરતોંકે બરાબર હોતી હય લેકીન ઓરતોંમેં યે લેયાકત નહીં કયુંકે દો ઓરતોંકી ગવાહી એક મર્દકે બરાબર હોતી હય. ઇસલીયે મરદોંકો ઇનઆમ મીલના ચાહીયે ઓર એક બાત યે હય કે ઓરતોંમેં બાવજુદ અકલ કમ હોનેકે શહવત કે બડકાનેવાલી હોતી હંય યાને ઉન્મેં શહવત ઝીયાદા હોતી હય ઓર અયસી હાલતમેં અગર ઉન્હેં હીસ્સા ઝીયાદા મીલતા તો ફસાદ બઢ જાતા ગોયા આગપર તેલ પડ જાતા ઇસલીએ શરીઅતને ઇન્કા આધાહી હીસ્સા મુનાસીબ સમજા. અલાવા ઇસકે મર્દ અકલમંદ હોનેકે ઉસકો દુન્યામેં નેકનામી ખરચ કરનેકે મૌકે મીલતે હંય કયુંકે વો બાહેર લોગોમેં બેઠને ઉઠનેવાલા હય ઇસ સબબસે વો બેવા ઓર યતીમોંકી ખબરગીરીભી કર સકેગા ઓર બન્દોંકે હુકુકકો ઓરતોંકી બનીસ્બત ઝીયાદા પેહચાનેગા ઇસ્સે વો ઝીયાદા હીસ્સેકા મુસતહક હુવા ઓર તફસીરે કબીરમેં હય કે કીસીને હઝરત જાફર સાદેક (ર)સે હિસ્સેક બાબતમેં પુછા તો આપને કહાકે હવ્વા (અ)ને ગહુંકી એક મુઠઠી ઉઠાકર ખાઇ. ઓર એક મુઠઠી છુપાકર રખી એક મુઠઠી લેકર આદમ (અ.)

કો હવાલે કીયા જબ બીબીને દો હીસ્સે અપને લીએ ઓર એક હિસ્સા આદમ (અ.)કે લીએ નીકાલા તો અલ્લાહને ઇસ મોઆમલેકો ફીરાકર મર્દકે લીએ દો હીસ્સે ઓર ઓરતોંકે લીએ એક હીસ્સા કાયમ કીયા. ઓર યે ભી સબબ હય કે અરબસ્તાનકે બુત પરસ્તોંને બેટી ઓર બહેનકા હીસ્સા ઇસકદર તરક કર દીયાથા કે બીલકુલ દેતેહી નથે ઓર ઇસાઇ બેટીયોંકો બેટોંકે બરાબર ગીનતેથે. યે દોનું ઇફરાતો તફરીતકા રાસ્તા ઇસ્લામને છોડકર બીચકી રાહકો ઇખતેયાર કીયા હય યે નેહાયત ઇન્સાફ હય ઉસસે ઝીયાદા અલ્લાહી જાનનેવાલા હય ઓર ઉસકી હીકમત ખુબીઓસે ભરી હય. યહાંસે હમ અપને અઝીઝોંકો યાદ દીલાતે હંય કે હમ ઉમેદવાર રહમતે ગફ્ફાર હંય ઓર અયસી બુત પરસ્તોંકી આદતેં હમમેં અબતક રાએજ હંય ઓર હમ ઇસીમેં ગીરફતાર હંય યે કીસકદર ગફલત વ બેપરવાઇ હય કે બાવજુદ ઇન નસીહતોંકે તકરીરો તહરીરમેં હમ સુનતેહી રેહતે હંય. કોઇ કામ હીમ્મતસે અપની કોમકી ભલાઇકે લીએ નહીં કરતે ઓર અયસી શરમનાક આદત કોઇ નીચસે નીચ આદમીભી નહીં કરતા કયુંકે હમ લુટેરોં ઓર ચોરોં ઓર ડાકુંઓંકો બુરા સમજતે હંય ઓર ખુદ બેટીયોં બેહનો ઓર યતીમોં મોહતાજોંકા માલ ખા જાવેં ઓર ફીર ઉસકા કુચ્છ અફસોસહી નહીં ઇસકા નતીજા અનકરીબ નઝર આ જાએગા કયુંકે ખુદાએપાક ફરમાતા હય. તરજુમા (ઓર જો કોઇ બાઝ ન આવે યાને બુરાઇઓંસે તો વોહી ઝાલીમ હય સુ. હજરાત ૨ ૨ હ. સ.)

જાનના ચાહીએ કે હર ઇનસાનકી કરાબત ઓર મોહબ્બત ઓર ઇઝઝતકા લગાઉ જીસકદર કે માંબાપ ઓર ઓલાદ ઓર બીબીયોંકે સાથ હય ઓર કીસીકે સાથ ઇતના નહીં બલકે માબાપકી હુકુમત અપને ઓલાદપર અયસી સખ્ત હય કે ઇનસે અગર ખુનભી હોજાએ તો બદલા ન લીઆ જાએ. ઇતના તઅલ્લુક હોને હુવે અગર દીની લેયાકત ઇનમેં નહો અકાએદ ઓર આમાલ ઇન્કે બુરે હોં તો ઇન્કી રીફાકતસે દુર રેહનેકે લીયે કુરઆન કરીમમેં તાકીદ આઇ હય. તરજુમા (અય ઇમાનવાલો ન પકડો અપને બાપોંકો ઓર ભાઇઓંકો રફીક અગર વો અઝીઝ રખેં ઇમાનસે કુફરકો અગર તુમમેંસે કોઇ રીફાકત કરે સો વોહી લોગ હંય ગુનેહગાર (યાને ઝાલીમ) દુસરી જગેભી અયસી હી તાકીદ હય. તરજુમા (તું કેહ અગર તુમારે બાપ ઓર બેટે ઓર ભાઇ ઓર ઓરતેં ઓર બીરાદરી માલ જો ઓર કમાએ હય ઓર સોદાગરી જીસ્કે બંદ હોનેસે ડરતે હો. ઓર હવેલીઆં જો પસંદ રખતે હો. તુમકો અઝીઝ હંય અલ્લાહસે ઓર ઉસ્કે રસુલસે ઓર લડનેમેં ઉસ્કી રાહસે તો રાહ દેખો જબતક અલ્લાહ ભેજે હુકમ અપના ઓર અલ્લાહ રાહ નહીં દેતા નાફરમાન લોગોંકો. સુ તોબા ૩. ૩ હ. સ.) ઇન દોનું આયતોંમે ઇબરત લેનેકા મુકામ હર ઝીન્દા દીલકો બખુબી મીલ સકતા હય. અવલ તો અયસા ગેહરા તઅલ્લુક એક કલમ છોડનેકી તાકીદ ઓર વજાહ ઉસકી યે કે કુફર ઓર ઇસ્લામમેં ઇસકદર દુરી હય જીસકદર મશરીક ઓર મગરીબમેં કે જીસકદર મશરીક કો જાને તો મગરીબસેં દુર હોજાવે ઓર મગરીબકો જાવે તો મશરીકસે દુર હોજાવે. ઇસલીએ બાવજુદ ઇતના ગેહરા તઅલ્લુક હોનેકેભી અલ્લાહ તઆલા કતાઅ તઅલ્લુક કરને કા હુકમ ફરમાતા હય તો ઇસસે માલુમ હુવા કે હર શખ્સકો લાઝીમ હય કે મોહબ્બત કરને કે પહેલે હર શખ્સ કો જાંચ લેવે. થોડાસી ચીઝભી ઇમાન વ ઇસ્લામ કે ખીલાફ હો તો ઉસસે વો આદત

છુડાવે અગર મુમકીન નહોતો તર્ક મોહબ્બત લાઝીમ હય ઓર યેહી હુકમ હય હદીસે શરીફમેંભી (અલહુબ્બો લીલ્લાહે વલ બુગદો લીલ્લાહે.) યાને મોહબ્બત ઓર અદાવત અલ્લાહહી કે વાસ્તે ચાહીએ. ઓર દુસરી હદીસશરીફમેં (મન અહબ્બો લીલ્લાહે વ અબ્ગદો લીલ્લાહે વ આતા લીલ્લાહે વ મન આ લીલ્લાહે ફકદીસ તકમલીલ ઇમાન.) યાને જીસને ચાહા કીસીકો અલ્લાહકે વાસ્તે ઓર ખફાભી હુવા અલ્લાહકે વાસ્તે ઓર દીયાભી અલ્લાહકે વાસ્તે ઓર ન દીયાભી અલ્લાહકે વાસ્તે પસ ઉમને અપના ઇમાન કામીલ કરલીયા યહાં ગૌરકા મુકામ હય કે ઇમાનકો કામીલ કરનેકે લીએ કીતની ચીઝે હય જો હમારે સરદાર વ સાગર ફરમાતે હય કે તુમ ગયરા વ આશરતમેં ઇમાનકો ફરામોશ ન કરો. બાલ બચ્ચોંસે મોહબ્બત બીબીસેં ઉલ્ફત માલો મનાલકી રગબત બલકે કોઇ મુકામ હેબશત વ નફરત વહાંભી ઇમાનમેં કામ લે સકતે હો. લેકીન યહાં કુવ્વતે અકલકી હાજત હય. ઓર વો ઇલમસેં પેદા હોતી હય. ઇસલીએ ફરમાતે રહમાન હય. તરજુમા (પસ જીસકો ચાહે અલ્લાહકે રાહ દે. ખોલદે ઉસકા સીના હુકમબરદારોંકો (સુ. ઇનઆમ રૂ. ૧૫) ફાયદા ઇસ આયત કરીમાંમેંભી યેહી બતાયા ગયા હય. કે હમ જબ કીસી શખ્સકો હીદાયત કરના ચાહતે હય તો ઉસકા સીના કુશાદા કરતે હય. ઇસસેં મુરાદભી ઇલ્મ હય. યાને ઉસકે સીનેમેં ઇલ્મ ભર દેતે હય. યેહી ઇન્સાફ હય જો ઇસ રીસાલેકી ગર્ઝ હય. અબ બરઅકસ ઉસકે ઝુલ્મ હય. જો ખીલાફે અદલ હય. જીસકે સબબ અઝીઝોંકે ખુન હુવે બચ્ચે યતીમ હુવે સોગ ઘરસે બેઘર હુવે મુફલીસ વ લાચાર ભટકતે ભટકતે મર ગએ યે સારા નતીજા જહાલત વ ઇન્સાફસેં બેખબર રહેનેકા હય. જીસકા વબાલ ઝાલીમોંકે સર રહે ગયા. જાનના ચાહીયે કે ઝુલમ કયસી આદતે ખબીસા હય જીસકી મઝમ્મતમેં ફરમાન હય તરજુમા (ઇનસાન હલ્લાક હો (યાને કાફીર) કયસા નાશુકરા હય વો દેખતા નહીં કે ખુદાને ઉસે કીસ ચીઝસે બનાયા. એક બુંદસેં ઉસેં પૈદા કરદીયા. ફીર ઉસકે તમામ આઝાએક અંદાઝેપર રખ્ખે. ફીર હીદાયતકી રાહ ઉસકે લીયે આસાન કરદી. ફીર ઉસે દુન્યાસે ઉઠાલીયા. ફીર કબરમેં રખ દીયા. ફીર જબ ચાહેગા ઉસે ઉઠા નીકાલેગા.) ઇસી આયાતમેં દુસરી જગા ઇસ્તેહાર ઇન્સાનપર ઇલઝામ લાયા ગયા હય. તરજુમા (ઓર વો બેઇન્સાફ ઇન્સાનકે અપને માલીકકા પેહચાનાહી નહીં ઓર હુકમે હકકો અદા કીયાહી નહીં ઓર વઝએ અહદે મીસાક પસે પુસ્ત ફેંક દીયા-ઇન્સાનને વો પુરાહી નહીં કીયા. જો ખુદાને ઉસે ફરમાયા સો ચાહીએ કે ઇન્સાન અપની ખોરાકહીકી તરફ નીગાહ કરે કે હમને આસમાનસે હસ્બ ઝરૂરત મીંહ બરસાયા. ફીર ઝમીનકો મુનાસેબ તૌર પર ફાડા ફીર ઉસમેં અનાજ ઉગાયા ઓર અંગુર ઓર તરકારી ઓર ઝયતુન ઓર ખજુરેં ઓર ઘીન કે બાગ ઓર મેવાદાર ચારા પૈદા કીયા. તુમારે ઓર તુમારે ચોપાયોંકે ફાયદા ઉઠાનેકો સ. અબસા. હ. સ.) ઇન આયતોમેં હમકો બડી ઇત્તેલા હય પેહલે તો ન્યામતે વજુદ જો ઉસકા જીસમ હય ઉસપર નીગાહ કરનેકા હુકમ ફરમાયા હય કે અય ઇન્સાન દેખતો સહી કે તું કીસ ચીઝસે બનાયા ગયા હય. કે અયસા ફરામોશ હય ! એક નાકસ બુંદસે બનાયા ગયા હય. ગોયા કીચડસે મોતી બના, પથ્થરસે ઝવાહેર બના, અગર હમ બદનકે ખીલકતકી તશરીહ કરેં જયસા કે કુવ્વતે શુનવાઇ, કુવ્વતે બીનાઇ, ઓર કુવ્વતે ગોયાઇ, ઇસકે સીવા બે શુમાર ન્યામતે જો ખુદા રબ્બુલ આલમીનને ઇન્સાનકો અતા કી હય વો કીસી દફતરમેં કાબી ન હો સકે

ઇસ્લીયે ફરમાને રેહમાન હય. તરજુમા (અગર તુમ ન્યામતે ખુદા ગીનના ચાહો તો ન ગીન સકોગે) અલબત ઉસકી ન્યામતેં બેહીસાબ હંય ઇસલીયે બંદેકો પુરેપુરી ખતેલા હય કે અગર ઇન નસીહતોંકો દુન્યાકે લહુ લહબમેં છોડ દેગા તો . યાદ રખકે તેરી યે ઝીન્દગી કી ઇમારત એક દીન ટુટ જાએગી ઓર તેરી સુકુનત કબર હોગી ઓર ફીર તું હુઝુરીએ પરવરદેગાર બુલાયા જાયેગા ઓર તુજકો હર હર ન્યામત જતાકર પુછા જાએગા કે તું બાગે દુન્યાસે કયા લાયા. વહાં સીવાય ઇજઝ કે ઓર કુચ્છ બન ન પડેગા.

અબ હમ સોચેં કે કયા હુવે વો હાકમે અહલે દવલ જીન્કે પાસ થે હઝારોં ઓર હાથી ઓર ઇસ્તબલ જીન્કે પશોપસ પલટને ચલતી થી ઓર હફ્ત કીશ્વ[illegible] ઝમીન જીન્કે ઝેર અમલ થી ઓર ખ્વાનપર જીન્કે અચ્છી અચ્છી ન્યામતેં ચુની જાતીથી કે જીન્કી ફેહરીસ્ત લીખના ચાહે તો થક જાએ. ઓર ગુલબદન યાને લિબાસે એબદલ તનપર સજા રેહતા થા ઓર ઝેર ફરમા થે હઝારો લોંડી ઓર ગુલામ ઓર સેંકડો રખ્તે થે રસ્કે કમર ઝેર બગલ મે તો ઇન્કી અચ્છી અશરતકી હાલત હય ઇતર ઓર ફુલોંસે રખ્તે થે દીમાગકો મોત્તર બીસ્તરે આરામ કે સીવાય બોરીયે ઓર ચટાઇપર નીંદ ન આતીથી. ઉન્કે જીસ્મ નાઝુકપર મખ્ખીકા ગુઝર ન થા ઓર હર ઘડી હર પલ ઉન્કે સરોંપર મોરછલ જલી જાતીથી લેકીન જીસ ઘડી અજલને આકર કુચકા નકારા બજાયા તો સાથ ઉન્કે કોઇ ચીઝ ન ગઇ (ઇલ્લા અમલ) બે બસો તનહા ગોરમેં વતન કીયા. ઓર મોતી મહેલ હીરા મહેલ શીશા મહેલ સબ યહીં રેહ ગયા. વો બદન જો હમેંશા ગુસલ દીયા જાતાથા ઓર ઇતર વ સાબુનસે ધોયા જાતાથા વો બદન કીડોં ઓર મકોડોંકી ખોરાક હો ગયા. ઇસ લીયે હુશયાર રહે કે હય અજલકી શમશીર હમેશા સર પર નંગી ધરી હુઇ ઓર દેખતા રહે કે કીસ વકત હમ પર ઉસકા વાર હોતા હય.—

સોંચ ગાફેલ કયા હુવે હાકમે અહલે દવલ
પાસ થે જીન્કે હઝારો ઊંટ હાથી ઇસ્તબલ.
જબ અજલને આકે નકારા બજાયા કુચકા
સાથ ઉન્કે કુચ્છ ન દુન્યાસે ગયા ઇલ્લા અમલ.
બે બસો તનહા પડે જાકર અંધેરી ગોરમેં
છોડકર મોતી મહેલ હીરા મહેલ શીશા મહેલ
ગોસ્ત ઉન્કા ખા લીઆ કીડોં મકોડોંને તમામ
હડ્ડીયાં જીતની બદનકી થી ગઇ મીટ્ટીમેં મીલ
જબ કયામત મેં ખુદા પુછેગા અય બન્દો મેરે
બાગ દુન્યસે મુઝે દીખલાઓ કયા લાએ હો ફલ
બન ન આયેગા કીસી સે ભી જવાબ ઇસ બાતકા
હર કીસીકા હોશ મારે ખોફ કે જાવે નીકલ
હર તરફ મયદાન મહશરમેં ઉઠે શોરો ફીગાં
હુકમ હો ચાય ગાફેલો દુન્યા થા રેતીકા મહલ

તુમ બહાં રોને કે બદલે ખેલતે હંસતે રહે
ખ્વાબે ગફ્લત મેં રહે યહાં તક કે આ પહોંચી અજલ
ભાગતે થે જબકે સુનતે થે તુમ આવાઝે અઝાં
દોડ જાતે થે જહાં બજતાથા મીરદંગો તબલ
હય ગુજરના મીસ્લે બર્ક ઉસ પુલસે અય મુસ્લીમ અગર
યાદ સે રખ કે યહાં ગાફેલ ન રેહના એક પલ.

યે નઝમ ઓર નસર એક સાં નસીહત કર રહી હય કે આદમી અપને આખેરત કે કામોંમેં ચુસ્ત ચાલાક રહે ઓર કુવ્વતે અકલંસે કામ લે ઓર હમેશા આખેરત કે લીએ તેયાર રહે.

ઇસી ગરઝ કે લીએ રસુલ અકરમ (સ૦) ને મુસલમાનોંકો ઝીયારત અહલે કુબુર કરને કે લીયે તાકીદ ફરમાએ હય હદીસ બુરયદા મેં આયા હય કે રસુલ (સ૦) સહાબા કો યે દુઆ સીખાતે થે કે જબ કબર પર જાવેં યે કેહવેં (અસ્સલામો અલયકુમ અહલદ દીયારે મીનલ મોમેનીન વલ મુસ્લેમીન વ ઇન્ના ઇન્શા અલ્લાહો બેકુમુલાહે કુન નસ અલક્ષા હો લના વ લ કુમુલ આફિયાહ.) (રવા હો મુસ્લીમ) દુસરી હદીસમેં ઇબ્ને અબ્બાસકા લફ્ઝ યે હય કે ગુઝરે રસુલ (સ૦) કુબુર મદીના મુનવ્વરાપર ફીર મુંહ તરફ કબરકે કરકે ફરમાયા કે (અસ્સલામો અલય કુમ યા અહલલ કુબુરે યગ ફિરલ્લાહો લના વ લ કુમ અનતુમ સલફના વ નહનો બીલ અસરે. (રવા હો તીરમીઝી.) ઓર એક હદીસ આએશાં (ર૦) સે યે હય કે જબ મેરી બારીકી રાત હોતી તો આખર શબકો હુઝુર (સ.) તરફ બકી કે જાતે ઓર યે ફરમાતે (અસ્સલામો અલયકુમ દાર કવમન મોમેનીના વ. આતા. કુમ માતુ અદુના ગદન મોઅજજેલુના વ ઇન્ના ઇન્શા અલ્લા હો બે કુમુલ લાહેકુન અલ્લા હુમ્મગફીરલે અહલીલ બકી ઇલ ગ્રર કદ.) ઓર એક હદીસ આએશાં (ર૦) મેં આયા હય ઓર ઇસ હદીસ કે રાવી અબી હુરેરા (ર૦) બી હય (કે જાન મોમીનકી ઉસકે કરઝમેં બી લગી રહેતી હય યહાં તક કે ઉસકા કરઝ અદા કર દીયા જાએ. (રવા હો અહમદ વ તીરમીઝી) માલુમ હુવા કે કરઝદારી મુજબ ગીરાં બારી હય ઇસ લીએ દુસરી હદીસમેં આયા હય કે શહીદ કે સબ ગુનાહ બખશે જાતે હય મગર કરઝ યાને કરઝકા મોઆબેઝા ઉસકે ઝીમ્મે બાકી રહેતા હય ઇસસે યે સમજ ગયા કે મરનેકે પેહલે બારે કરઝસે સુબક દોશ હો જાના કયું કે યે હકકુલ ઇબાદ અહમ હુકુકસે હય યાને સખ્ત જવાબદારી હય જબ કરઝકી યે ગત ઠેહરી તો ફીર વો માલ જે લુટ ગસોટ કર યા ચોરી યા ઝુલમ ગઝબસે લીયા હય ઉસકા અંજામ દેખીએ કયા હોગા ! ઉપરકે બ્યાનસે સમજ ગયા કે ઝીયારત કુબુર વાસ્તે યાદ રખને મૌત ઓર મગફેરત અપને ઓર મૈયતકે લીયે હય તો મુસલમાનોંકો હર હરકતમેં મકસુદકો યાદ રખના ચાહીએ ઉસમાન (ર૦) કેહતે હય કે રસુલે ખુદા (સ.) જબ દફન મૈયતસે ફારેગ હોતે ઝરા દેર કબરપર ઠેહરતે ઓર ફરમાતે તુમ મગફેરત માંગો વાસ્તે અપને ભાઇકે ઓર ઉસકા સાબેત રેહના ચાહો જવાબ મુનકીર નકીરમેં કે ઇસ વખ્ત ઉસસે સવાલ કીયા જાતા હય ઇસકો (અબુ દાઉદ) ને રીવાયત કીયા

હય (હાકીમ)ને સહી કહા હય. ફાયદા જબ યે ખબર આઈ કે જાફર (ર.) વગયરા શહીદ હોગએ તો ફરમાયા અહલે જાફરકે લીએ ખાના તૈયાર કરો કયું કે ઉન્કો ખબર મૌતને ગમ કર રખ્ખા હય (અખરજહુલ ખમસતા ઇલ્લન નસાઇ) માલુમ હુવા કે મુરદેકે ઘર ખાના ભેજના દુરસ્ત હય ઇસલીયે કે વો લોગ ઉસદીન તૈયારી તઆમકી નહીં કર સકતે ઓર યે ભી માલુમ હુવા કે મઇયતકો જીસ ઇબાદત માલી બદનીકા સવાબ પહોંચાના હો બખુબી પહોંચ શકતા હય ઓર ઉસસે વો ખુશ હોતે હય ઓર ઝીન્દોંકે હકમેં દુઆ કરતે હય વો અમલ યે હય. ઉસકી તરફસે રોઝા રખ્ખે નમાઝ પડે તીલાવતે કુરઆન શરીફ કરે કોઈ બાગ યા ઝમીન યા જાએદાદ વકફ કર દે કુવા ખુદવા દે નહેર જારી કર દે દરખ્ત લગા દે મસજીદ બના દે કોઇ સદકા વ ખેરાત કરે દુઆએ મગફેરત માંગે યે સબ કામ દુરસ્ત હય ઇસકા અજર મૈયત કો પહોંચતા હય યે સબ આખેરત કી નજાતકે લીએ અસબાબ બતાએ ગયે હય યે દુન્યા મેં રેહ કર કરને કે કામ હય અબ યે ભી જાનના ચાહીએ કે દુન્યા કીસે કેહતે હય.

અય અઝીઝ માલુમ કર કે દુન્યા રાહ દીનકી મનઝલોંમેંસે એક મંઝીલ હય ઓર દરગાહે ઇલાહીકે મુસાફરોંકા એક રાસ્તા ઓર એક બાઝાર હય આરાસ્તા સહરામેં લગાયા હુવા તા મુસાફર ઇસમેંસે અપના તોશા લે. દુન્યા વ આખેરત દો હાલતકો કેહતે હંય વો હાલત જો મૌતકે આગે હય ઓર નઝદીક તર હય ઉસકો દુન્યા કેહતે હંય ઓર વો જો મૌતકે બાદ હય ઉસકો આખેરત કેહતે હંય ઓર મકસુદ દુન્યાસે તોશે આખેરત હય કયુંકે આદમીકો ઇબતેદાએ ખીલકતમેં સાદા ઓર નાકીસ પેદા કીયે હંય ઓર યે લીયાકત રખના હય કે કમાલ હાંસેલ કરે ઓર સુરત મલકુતકો અપના નકશ દીલ બનાવે તા શાયસ્તએ દરગાહે ઇલાહી હો યાને વહાં બારયાબ હોકે જમાલ હઝરત ઇલાહીકા નઝારા કરે ઉસકી સઆદતકા કમાલ ઇસીમેં હેય ઉસકો ઇસી વાસ્તે પેદા કીયે હય જબતક આંખ ન ખુલે દેખ ન સકેગા ઓર ઉસ જમાલકો નહીં પાવેગા યે બાત મારેફતસે હાંસેલ હોગી જમાલ ઇલાહીકે મારેફત કી કુન્જી અજાયબ સનઅત ઇલાહીકી મારફત હય. ઓર ઉસ સીફતકી કુન્જી પેહલે યે હવાસ આદમી કે હંય ઓર સીવાય ઇસ કાલીબકે જો પાની ઓર મીટ્ટીસે બના હય. હવાસકા વજુદ મુમકીન ન થા ઇસલીયે ઇસ આલમે ખાક વ આબમેં આયા તા યહાંસે તોશા લેવે ઓર ખુદાકી મારેફત હાંસેલ કરે. અપને નફસ ઓર સારે જહાનકી મારેફતસે જીસકો હવાસ દરક કરતે હંય જબતક યે હવાસ ઉસકે સાથ રહે ઓર ઉસકો અખબાર પહોંચાયા કરે કેહતે હંય કે વો દુન્યામેં હય જબ ઇન હવાસકો રુખસત કરકે આપ અપની ઝાતી સીફતોં કે સાથ રહા તો કેહતે હંય કે આખેરતકી તરફ સીધારા તો દુન્યામેં આદમીકે રેહનેકા સબબ યેહી હય કે જીસ કામકે લીએ આયા હય વો કામ કરે. ફી. સ. ઇસીલીએ કુરઆન પાકમેં ફરમાયા હય, તરજુમા (ઓર જો કોઇ દુન્યામેં બદલા ચાહે હમ ઉસમેંસે ઉસકો દે દેતે હંય ઓર જો કોઇ સવાબ આખેરત ચાહે ઉસકો હમ વહાં દેંગે ઓર એહસાન માનનેવાલોંકો હમ અન્કરીબ સવાબ અતા ફરમાએંગે સુ. આલે ઇમરાન રૂ. ૧૫ હ. સ.) ફાયદા દીનકે ફયલાને ઓર લોગોંકો નજાતકે તરીકે બતાનેકા સવાબ દોનું જહાનમેં મીલતા હય યે આયતી કોશીશ હય જીસકી કદર બહોત કી જાએગી યહાં એક વજહ બતાયા ગયા

હય કે ઇસ અન્દાઝસે કામ કીયા જાએ કે જીસ્સે લોગ મુલઝમ ન ઠેરાવેં ઓર અપને દીલપરભી ગીરાં ન ગુઝરે જયસાકે કુરઆને પાકમેં ઇરશાદ હય તરજુમા (ન રખ અપના હાથ બંધા અપની ગરદનકે સાથ ઓર ન ખોલદે ઉસકો નીરા ખોલના ફીર ન બેઠ રહે ઇલઝામ ખાયા હારા. સુ. બની ઇસ્રાઇલ ૨. ૩ હ. સ.) ઇસ આયત કરીમાકી શાન નઝુલ યે હય કે એક મુસલમાન ઓરતને એક યહુદી ઓરતસે યે દાવા કીયા કે મહમ્મદ રસુલીલ્લાહ (સ.) મુસા કલીમુલ્લાહસે ઝીયાદા સખી હંય ઓર હઝરત મૂસાકી સખાવત યે થી કે જો ચીઝ ઉન્કે પાસ હાઝર હોતી ઓર કોઇ સવાલ કરતા તો ઉસે દે દેતે સવાલ રદ ન કરતે યા નરમ ઓર શીરીં જવાબ દેકર સાએલકો રાઝી કર દેતે ગરઝ યે બાત આઝમાનેકે લીએ ઉસ્ને અપની લડકીકો હઝરત (સ.) કી ખીઝમતમેં ભેજા. વો લડકી આઇ ઓર યે બાત ઝબાનપર લાઇ કે યા રસુલીલ્લાહ (સ.) મેરી માં આપસે એક પેરાહન માંગતી હય. આપને કહા અચ્છા જબ હોગા તો દેંગે તુ ફીર આના થોડી દેરકે બાદ વો લડકી ફીર આઇ ઓર બોલી કે યા રસુલીલ્લાહ (સ.) મેરી માં વો પેરાહન માંગતી હય કે જો આપકે જીસમપર હય પસ હઝરત (સ.) હુજરે શરીફમેં તશરીફ લેગએ ઓર જીસમ મુબારક પરસે પેરાહન ઉતાર દીઆ ઓર ખુદ ઝાતે શરીફ અયસેહી બેઠે રહે ઓર હઝરત બીલાલ (ર.)ને અઝાન કહી સહાબા નમાઝકો જમા હુવે ઓર આપકા ઇન્તેઝાર કરને લગે ઓર હાલ યે થા કે બેપેરાહન આપ નમાઝકો ન આ સકતે થે ઉસવકત ઉપરકી આયત નાઝીલ હુઇ. ન. કા.) હાથકા બંદ કરના કીનાયા હય બુખલ ઓર ઇમસાકસે ઓર બીલકુલ કુશાદા કરના ઇબારત હય બખશીસસે યાને ઇસરાફ ન કરો કે જીસ્સે ઘર ગાંદા ઓર મોહતાજ હોજાઓ હકતઆલા સખાવતકી સીફતમેં એઅતિદાલકા હુકમ ફરમાતા હય ઉસકે દોનું તરફોંસે કે એક ખીસ્સત દુસરી ફુઝુલ ખરચીસે મના ફરમાતા હય. ઉપર જહાંતકકે દુનીઆકા બયાન હુવા ઉસમેં આમાલે સાલેહાકી કોશીસ કરના હદ્દે એઅતિદાલકો નીગાહ રખના જીસકે લીએ વો માઅબુદકા ઠેરાયા હુવા ઇનઆમ હાંસેલ હો ઓર ઓર યે કુવ્વતે અદલપર મોકુફ હય.

અય અઝીઝ માલુમ કર કે જબતક દુન્યામેં આદમી દો ચીઝપર નીગાહ ન રખેગા મનઝલે મકસુદકો ન પોંહચેગા એક યે કે દીલકો અસબાબે હલાકતસે બચાવે ઓર ઉસકી ગીઝા હાસીલ કરે. દુસરી હાજત યે કે તનકો મોહલેકાતસે બચાવે ઓર ઉસકી ગીઝા હાસીલ કરે દીલકી ગીઝા ખુદાકી મારેફત હય ઓર મોહબ્બત હય. ઓર દીલકી હલાકતકા સબબ યે કે મા સેવા અલ્લાહકી દોસ્તીમેં ડુબા ઓર તનકી ખબરગીરી દીલકે વાસ્તે ચાહીએ કયુંકે તન મરનેવાલા હય ઓર દીલ રેહનેવાલા હય ઓર તન દીલકે બાગમે હાજીકે ઉંટકાસા હય હજકે રાસ્તેમેં કે શુતર હાજીકે ખાતર હય ન હાજી શુતરકે લીયે અગરચે હાજીકો લાઝીમ હય કે કાબેકો પહોંચે તક ચારે ઓર પાનીસે ઉંટકી ખબરગીરી કરે પર યે ખબરગીરી બકદર ઝરુરત ચાહીએ અગર સારા દીન ચારા દેને ઓર ઉસકે સંવારનેમે રહેગા કાફલેસે બીછડ જાકે હલાક હોગા. ઇસી તરાહ અગર આદમી સારા દીન બદનકી ખબરગીરીમેં રહેગા તો ઉસ્કી કુવ્વત હાંસીલ કરે ઓર અસબાબ હલાકતસે ઉસે બચાવે નહીંતો અપની સઆદતસે મહરુમ રહેગા. ઓર તનકી હાજત દુન્યામેં તીન ચીઝેં હંય ખુરદ-પોશાક ઓર મુસકન યાને ખાના કપડા ઓર ઘર પસ તનકે લીયે આદમીકો દુન્યામેં ઇન તીન

આઝાદ સીના ઓર કુચ્છ નહીં બલકે દુન્યાકે ઉસુલ યેહી હંય ઓર દીલકી ગીઝા મારેફત ઇલાહી હય જીસકદર ઝીયાદા હો બેહતર હોગી ઓર તનકી ગીઝા તઆમ હય યેભી હદસે ઝીયાદા હોગા ગાર હાસેગા પર હકતઆલા શવહતકો આદમીકે સાથ ઇસિ વાસ્તે લગાયા તાકે ખાના ઓર કપડા ઓર મુસકન માંગે તા બદન જો ઉસકા મરકબ હય હલ્લાક નહો ઓર ખીલક ઇસ શહવતકી ઇસ ઢબસે હુઇ કે અપને હદપર ન ઠેરે બલકે ઝીયાદા તલબી કરે ઓર અકલકો પૈદા કીયા તા શહવતકો ઉસકી હદપર રખ્ખે ઓર પયગમ્બરોંકી મારે-ફતસે શરીઅતકો ભેજા તા ઉસકી હદેં બતલાએં લેકીન ઇસ શહવતકો પેહલે પેદા કીયા. તીફલીમેં કયું કે ઇસકી હાજત થી. ઓર અકલકો ઉસકે બાદ પૈદા કીયા પસ શહવત અવ્વલહીસે જગા લેકે ગાલીબ હુઇ હય ઓર અકલ ઓર શરીઅતકે સાથ જો ઉસકે બાદ હુવે હંય સરકશી કરતી હય તા આદમી કુવ્વત ઓર ખાને ઓર મસકનકી તલાશમેં શબોરોઝ મશગુલ રેહકે અપને તઇં ભુલ જાવે. યે નહીં જાનતા કે કુવ્વત ખાના ઓર મસકન કાહેકો દરકાર હુવા ઓર ખુદ ઇસ આલમમેં કીસ વાસ્તે આયા ઓર દીલકી ગીઝાકો જો ઝ્યાદે આખીરત હય ભુલ ગયા ઇસ બયાનસે તુને દુન્યાકી હકીકત ઓર આફત ઓર દુન્યાકો જો ગર્ઝ હય ખુબ સમઝા ઓર ઇસીકો ઇનસાફ કેહતે હંય (કી.સ. ૪૩)

અય અઝીઝ માલુમ કરકે ઇન તમામ કામોંકો અંજામ દેનેકે લીયે દીલેરી વ સાબેત કદમીકી હાજત હય દીલેરીસે સાબેત કદમી વ ઇસતીકલાલ પૈદા હોતા હય ઇસતિકલાલકે વસીલેસે મુશકીલેં આસાન હોતી હંય જીસ કામકો આદમી શુરૂ કરતા હય ઉસકો તમામ કરકે છોડતા હય ઓર યેહી દીલેરી હય ઇન્સાનકો બડે બડે કામકા હોસલા દીલાતી હય ઓર કામ્યાબીકી રાહેં સુઝાતી હય, દીલેરી વો ચીઝ હય જો આદમીકો અદના દરજેસે આલા રૂતબેકો પોંહચાતી હય. દુશમનોંકે હુમલોં ઝાલેમોંકે ઝુલમ ઓર શરીરોંકી શરારતસેં બચાતી હય. દીલેરીસેં ઇનસાન અપને નફે અપને હક ઓર અપની ઇઝ્ઝત વ હુરમતકી હીફાજત કરતા હય, ઓર ઇસી કુવતસે સબ્ર વ તહમ્મુલ પૈદા હોતા હય. જો આદમીકો મુસીબતોપર ગાલીબ વ ફતેહમંદ બના દેતા હય. શાહેદ તુમને દેખાહો કે ઇનજીનકે નીચે આગ જલાતે હય જીસસે ભાપ બનતી હય. ભાપકી રોક થામસે બા કાયદા હરકત પૈદા હોતી હય. ઇસ હરકતસેં બડે બડે કામ નિકલતે હય. ઇસી તરેહ હકકો ના હકકી કુવ્વત જીસકો અદલ કેહતે હય ઉસકોભી અકલકે દબાવસે અપને કાબુમેં રખનેસે ખુબીકી હરકતેં પેદા હોતી હય. ઓર યેહી શખ્સ આદીલ વ મુનસીફ કેહલાતા હય. ઓર યેહી રહમતકે કાબેલ હોતા હય. જાનના ચાહીએ કે, જબ ગુસ્સા હદસે ઝીયાદા બઢતા હય તો અકલ સલામત નહીં રેહતી. ઓર અંજામકી ફીકર ઓર નેક વ બદકી તમીઝ ઉઠ જાતી હય. ઇસ જોશમેં વો અયસી નામઅકુલ હરકતેં કર બેઠતા હય કે ગુસ્સા ફરૂ હોનેકે બાદ ઉસકો ખુદ નદામત હોતી હય. બદલા ઓર ઇન્તેકામકા ખોફ દીલ પર છા જાતા હય. અયસે આદમીસે દોસ્ત વ આશના નફરત કરને લગતે હય દુશમન ઉસકી બેહુદગીપર હસતે ઓર ખુશી હોતે હય. ઇસલીયે અલ્લાહ તઆલાકા ફરમાન હય. તરજુમા (અલ્લાહ તુમેં હુકમ કરતા હય ઇન્સાફ કરનેકા ઓર એહસાન કરનેકા ઓર કરાબતદારોંસે સુલુક કરનેકા ઓર મના કરતા હય બેહયાઇકે કામોંસે ઓર નામઅકુલ કામોસેં સુ. ૨.) ઇસ આયતમેં ચન્દ આદતેં ઇખત્યાર કરને ઓર ચન્દ આદતે છોડનેકા હુકમ હય. યહાંભી ઇન્સાફકી ઝરૂરત

હય. જબતક કુવ્વતે ઇન્સાફ નહોગી હક બાતોંમેં તમીઝ નહોગી બલકે દીલમેં ગુબ્બાર પૈદા હો જાયગા જો દુશમનોકે ૫ંદેમેં ફસા દેગા. કયું કે જબ આદમી શહવતોમેં ૫ંસ જાતા હય તો અપને માલકો ઇસરાફમે ઉડાતા હય. ઔર મુફલસી વ લાચારી બલામેં ગીરફતાર હો જાતા હય. ફીર ઉરકી શહવતેં તો હમેશા તેઝ રેહતી હય. વો અપની ખોરાક માંગતી હય. ઔર બ સબબ ઇફલાસીકે વો ખોરાક મીલતી નહીં અબ યે બેઇન્સાફીપર કમર બાંધતા હય. બલકે રીશ્વતે રઝાએલ હીર્સ તમાઅ ઝુલમ ખ્યાનત અયસી દરીન્દાના ખસલતોમેં ૫ંસ જાતા હય. બલકે વો દુસરેકી ખુશીસેં આપ રન્જીદા હોતા હય. ઔર કીસીકી બેહતરી દેખ નહીં સકતા. અયસા આદમી ખાસ કર અપને અઝીઝોં દોસ્તોં યા હમ પેશોંકો અચ્છી હાલતમેં પાતા હય. તો જલ ભુનકર ખાક હોજાતા હય. અયસે આદમીકો હાસીદ ઔર ઇસ કમબખ્ત આદતકો હસદ કેહતે હય. યે ઝાલીમ આદમી અપને સીવા સબ પર આફત વ ઝવાલ ચાહતા હય. લેકીન ઉસકા ચાહના નહીં હોતા. ઇસલીએ વો હમેશાં રંજ વ કુલફતમે મુબતેલા રેહતા હય. ઔર ઉસકી યે બુરી આદત એક ખુદાઇ માર હય. જો હરદમ ઉસકી ગરદનપર સવાર હય. યે અપની બુરી હાલતોમેં અયસા મસ્ત હોતા હય કે ઔરોંકી તબાહી વ બરબાદી ચાહનેમેં અપના વકત ખોતા હય. ઔર અપની ભલાઇ વ તરક્કીસેં મહરૂમ રેહતા હય. કયું કે ઉસે દુસરેકો બીગાડનકી બડી ફીકર રેહતી હય. જીસસે અપને સુધરનેમેં ગાફીલ રેહતા હય. ઔર રોઝ બરોઝ કાહીલ બનતા જતા હય. યે કાહેલી ઉસકો ખુદાકી રહમતસેં દુર રખતી હય. ઇસલીએ હસદકા અંજામ અદાવત હય. ઔર અદાવતભી એક દોસે નહીં બલકે હર ખુશનસીબ ઉસકા દુશમન હય. જનાબ નાસિખ ફરમાતે હય.

હાસીદકો એકદમ નહીં રાહત જહાનમેં
રંજે હસદ હય, જાન હય, જબતક કે જાનમેં

હમારે રસુલ અકરમ (સ.) કે સાથભી કુફ્ફાર મક્કાને હસદ કીયાથા જીસકી મઝમ્મત કુરઆન પાકમેં આઇ હય. તરજુમા (ઔર સુનકર કેહતે હય કે યે કયસા રસુલ હય! જો ખાના ખાતા હય. ઔર બાઝારોમેં ફીરતા હય. ઉસકે પાસ કોઇ ફીરસ્તા કયું નહી ભેજ દીયા ગયા કે ઉસકે સાથ વોભી ડર સુનાયા કરતા-યા ઉસકે પાસ કોઇ ખઝાના આ પડતા યા ઉસકે લીયે કોઇ બાગ હોજાતા કે જીસસે વો ખાયા કરતા. ઔર ઝાલેમોંને કેહદીયા કે અય ઇમાનદારો તુમ નહીં તાબે હુવે મગર એક શખ્સ જાદુકે મારે હુવે કે-દેખ તેરે લીયે કયસી મીસાલે બયાનકી. પસ વોહ ગુમરાહ હોગએ સો રસ્તા નહીં પાસકતે-બડી બા બરકત ઝાત હય. ઉસકી અગર ચાહતો દુન્યામેં તેરે લીએ ઉસસેભી બેહતર અયસે બાગ પૈદા કરદે કે જીનમેં નેહરેં જારી હો ઔર તેરે લીએ મહેલ બના દેવે-બલકે ઉન્હોને કયામતકો જુઠ જાના ઔર હમને કયામતકે જુઠ જાનનેવાલોં કે લીએ દોઝખ તૈયાર કર રખ્ખી હય. સુ. ફુરકાન ર. ૧ હ. સ.) યહાં ગૌરકા મુકામ હય કે કુફ્ફાર મક્કાને હુઝુર (સ.) કી ઝાત શરીફકી કદર નકી બલકે આપકી શરીફ આદતોકો જો બાવજુદ કુદરત બાદશાહીકે આપ ગરીબોકે સાથ ખાના ખાને બેઠના ઔર યતીમો આજીઝોંકા બાઝારસે સોદા લાદેના ઇન આદતોં પર કુફ્ફાર તઅાન કરને લગે ઇસલીએ વો હીદાયતસેં મહરૂમ રહે. ઔર વો યેભી કેહને લગે કે ફીરસ્તા ઇનકે સાથ અર્દલીમેં માનીંદ ચપરાસીયોંકે કયું

નહીં રેહતે. હાલાંકે હુઝુર (સ.) કી ખીઝમતમેં વકતન ૫ વકતન ફીરશ્તે હાઝર રેહતેથે મગર ઇન કુફ્ફારોંકા તઅમાન એક દીલકી અદાવતથી ઓર યે ઝાલીમ દુન્યાકે માલો મનાલ કો હી ખુશ નસીબી સમજતેથે ઇસલીએ યે કહાકે આપકો સીમોઝરકા ખઝાના કયું નહીં દીયા ગયા! યા કોઇ બાગ પુરસમર દેતે કે જીસ્સે વો ખાયા કરતે ઓર ગુસ્તાખીમેં ઇસકદર હદસે બડ ગએ કે આપકે તાબેદારોં વ જાંનીસારોંસે કેહને લગે કે તુમ એક જાદુ મારે હુવે કી પયરવી કર રહે હો. અયસી બેહુદા બાતોંસે હુઝુરકા દીલ દુખાયા કરતેથે ઓર સહાબા કીરામકો રંજીદા કરતેથે ઇસલીયે ખુદાએપાકને ફરમાયા કે, તેરે લીએ જો કુચ્છ મીસાલે બયાન કરતે હય વો ઉન્કે લીએ ગુમરાહીકા બાઇસ હય. બલકે વો અયસી ઝાતે પાક હય કે અગર ચાહેતો સારે જહાનકે પહાડોંકો સોના બનાદે કે, તેરે સાથ ફીરા કરે બલકે તેરી ઝાતે શરીફસેહી યે ઇજાદે આલમ હય લેકીન તેરી કદર ઇનોંને ન જાની. તેરી કદર વોહી જાને જીસને તુજકો પેદા કીયા.

હમારે રસુલ મકબુલ (સ.) કી સીફાતે હમીદાકી ગવાહી કુરઆન પાકમેં મૌજુદ હય. તરજુમા (તું અપને રબકે ફઝલસેં દીવાના નહીં હય.–ઓર બીલાશુ બહા તેરે લીએ બેઇન્તેહા સ્વાબ હય.–ઓર યકીનન ખુલકે અઝીમપર મખલુક હય.–સો અન્કરીબ તું ભી દેખ લેગા ઓર વોભી દેખ લેંગે- કે તુમમેંસે :ફીસકો સોદા હય. તેરા રબ ખુબ જાનતા હય. જો ઉસકા રાસ્તા ભુલ ગયા ઓર ઉસે રાહયાબ લોગભી અચ્છી તરાંહ માલુમ હય સુ. કલમ ૨. ૧ હ. સ.) યહાં હુઝુર (સ.) કી સીફાતે હમીદાપર ગવાહી દેના કીસકદર ફઝલે રબ્બી હય. ઓર યેહી આયત કુફ્ફારોપર ગઝબે અયઝદી હ઼ા. ઓર ઇસમેં રાઝ છુપા હુવા હય કે હમારે ભેજે હુવે મકબુલ વ મરગુબપર અયસે અલકાબ જો સરાસર ખીલાફ શાને અહમદી હય યે તુમારે લીએ ખરાબી વ બરબાદી હય. ઇસલીયે કહા ગયા કે અન્કરીબ દેખ લેંગે કોન મજનુન હય. મજનુનભી કહીં ખુદાકી રાહ બતાતે હય. અયસે મજનુનપર કુરબાન કે જીસકી હરકતોં ઓર આદતોંસે નુરે હીદાયત ટપકતા હો ઓર તુફ હય ઉન નાકારોંપર કે અયસે દુરરે બેબહાકી કદર ન જાની ઓર હંમેશાંકે લીએ ઇસ દોલતસે મહરૂમ રહે ઓર મરહબા વ રહમત હય ઉન લોગોંપર જીનોંને આપકી સોહબત સે ચીરાગે ઇસ્લામ હાંસીલ કીયા. ઓર ઉસકો દુર દુર ફયલા ઓર પીછલોંકે લીએ યે ચીરાગ રખ ગએ જીસ્સે અદના વ આલા ફયઝ પાતે હંય. અયસી બાતેં જો દુશ્મનોંકી ઝબાનસે નીકલતી થી ઉસકી વજાહ યે થી કે ઉનોંને (હક)કો પેહચાના નહીં ઓર અપને માલીકકી રઝામંદીસે વાકીફહી નહુવે. મોહબ્બતે ઇલાહી ઉસ વક્ત હાંસીલ હોગી કે જબ ઇસ્લામસે કયા મકસુદ હય ઉસકી તલાશમેં રહે મસલન અગર દોસ્ત ઉસકો હુકમ કરે કે બદનસે લહુ નીકાલ યા કડવી દવા ખા તો ઉસ અઝીયતમેં રાઝી રહેગા તા ઇસ હીલેસે અપને દોસ્તકી રઝામંદી હાંસીલ હો. પસ જો કોઇ સમજેગા કે હકતઆલાકી રઝા મંદી ઇસમેં હય કે આદમી ઉસકે હુકમપર રાઝી રહે તો વો દુરવેશી ઓર બીમારી વ મેહનતમેં રાઝી રહેગા જયસા દુન્યાદાર હરીસ સફરકી મેહનત ઓર ખતર દરયા ઓર બહોતસીમુશકતોંપર રાઝી રહેતાહય ઓર બહોત મોહીબ્બાન ઇલાહી ઇસ દરજેકો પહોંચે હય યે સારી દોલત અકલે સલીમ ઓર ફહમે મુસ્તકીમકી બરકત હય જીસકો અહલ કેહતે હંય યહાં એક નકલ જો રઝાએ ઇલાહીપર રાઝી રેહનેકે લીયે લીખી જાતી હય.

કીસી એક સહરામેં એક શખ્સ રેહતા થા ખુદાકે હુકમપર રાઝી હોકે કેહતા થા કે ઔર ઇસીમેં હય એક કુત્તા ઉસકે સામાનકા પાસબાન થા ઓર એક ગધા બારબરદારીકા થા ઓર ઉસકા એક મુર્ગ થા જો ઉસકો જગાયા કરતા થા. અચાનક એક ભેડયેને ગધેકા પેટ ફાડ ડાલા. ઉસ શખ્સને કહા કે ખયર ઇસીમેં હય જબ મુર્ગકો માર ડાલા તો કહા ખયર ઇસીમેં હય કુત્તાભી કીસી સબબસે મર ગયા તબભી કહા કે ખયર ઇસીમેં હય. ઉસકે ઘરવાલે ગમગીન હોકર કેહને લગે કે જો કુચ્છ હાદેસા હોતા હય તું કેહતા હય કે ભલા હુવા યે કયસી ભલાઇ હય. યે જાનવર જો મુવે હમારે કામકે થે. બોલા શાયદ ભલાઇ ઇસીમેં હો. જબ દુસરા દીન આયા કયા દેખતેં હંય કે ચોર ઉન્કે પડોસીઓંકો કતલ કરકે માલ લે ગએ ઓર વો શખ્સ સગ વ ખરકી આવાઝ નહોનેસે બચ ગએ તો વો મર્દ કેહને લગા કે તુમને દેખા કે હક તઆલાકે કામકી ખુબી ઉસીકો માલુમ હય. કી. સ. ઇસી લીયે ઇરશાદ હય. **તરજુમા** (ઓર શાયદ તુમ કીસી બાતકો નાપસંદ કરો ઓર વો તુમ્હારે લીયેબેહતર હોં ઓર શાયદ તુમ કીસી બાતકો પસંદ કરો ઓર તુમ્હારેલીએ વો બુરા હો ઓર અલ્લાહકો માલુમ હય તુમકો માલુમ નહીં. સુ. બકર ૨. ૨૬ હ. સ.) યહાંભી અલ્લાહકી રઝામંદી હાંસીલ કરનેકી કીતની તાકાદ હય, કે હુકમે શરાઅકી નઝદીક અપની અકલકો દખલ ન દેના ઓર તસલીમો રઝાકે સાથ સરખમ કરના યેહી બંદાપન હય ઓરભી ઇસી કીસમકી એક નકલ હય ઇસા (અ.)કા ગુઝર એક આદમીપર હુવા જો અંધા ઓર કોઢી ઓર જુઝામી થા ઓર ઉસકે બદનકે દોનું જાનીબ ફાલેજ ઝદા થે ઓર ઉસકે હાથ પાઉં નથે. વો કેહતા થા કે શુકર હય ખુદાકા જીસને મુજે અયસી બલાસે જીસમેં બહોત લોગ ગુબતેલા હંય નીજાત દી હય. ઇસા(અ.)ને પુછે કોનસી બલા બાકી હય જીસસે તું બચા હય? બોલામુજકો ઉસ શખ્સસે ઝીયાદા સેહત હાંસીલ હય. જીસકેદીલમેં યે મારેફત નહો જો મેરે દીલમેં હય. ઇસા (અ.) કહે તું સચ બોલા. ફીર ઉસકા હાથ પકડકે અપના હાથ ઉસપર ફેરે ફીલફોર દુરસ્ત હોકર ઉઠા ઓર ખુબસુરત બીના હો ગયા. વો શખ્સ ઇસા(અ.)કી સોહબતમેં રેહતા ઓર ઇબાદત કરતાથા. ઇસી તરાહ શીબલી(અ.ર)કો દીવાના સમજકર દારુસસીફામેં કેદકીએ થે. એક જમાઅત ઉસકે પાસ આઇ પુછા તુમ કોન હો યે બોલે તેરે દોસ્ત હંય ઉન્કો પથ્થરસે મારને લગા તો ભાગે. શીબલીને કહા તુમ દરોગ બોલે કે તુમ મેરે દોસ્ત હો અગર તુમ મેરે દોસ્ત હોતે તો મેરી મારપર સબર કરેતે યે સારી બાતેં રઝાએ ઇલાહી હાંસીલ કરને ઓર ઉસકી ખુશનુદી દુંડનેકે તરીકે હંય. આશક ઇલાહી જીતને ગુઝરે હંય ઉનકા યેહી તરીકા થા કે જીસ કામમેં માલા રાઝી ઉસીકી પયરવી કરતે થે ઉનપર જો કુચ્છ કે કુફ્ફારોંને ઝુલમ કીયે હંય જીનસે બચનેકે લીએ દરગાહે ઇલાહીમેં દુઆ કરતે થે વો દુઆ ખુદ અપને વતનસે દુર હોને ઓર માલો મનાલસે જુદા હોનેકે લીએ થી. ઇસ લીએ ઇનકી ખુબામેં આયતે કુરઆન વારીદ હય. **તરજુમા** (સો ઉનકે રબને ઉનકી દુઆ સુનલી કે મેં તુમસે કીસી કરનેવાલેકા અમલ ઝાયા ન કરુંગા ખ્વાહ મર્દ હો યા ઓરત તુમ આપસમેં એકહો ફીર જીન લોગોને હીજરત કી ઓર અપને વતનસે નીકાલે ગએ ઓર મેરી રાહમેં સતાએ ગએ ઓર લડે ઓર મારે ગએ મેં ઉન્કે ગુનાહ ઝરુર મીટા દુંગા ઓર મેં ઉને ઝરુર ઉન બાગોમેં દાખલ કરુંગા જીનકે નીચે નદીયાં બેહ રહી હંય. યે અલ્લાહકે યહાંસે સવાબ

ભીલેંગા ઓર અલ્લાહકે વહાં અચ્છા અજર હય—તુજકો કાફીર લોગોંકા સેહરોંમેં ફીરના ધોખા નદે યે મતા કલીલ હય ફીર ઉનકા ઠીકાના જહન્નમ હય ઓર વો બુરા ઠીકાના હય—લેકીન જો લોગ અપને રબસે ડરતે હંય ઉનકે લીએ બેહસ્ત હય.જીનકે નીચે નદીયાં બે રહી હંય વો હમેશાં ઉસમેં રહેંગે યે ખુદાકે યહાંસે મેહમાની હય ઓર જો કુચ્છ અલ્લાહકે પાસ હય વો નેકબખ્ત લોગોંકે લીયે બહોત અચ્છા હય સુ. આલે ઇમરાન ર. ૨૦ હ. સ.) યહાં સાબેરોં ઓર મઝલુમોંકી કયસી તારીફ હય જો (મોહાજેરીન કેહલાતે થે ઉનમેં કુચ્છ ગઈ ઓર કુચ્છ ઓરતેં થી. યે અલ્લાહકી રાહમેં સતાએ ગએ ઘરસે બેઘર હુવે કઇ લોગ ઇસમેં શહીદભી હોગએ ઇન તમામ દુઃખકે ઇવઝમેં યે ઇનઆમ હય કે ગુનાહકે બખ્શનેકા વાયદા ઓર બાગ રીઝવાનમેં દાખલ કરનેકા મુઝદા જીનકે નીચે નદીએં બેહતી હોંગી કે જીસકે બકામેં ફનાકો દખલ નહીં ઓર કીસી કીસમકે નુકશાનકી રાહ નહીં ઓર વહાં દરદ દુખકા નામો નીશા નહી ઇસી દૌલતકો હાંસીલ કરનેકે લીએ અપને પ્યારે મહબુબ વ મરગુબકો કાફીરોંકી ઝાહેરી આરાએશસેં બચાનેકે લીયે યે કહા ગયા કે તુજકો કાફીરોંકા શહેરમેં આના જાના ધોકા ન દે કયું કે યે થોડીસી મતા હય. જીસકા અંજામ જહન્નમ હય. જયસા જન્નતકી ન્યામત વ ખુબીયોંકા બયાન કરનેસેં કલમ આજીઝ હય. વયસાહી જહન્નમકી તકલીફ વ રંજ વ ઝહમતકા બયાન કરનેસેં કલમ કાસીર હય. ઇસલીએ કહા ગયા કે વો બહોત બુરા ઠીકાના હય.

અઝીઝો જો ચીઝ અકલકો ઢાંપતી હય ઓર ઇન્સાફકા ખુન કરનેવાલી હય વો ગઝબે બેજા ઓર ગુસ્સા નાહક કેહલાતા હય. ઇન્સાન સયકડો દુશમનોંકે બીચમેં ઘેરા હુવા હય. ઇસલીએ ઉસકો અકસર અયસા વકત પેશ આતા હય કે વો અપની અમન વ આફીયત માલ વ ઇઝઝતકો દુશમનોંકે હમલેસેં બચાવે અગર ઇન્સાનમેં કુવ્વતે ગઝબ નહોતી ઓર વાજબી ગુસ્સા નહોતા ઓર ઉસકે કાલકો મુકાબેલા ઓર ઇન્તેકામ પર ન ઉભારતા તો વો ઇસ લાયક નહોતા કે અપને આપકો દુસ્મનોકે ઝરરસે મહફુઝ રખ સકે અગર હમ સોચે તો યે કુવ્વત સીર્ફ ઇન્સાનહીકી ઝાતમેં નહીં પાય જાતી બલકે હર જીન્સકે હયવાનમેં કમ વ બેશ ઇસકા ઝહુર હોતા હય. ખ્વાહ વો હયવાન અયસા અઝીમુલ જુસ્સા હો જયસા કે હાથી યા ઉસસેભી ઝીયાદા જસીમ યા અયસા ઝઇફ વ નસીમ જયસાકે ચયુંટીયા લુંગા ઉન્મેંભી યે માદ્દા મૌજુદ હય. બલકે ઉન નાચીઝ કીડોંમેંભી જો ખુર્દબીંકી મદદસેં નઝર આતે હય. ઇસ કુવ્વતે ગઝબકા જોસ ઉન્મેંભી મૌજુદ હય. ઇસસે માલુમ હુવા કે હર ચીઝ એ અતેદાલકે સાથ ખરચકી જાએ તો વો મહમુદ હય વર ન મઝમુમ. મઝકુર જાનદાર અપને દુસ્મનોંકે હમલેકો રોકતે હય ઇસી કુવ્વતકે બાઇસ જંગ વ જદલ કરતે હય. ગરઝ અકસર જાનવર ઇસ કુવ્વતકો અમલમેં લાતે હય. મગર વો ઉસકે હદદો અંદાઝેકો નીગાહ રખનેકે કાબીલ નહી હય. અગર એક ચોપાયા દુસરેકો ટક્કર મારતા હય. તો દુસરા દો લત્તે જડતા હય. અગર એક લાત મારતા હય તો દુસરા અપને સીંગોસે ઉસકા પેહલુ ફાડતા હય. અગર એક દરીન્દા ગર-રાતા હય તો દુસરા નોચ લેતા હય. અગર એક પંજા મારતા હય. તો દુસરા ભંભોર-ખાનેકા કરદ કરતા હય. કભી અયસા જોશ ભડજાતા હય કે બાહમ કુશ્ત વ ખુનકી નોબત પહોંચતી હય બર ખીલાફ ઇસકે બાઝ જાનવર અયસેભી હય કે તો મુખાલીફકા

મુકાબલા ખૌફ ઓર ભોલેપનકી વજેસે નહી કર સકતે બલકે ભાગ જાનાહી અપની ફતાહ સમજતે હય. અગર ઇન્સાનભી અયસાહી અમલ કરે જયસાકે ઓર જાનવર કરતે હય તો વો એક વહસી જાનવર હોનેસે ઝીયાદા રૂતબે ઓર ઇઝઝતકા સઝાવાર નહીં ક્યું કે ઇસ સુરતમેં ગુસ્સા યાતો હદદે એઅતેદાલસે બડ જાતા હય. યા ઘટજાતા હય. તો યે દોનું બાતે મઝમુમ હય. ક્યું કે ગુસ્સેકી ઝીયાદતી સબર વ સુકુન ઓર હીલ્મ વીકારકો ખો દેતી હય. ઓર ઉસ્કે બદલેમેં ઝુલમ, ફસાદ, વહશત, બેહરમી, બદગોઇ ફહસ બોહતાન ઓર ઇસી તરેહકે ઓર કમીના અફઆલ કરાતી હય. ઓર ઉસ્કી કમીમેં યે નુકશાન હય. ઝીલ્લત, બેઆબરૂઇ, બેહયાઇ, ખુશામત, ગુલામી ઓર નામરદીકી આદતે સીખાતી હય. પરશરીઅતે મોહમ્મદી હમકો યે ખુબી સીખાતી હય કે દોનું તરફસે ઇફરાત વ તફરીતસે બચકર ગુસ્સે વ ગઝબકો શરાફત કે મુકામપર ખરચ કરે ઓર દરમ્યાની ચાલ ચલે ઓર ઇસ કુવ્વતકો કામમેં લાનેસે પેહલેહી ઉસ્કે મૌકેકો ઓર ઉસ્કી તેઝીકી મીકદારકો જાંચ લે તાકે ઉન ખરાબીઓસેં મહફુઝ રહે જો બેએ અતેદાલીસેં પેદા હોતી હય. જયસાકે ઇરસાદ હય. કુરઆનપાકમેં તરજુમા (અય ઇમાનવાલો અગર કોઇ ફાસીક તુન્હારે પાસ કોઇ ખબર લેકર આવે તો ઉસ્કો તહકીક કરલો કહીં કીસી કોમપર બેખબરીસેં ન જા પડો ફીર અપને કીયે પર પશેમાન હોને લગો સુ૦ હજરાત રૂ. ૧ હ. સ.) ઇસ આયત કરીમામેં સહાબા કીરામ જીનકી અકલ કામીલ થી ઉન્કોભી ગુસ્સેકી કુવ્વતકો જાંચનેકા હુકમ હુવા હય. ઓર હરએક કામ ગૌર ખૌઝકે બાદ અમલમેં લાનેકા હુકમહય. તો અબ યહાંસેં ઓર લોગ સોચલેવે કે હમ કહાંતક અપની અકલકા એઅતેબાર કર સકતેં હય. ચુંકે ગુસ્સેકી ભલાઇ વ બુરાઈ સીર્ફ ઉસ્કી જા ઓર બેજાહ ઇસ્તે માલપર મૌકુફ હય. તો ઉસશેકી તલાસ કરની ચાહીએ જો ઉસ્કા ઠીક મહેલ બતાએ ઓર કમી બેશીકે અયબ વ નુકશાનસેં બચાએ પસ અયસી ચીઝ જો ઇસ કુવ્વતકો હદદે મુનાસીબસે કમ વ બેશ ન હોનેદે વો શીર્ફ અકલ વ દાનાઈ હય જો તમામ હયવાનાતકી બનીસ્બત ઇન્સાનકે હીસ્સેમેં ઝીયાદા આઇ હય. જબતક યે કુવ્વત અકલ વ દાનાઇકી રહનુમાઇમેં કામ કરતી હય. ઉસવક્ત તક કભી નુકશાનકા ખતરા નહીં ઓર વો એક વાજબી ગુસ્સા હય. જો હર તરાંહ મુફીદ હય. મગર જબ ઇતના ગાલીબ હોજાવે કે આદમીંકી અકલ ઠીકાને ન રહે તો ઉસ્સે સીવાય નુકશાન કે કભી ફાયદેકી ઉમીદ ન કરની ચાહીએ ક્યું કે વો એક જાહેલાના ઓર વહશેયાના ગુસ્સા હય. અબ ઇસ્કા ઇલાજ બતાયા જાતા હય. કે ઇસ્કા મરઝ ક્યુંકર પેહચાના જાએ. જબ કોઇ અયસી બાત પેશ આજાએ જો ગુસ્સા દીલાનેવાલી હોતો ગુસ્સે કે ઇઝહારસેં પહેલે ઉસ્કા સબબ માલુમ કરના ચાહીએ અગર ઉસ્કા સબબ તુમ્હારા તકબ્બુર, ખુદબીની, હીરસ તમાઅ, બુખલ, બેસબરી યા બેહુદા દીલલગી હો તો અયસે મૌકેપર વાજબ હય કે ગુસ્સેકો પીજાઓ ઓર બજાએ ઇસ્કે કે દુસરેકો ધમકાઓ. ખુદ અપનેહી નફસકો સર ઝનસ કરો. યેતો અપની ખતાકી તજવીઝ હય લેકીન દુસરેકી ખતાકી તજવીજ ઓર તૌરસે બતાઇ જાતી હય. અલબતા જબ તહકીક હો જાએ કે તુમકો બીલા વજાહ નુકશાન પહોંચતા હય. નસીહત વ નરમીકા અસર નહીં હોતા ઓર ખામોશી વ ચસ્મ પોશીસેભી કામ નહીં ચલતા તો બીઝ ઝરૂર વાજબી ગુસ્સેકો અમલમેં લાના ચાહીએ.

વાજબી ગુસ્સેકે યે માને નહીં કે જયસા બુરા મામલા તુમ્હારે સાથ કીસીને કીયા હો વયસાહી તુમબી કરો, ગાલીકે બદલે ગાલી દો ઔર હાથા પાઇકી નોબત પહોંચાવો યે શેવા તો અકલમંદી વ શરાફતસે બહોત બઇદ હય. કયું કે ઇસ સુરતમેં ફીતને ફસાદકી ઝીયાદતી હોજાતી હય બલકે અયસે વકતમેં દુસરે અકલમંદોકી મદદ ચાહીએ. અગર તુમ દાનેશમંદ હોતો અયસે મૌકેપર મહઝ અપની અકલપર ભરોસા મત કરો. કયું કે મુમકીન હય કે ગુસ્સા ઝીયાદા ભડકે ઔર તુમ્હારી અકલકો મગલુબ કરલે બલકે દુસરે અકલમંદો ઔર બેગર્ઝ લોગોંકી અકલસે મદદ લો. ઔર અપના મોઆમલા એક લાયક વ આદીલ જજકે સુપરદ કરો ઔર જો ફયસલા વો તુમ્હારે ઔર તુમ્હારે મુખાલીફકે દરમ્યાન કર દે ઉસપર રાઝી રહો જયસાકે કુરઆન પાકમેં વારીદ હય. તરજુમા(ઔર જબ લોગોંમેં હુકમ કરને લગો તો ઇન્સાફકે સાથ ફયસલા કરો અલ્લાહ તુમકો બહોત નસીહત કરતા હય યકીનન અલ્લાહ સુનતા દેખતા હય. સુ. નીસા રૂ. ૮ હ. સ.) ઇસ આયત કરીમામેં બી સોચ સમજકર ઇનસાફપર ચલનેકી તાકીદ હય ઔર દુસરી આયતમેં ઔરત ઔર મરદકે જગડેકા ફયસલા યું કીયા હય કે કીસી તરાંહસેબી ઇન દોનુંમેં ઇત્તેફાક નહો તો દુસરે દો મુનસેફોકી હાજત હય જો અકલ ફહમમેં જોહર રખતે હોં તરજુમા (અગર તુમકો ખ્યાલ હય કે વો દોનું અપસમેં સખત મુખાલેફત રખતે હંય તો એક મુનસીફ મીઆં વાલોંકે તરફસે મુકરર કર દો ઔર એક મુનસીફ બીબીવાલોંકે તરફસે અગર યે દોનું પંચ ઇસ્લાહ કરના ચાહેંગે તો ખુદા ઉન્મેં મુવાફેકત પૈદા કર દેગા અલ્લાહકો તો હર ચીઝકા ઇલમ ઔર સબ બાતકી ખબર હય. સુ. નીસા રૂ. ૬ હ. સ.) ઇસ આયત કરીમામે ઝગડેકે ફયસલેકી કયા ખુબ તરકીબ બતાઇ હય. ઔર હમારા હાલ ઇસ મુકદ્દસ તાલીમસે કીતના દુર પડા હય યે સોચ લેવેં કે હમારે ઝગડે કહાં કહાં જા રહે હંય. જીસકી નહુસતસે હમ કીસકદર નુકસાન ઉઠા રહે હંય ઔર સુલાહ વ ઇત્તેફાકકી ન્યામતસે મહરૂમ હંય ઔર નહેસ વ કમબખ્ત નાઇત્તેફાકીમેં ફસે હુવે હય મૌલાના હાલીબી અપની નઝમમેં ફરમાતે હંય.

"નઝમ"

કીસીને યે બકરાતસે જાકે પુછા,
મરઝ તેરે નઝદીક મોહલીક હંય કયા કયા.
કહા દુખ જહાંમેં નહી કોઇ અયસા,
કે જીસકી દવા હકનેકી હો ન પૈદા.

મગર વો મરઝ જીસકો આસાન સમજેં,
કહે જો તબીબ ઉસકો હીઝયાન સમજેં,
સબબ યા અલામત ગર ઇન્કો સુજાવેં,
તો તશખીસમેં સો નીકાલેં ખતાએં.

દવા ઔર પરહેઝસે જી ચુરાએં,
યુંહી રફતા રફતા મરઝકો બડાએં.
તબીબોંસે હરગીઝ ન માનુસ હોં વો,

યહાંતકકે જીનેસે માયુસ હોં વો.
યેહી હાલ દુન્યામેં ઉસ કોમકા હય,
ભવરમેં જહાઝ આકે જીસકા ઘેરા હય.
કીનારા હય દુર ઓર તુફાં બપા હય,
ગુમાં હય યે હરદમ કે અબ ડુબતા હય.
નહીં લેતે કરવટ મગર અહલે કીસ્તી,
પડે સોતે હંય બેખબર અહલે કીસ્તી.
ઘટા સરપે ઇદબારકી છા રહી હય,
ફલાકત સમાં અપની દીખલા રહી હય.
નહુસત પસો પેશ મન્ડલા રહી હય,
ચપો રાસ્તસે યે સદા આ રહી હય.
કે કલ કૌન થે આજ કયા હો ગએ તુમ,
અભી જાગતેથે અભી સો ગએ તુમ.
પર ઉસ કૌમ ગાફીલકી ગફલત વોહી હય,
મઝલ્લતપે અપની કીનાઅત વોહી હય.
મીલે ખાકમેં પર રઉનત વોહી હય,
હુઇ સુબ્હ‌ હો ઓરખ્વાબે રાહત વોહી હય.
નઅફસોસ ઉનેં અપની ઝીલ્લતપે હયકુચ્છ,
ન રશ્ક ઓર કૌમોંકી ઇઝઝતપે હય કુચ્છ.
બહાયમકી ઓર ઉનકી હાલતહય યકસાં,
કે જીસ હાલમેં હય ઉસીમેં હંય શાદાં.
ન ઝીલ્લતસે નફરત ન ઇઝઝતકા અરમાં,
ન દોઝખસે તરસાં ન જન્નતકે ખ્વાહાં.
લીયા અકલો દીંસે ન કુચ્છ કામ ઇનોંને,
કીયા દીન બરહકકો બદનામ ઇનોંને.
વો દીં જીસને આદાકો અખવાં બનાયા.
વહુશી બહાયમકો ઇન્સાં બનાયા.
દરીન્દોંકો ગમખ્વાર દૌરા બનાયા,
ગવારોંકો આલમકા સુલતાં બનાયા.
વો ખીત્તા જો થા એક ઢોરોંકા ગલ્લા,
ગીરાં કરદીયા ઉસકા આલમસે પલ્લા.

નાસેહોંકી નસીહત ન માનના કીસકદર મુજબે વબાલ ઓર નુકસાન માલ વ જાહોજલાલ હોતા હય વો બખુબી ઇસ નઝમસે માલુમ હુવા ઇસી તરાહ કુરઆન પાકમેં ઇરશાદ હય **તરજુમા** (ઓર કોન ઝાલીમ ઉસ્સે જીસકો સમજાયા ઉસકે રબકે કલામસે ફીર મુંહ ફેરા ઉસકે તરફસે ઓર ભુલ ગયા જો આગે ભેજ ચુકે હંય ઉસકે હાથ હમને રખ્ખી હય. ઉન્કે દીલોંપર ઓટકે ઉસકો ન સમજે ઓર ઉન્કે કાનોંમેં બોજા ઓર જો ઉન્કો તુ બુલાવે રાહપર

તો વો હરગીઝ ન આવે રાહપર ઉસ વકત ભી ઓર તેરા રબ બખ્શનેવાલા હય. મહેર રખતા અગર ઉન્કો પકડે ઉન્કે કીયે પર તો જલદ ડાલે ઉન પર અઝાબ પરઉન્કા એક વાયેદા હય. કહીં ન પાવેંગે ઉરસે વરે સરકનેકો જગા–ઓર યે સબ બસતીયાં હય. જીન્કો હમને ખપા દીઆ જબ ઝાલીમ હો ગએ ઓર રખ્ખાથા ઉન્કે ખપનેકા એક વાયદા સુ. કાહ્ફ ૨. ૮ હ. સ.) ઇન આયતોસેં સમઝા ગયા કે બડે ઝાલીમ વો હય. જીન્કો રબકી આયતોસેં સમજાયા જાવે ઓર ન માને ઓર ઉન ન્યામતોકી કદર ન કરે જો પૈ દર પય ઉનપર બારીશ કે માનંદ બરસ રહી હય. ખાનેકો ન્યામત પીનેકો લઝીઝ શરબત રેહનેકો મકાન શેહદતે જાન ઓર અહવાલ વ અતફાલ અલાવા ઇસકે જાહોજલાલ ઇન એહસાનોકી કદર જો કરની ચાહીએ વો ન કી ઓર અલાવા ઇસકે નાફરમાની જીસકે અકસામ બેસુમાર હય જીસકો ઇસ આયત કરીમાંમે હાથકી કમાઇસે તાબીર કયા હય. જો આગે ભેજ ચુકા હય. અયસી બેઇન્સાફીકે સબબસે ઉન્કો ઝાલીમ કહા ઓર ઉસ્કી સઝામે ઉન્કે દીલોંપર પરદા જીસ્સે ઉન્કી સમજેં બેકાર ઓર કાનોંમે બોજા જીસ્સે ઉમદા બાતોંસે બેજાર યે ઉન્કે ખાસ અમલોંકી સઝા હય. પસ વો અયસે બીગડે હંય કે અય હબીબ હમારે અગર તું ઉન્કો બુલાવે રાહપર તો વો હરગીઝ ન આવે રાહપર કયું કે વો અયસે બીગડે કે સંવરનેકી ઉમીદ નહીં ઉન્કે કામ તો અયસેહી યે કે જલ્દ ઉનપર અઝાબ આવે મગર રબકી બખશીશ વા કરમને ઉસ્કો સંભાલ કર રખ્ખા હય. કયું કે ઇન્સાફ્કા દીન આગે હય વહાં ઉન્કો કોઇ બચાવકી સુરત નહીં હય ઓરબાઝ બસ્તીયાં યહાંભી હલ્લાક હોગઇ જો બુરાઇમેં હદસે બઢ ગએ ઓર ઉન્કે ખપનેકા એક વાયદા રખ્ખા થા પસ યે આયતેં ખુલ્લા સબક દે રહી હંય કે અકલમંદ જલ્દ તોબા કરે.

ઇસ્લામ લાનેકે પેહલે જો હાલત કે અરબોંકી થી યે નઝમ ઉસ્કી યાદ દીલા રહી હય.

" નઝમ "

વો દુન્યામેં ઘર સબસે પહેલા ખુદાકા
ખલીફ એક મોઅમ્માર થા જીસ બીનાકા
અઝલમેં મશીયતને થા જીસ્કો તાકા
કે ઇસ ઘરસે ઉબલેગા ચશ્મા હુદાકા
વો તીરથ થા એક બુતપરસ્તોંકા ગોયા
જહાં નામ હકકા નથા કોઇ જાયા
કબીલે કબીલેકા બુત એક જુદા થા
કીસીકા હુબલ થા કીસીકા સફાથા
યે ઉઝઝાપે વો નાએલા પર ફીદા થા
ઇસી તરાંહ હર ઘર નયા એક ખુદા થા
નેહાં અબરે ઝુલમતમેં થા મહરે અનવર
અંધેરા થા ફારાનકી ચોટીઓંપર
ચલન ઇન્કે જીતને થે સબ વેહસ્યાના
હરએક લુટ ઓર મારમેં થા યગાના

કીસાઓં મેં કહતા થા ઉન્કા ઝમાના
ન થા કોઇ કાનુનકા તાઝીયાના
વો થે કતલો ગારતમેં ચાલાક અયસે
દરીન્દે હો જંગલમેં બેબાક જયસે
નટલતે થે હરગીઝ જો અડ બેઠતે થે
સુલજતે નથે જબ જગડ બેઠતે થે
જો દો શખ્શ આપસમેં લડ બેઠતે હૈ
તો સદહા કબીલે બીગડ બેઠતે થે
બુલંદ એક હોતા થા ગરવાં શરારઃ
તો ઉસ્સે ભડક ઉઠતા થા મુલ્ક સારા
કહીં થા મવેશી ચરાને પે જગડા
કહીં પેહલે ઘોડા બડાને પે જગડા
લબેજુ કહીં આને જાને પે જગડા
કહીં પાની પીને પીલાને પે જગડા
યુંહી રોઝ હોતી થી તકરાર ઉન્મેં
યુંહી ચલતી રહેતી થી તલવાર ઉન્મેં
જો હોતી થી પૈદા કીસી ઘરમેં દુખતર
તો ખૌફે શમાઅતસે બેરહમ માદર
ફીરે દેખતી જબથી શૌહરકે તેવર
કહીં ઝીન્દા ગાડ આતીથી ઉસકો જાકર
વો ગોદ અયસી નફરતસે કરતીથી ખાલી
જને સાંપ જયસે કોઇ જન્ને વાલી
જુવા ઉન્કી દીન રાત કી દીલ્લગી થી
શરાબ ઉન્કી ગુટટીમેં ગોયા પડી થી
તઐયશ થા ગફલતથી દીવાનગી થી
ગરઝ હર તરેંહ ઉન્કી હાલત બુરી થી
બસ ઇસ તરાંહ દસ ઉન્કો ગુઝરી થી સદીયાં
કે છાઇ હુઇ નેકીયોં પરથી બદીયાં

ઝમાને જહાલતકી હાલત સે ઝાહેર હોતા હય કે અખલાક કીસ કદર બીગડે હુવે થે કે ઇન્સાનીયતકા નામો નીશાન નથા ઓર યે જગડે કોઇ મુલ્ક વ દૌલત કે ન થે બલકે જહાલતકે કરશ્મે થે ઓર યે જગડે જો ઝમાને જહાલીયતકે હરબે બસુસકે નામસે મશહુર હંય બુન્યાદ ઉસકી યે થી કે એક સખ્સકા ઉંટ કીસી ખેતમેં ચલા ગયા ખેતવાલી ઓરતને ઉસે મારા ઃ ઊંટવાલેને ઓરતકી છાતી કાટ ડાલી ઇસ બાતપર સને ૪૯૪ ઇસ્વીસે સને ૫૩૪ઇસ્વી તક બરાબર લડાઇ રહી અવ્વલઅવ્વલમેં લડાઇ બની બકર ઓર બની તગલબમેં હોની શુરૂ હુઇ મગર રફતા રફતા તમામ અરબ કે કબીલે ઉસ્મેં શરીક હો ગએ ઓર ઇબ્તેદાસે આખર તક સત્તર હઝાર આદમીં મારે ગએ

ઓર એક લડાઇ સને ૫૬૮ ઇસ્વીસે સને ૬૩૧ ઇસ્વી તક જારી રહી જો હરબે વાહેસ નામી મશહુર હય વાહેસ એક ઘોડેકા નામ થા ઘોડ દોડમેં વો આગે બઢા ચાહતા થા એક શખ્સને બઢ કર ઉસે બીદકા દીયા ઇતની બાતપર અયસા રન પડા કે કબીલે કે કબીલે કટ મરે. ઇસ લડાઇકા ખાતમાં બીલકુલ ઉસ વકત હુવા જબ બાઝ કબીલે ઇસલામ લાએ. ઇસ બાતકો ખુદાવંદે કરીમ અપની કીતાબ મુકદ્દસમેં યાદ દીલાતા હય ઉન નેઅમતોં મુસલીમોંકો જો ઇસ્લામસે મુશરરફ હુએ. તરજુમા (ઓર અલ્લાહકા એહસાન જો તુમપર હુવા ઉસે યાદ કરો જબકે તુમ એક દુસરે કે મુખાલીફ થે ફીર અલ્લાહને તુમ્હારે દીલોંકો અપસમેં મીલાદીયા ફીર તુમ અલ્લાહ કે એહસાનસે ભાઇ બન ગએ ઓર તુમ આગકે ગડેકે કીનારે પર થે કે અલ્લાહને તુમકો ઉસ્સે બચા લીયા ઇસી તરેંહ અલાહ તઆલા તુમપર અપને નીશા। બયાન કરતા હય તાકે તુમ રાહયાબ હો જાઓ. સુ. આલે ઇમરાન રૂ. ૧૧ હ. સ.) ઇસ આયતસે મકસદ યે હય કે ઇસ્લામકી ખુબી જીસને તુમકો અપસમેં યેક દીલી ઓર ઉલફતકી ન્યામત બખશી જીસ્સે તુમ ભાઇ ભાઇ બન ગએ અગર અગર તુમ ઉસી હાલત મેં રેહતે તો આગકે લાયક હો જાતે બસ ઇસ્લામ એક બહોત બડી દૌલત હય અયસી હાલત પુર જહાલત જબ હદસે બઢ ગઇ તો યકાયક ગૈરતે હકકો જોશ આયા ઓર વકતે નબુવ્વત રહમતુલ લીલ આલમીનકા ઝમાના આયા.

"નઝમ"

યકાયક હુઇ ગૈરતે હકકો હરકત
બડા જાનબે બુકુ બેસ અબ્રે રહમત.
અદા ખાક બુત હાનેકી વો વદીઅત,
ચલે આતે થે જીસકી દેતે શહાદત.
હુઇ પેહલુએ આમેનાસે હુવેદા,
દુઆએ ખલીલ ઓર નવી દે મસીહા.
હુવે ગહરે આલમસે આસારે ઝુલમત,
કે તારા હુવા માહે બુર્જે સઆદત.
ન છીટકી મગર ચાંદની એક મુદત,
કે થા અબ્રમેં માહે તાબે રીસાલત.
યે ચાલીસવેં સાલ લુતફે ખુદાસે,
કીયા ચાંદને ખો ગારે હીરાસે.
વો નબીઓંમેં રહમત લકબ પાનેવાલે,
મુરાદેં ગરીબોંકી બર લાનેવાલે.
મુસીબતમેં ગૈરોંકે કામ આનેવાલે,
વો અપને પરાએકા ગમ ખાનેવાલે.
ફકીરોંકા મલજા ઝઇફોંકા માવા,
યતીમોંકા વાલી ગુલામોંકા મૌલા.
ખતાકાર સે દરગુઝર કરનેવાલા

ખુદ અન્દેશકે દીલમેં ઘર કરનેવાલા.
મહાસીદકા ઝેરા ઝબર કરવનોલા,
કુબાએલકો શીરા શકર કરનેવાલા.
ઉતર કર હીરાસે સુએ કોમ આયા,
ઓર એક નુસખએ કીમયા સાથ લાયા.
મીસે ખામકો જીસને કુનધન બનાયા,
ખરા ઓર ખોટા અલગ કર દીખાયા.
અરબ જીસપે કરનોંસે થા જેહલ છાયા,
પલટદી પસ એક આનમેં ઉસકી કાયા.
રહા ડર ન બેડેકા મોજે બલાકા,
ઇધરસે ઉધર ફીર ગયા રૂખ હવાકા.
વો ફખરે અરબ ઝેબ મેહરાબો મીમ્બર,
તમામ અહલે મક્કાકો હમરાહ લેકર.
ગયા એક દીન હસ્બ ફરમાને દાવર,
સુએ દસ્ત ઓર ચડકે કોહે સફાપર.
કે હય ઝાત વાહિદ ઇબાદતકે લાયક,
ઉસીકી હય સરકાર ખીઝમતકે લાયક.
લગાઓ તો લવ ઉસસે અપની લગાઓ,
ઝુકાઓ તો સર ઉસકે આગે ઝુકાઓ.
ઉસીપર બગોમા હમેશા કરો તુમ,
ઉસીકે સદા ઇસ્કકા દમ ભરો તુમ
ઉસીકે ગઝબસે ડરો ગર ડરો તુમ,
ઉસીકી તલબમેં મરો જબ મરો તુમ.
મુબર્રા હય શીરકતસે ઉસકી ખુદાઇ,
નહીં ઉસકે આગે કીસીકો બડાઇ.

ઇસ નઝમમેં તબલીગે રીસાલતકી ખુલી ઝાહીર હય જો હુઝુર (સ)ને ઇબતેદામેં અપની કોમસે દરખ્વાસ્ત કી થી. ઓર ફરમાને રહમાન હય. તરજુમા (આપ અપને રબકી રાહકી તરફ ઇલમકી બાતોં ઓર અચ્છી નસીહતોંકે ઝરીએસે બુલાઇએ ઓર ઉનકે સાથ અચ્છે તરીકેસે બહસ કીજીએ આપકા રબ ખુબ જાનતા હય ઉસ શખ્સકોભી જો ઉસકે રસ્તેસે ગુમ હુવા ઓર વોહી રાહપર ચલને વાલોકોભી ખુબ જાનતા હય. સુ. નહલ રૂ. ૧૬.)

જાનના ચાહીએ કે રસુલ અકરમ (સ.) ફરમાયે હંય કે (અલ ખલકો અયા લીલ્લાહે ફ અ હબ્બલ ખલકે ઇલલ્લાહે મન અહસના ઇલા અયાલેહી) યાને મખલુક ખુદાસે ભલાઇ કરનેવાલા મહબુબે ખુદા હય. ઓર (અદદીનો નસીહતન) યાને દીન નસીહતકો હી કેહતે હંય તો આપકા યેહી પેશા થા કે લોગોકો અદકામે ઇલાહી પોહચા દેં જીસસે ઇનકી ભલાઇ મુરાદ હે ખુદ ગોરહાન લેં આપ ફરમાતે હય કે મેં દીન અયસા રોશન લાયા હું કે

જીસમેં કીસી તરાહકી હીકૃત નહીં જયસા કે ફરમાન હય. તરજુમા (દીનમેં કોઇ જબર નહીં હય હીદાયત ઓર ગુમરાહી વાઝેહ હો ચુકી સો જો શખ્સ શેતાન યાને શેતાની કામોંકા મુનકર હુવા ઓર અલ્લાહપર ઇમાન લે આયા. તો ઉસને અયસા મઝબુત કડા પકડા જો ટુટને વાલા નહીં ઓર અલ્લાહ સુનતા જાનતા હય સુ. બકર રૂ. ૩૪ હ સ.) ઇસ આયતસેભી દીનકી ખુબી રોશન હય કે નફસાની કામોંકો છોડના ઓર અહકામે ઇલાહીપર ઇમાન લે આકર આમાલ બજાલા બસ ઇસીકો કડા મઝબુત ફરમાયા જો ટુટને વાલા નહીં ઓર આમીલકો ચાહીએ કે અપને આમાલમેં અલ્લાહકે દેખને વ સુન્નેકો કાયમ દાયમ જાને જીસસે ઉસકી હરકતેં અદબ વ ઇખલાસસે અદા હોં.

નઝમ.

યે પેહલા સબક થા કીતાબે હુદાકા,
કે હય સારી મખલુક કુમ્બા ખુદાકા.
વોહી દોસ્ત હય ખાલીકે દુસરાકા,
ખલાયકસે જીસકો હય રીસ્તા વલાકા.
યેહી હય ઇબાદત યેહી દીનો ઇમાં,
કે કામ આએ દુન્યામેં ઇન્સાંકે ઇન્સાં.

ઇસમેં ખાસ મુસલમાનોંકી શર્ત નહી બલકે હર ઇન્સાન ઇસ આદતે શરીફાકો ઇખત્યાર કરેંગે તો ઉનકા ઝંડા ઝરૂર બુલંદ હોગા હમ દેખતે હંય કે અહલે મગરીબ ઇસ આદતકી ખુબીસે કીસકદર બુલંદ રૂતબે પર પહોંચે હંય અજબ નહીં કે સાથ ઉસકે ઇસ્લામકી ખુબીયોંસેભી વાકેફ હો જાવેં તો દારેનકી ખુબીયોંસે વાકેફ હો જાવેં ઓર હમારી હાલત બ નીસબત ઉનકે કીસકદર બીગડી હુઇ હંય અગર હમારેમેં કોઇ ગની ઓર દોલતમંદ હંય તો ચન્દ ઉંગલીયોં પર ગીનતીમેં આ સકતે હંય અગર કીસીને બડી સખાવત કી હય તો કીસી ખાનદાની આદમી પર ઇસકદર ઇનાયત કી કે હઝારોંકી દોલત ઉનકો બખ્શીસ કર દી કે જીસપર ઉનકા સારા ખાનદાન ઇસી આદતકા પેશાવર વ ઠેકેદાર હો ગયા કે વો મહઝ બે હુનર હો જાતે હંય ઓર યે સારી ભલાઇ બતુફેલ માલદારોંકે હય કે જીનોંને ઉનકે સાથ કી હય યા કહીં શહેરમેં મસજીદ બના દી જહાં મુતઅદદદ મસજીદે મોજુદ હંય ઉસકા કુચ્છ ઇમતીયાઝ ન કીયા ઓર લાખોંકી પુંજી ઉસીમેં ખરચ કર દી ઇસલીએ ખરચકે પેહલે ઓર હર કામકે પેહલે સોચનેકી ઝરૂરત હય ઇસલીએ ઇરશાદ હય તરજુમા (ઓર અલ્લાહકી રાહમેં ખરચ કરો. ઓર અપને તંઇ અપને હાથોંસે હલ્લાકતમેં મત ડાલો ઓર નેકી કરો. ખુદાકો નેકી કરનેવાલે પસંદ હંય સુ. બકર રૂ. ૨૪ હ સ.) યહાં જો હલ્લાકતકા લફઝ હય વો નેકીકા ફાયદા છોડનેસે ઓર નેકીવાલે લોગ જો પસંદ હંય વો બા ફાયદા નેકી કરનેવાલે હંય દુસરી જગે ઇરશાદ હય તરજુમા (ઓર જો કુચ્છ તુમ ભલા કામ કરોગે અલ્લાહકો માઅલુમ હય ઓર ઝાદ રાહ લીયા કરો કે સબસે અચ્છા તોશા પરહેઝગારી હય ઓર અય દાનેશમન્દો મેરા ખોફ રખો સુ. બકર રૂ ૨૫ હ. સ.) ફાયદા યહાં દાનેશમંદ ઉસકો કહા જો સોચ સમજ ઓર ઇન્સાફકે સાથ કામ કરને વાલે હય. અબ યહાં તોશેકી અગર તફસીલ કરે તો જીતની આદતે શરીફા વ ઇખલાકે હમીદા હય. વો તમામ તોશેમેં દાખીલ હય. ઓર ઉસીકા નામ ભલા કામ રખ્ખા ગયા ઇન નસીહતો પર

નીગાહ ન કરનેસેં હમ પર જો કુચ્છ કે બલાએ નાઝીલ હુઇ હય જીસ્કી ગીનતીસેં અકલબન્દ હય. મગર અકલમંદોને યું લીખ્ખા હય. કે મુસલમાન અપની દોલતકો તમાશોમેં અયશો અશ્રરતમેં નફસાની તુગાએશોમેં લુટા રહે હય. છઠ્ઠી બેવાહમેં લાખોંકા સામાન યે ઉન્કે નફસાની અરમાન હય. મગર દીન બરહકકા બોસીદા મકાન તઝલઝલ મુદતસે દેખ રહે હય. જીસ્કી તરફસે આંખે બંદ હય. હદીસ શરીફમેં આયા હય (બેશક આદમી ગુનાહોંકે સબબસેં બેનસીબ હોતા હય. યાને રોઝી ઘટતી હય.) ઓર હુઝુર (સ.) ફરમાતે હય. કે પાંચ ચીઝે હય. કે મેં ખુદાસે પનાહ માંગતા હું ૧ જબ કીસી કામમેં બેહયાઇકે કામ યાને ઝીનાકારી ખુલ્લમ ખુલ્લા હોને લગેગી તબ વો કોમ તાઉનમેં ગીરફતાર હોગી. ઓર અયસી અયસી બીમારીઓમેં ફંસેંગે જો ઉન્કે બડોને નદેખી હોગી. ૨) ઓર જબ કોઇ કોમ માપ તોલમેં કમી કરેંગે ઉસ વકત ગીરાની વ તંગી ઓર હાકીમકે ઝુલમમેં ધંસેંગે ૩) જબકે ઝકાત બંદ કરેંગે તો બારીશકી રહમત ઉન્સે બંદ હોગી અગર જાનવર નહોતે તો ઇન્પર બીલકુલ બારીશ નહોતા. ૪) ઓર જબ કોઇ કોમ અહદો પૈમાન તોડેંગે યાને ઇકરારકા લેહાઝન રખેંગે તો અલ્લાહ તઆલા ઉન પર દુસરી કોમકા દુશ્મન ગાલીબ કરેગા વો ઝબરદસ્તી ઇન્કા માલ છીન લેગા. ૫) ઓર જીસ કોમકે સરદાર હુકમે ખુદાકે મુજબ ફયસલા ન કરેંગે તો અલ્લાહ તઆલા ઉન્કે અપસમેં નાઇત્તેફાકી ફયલાયગા જીસ્સે માર, ધાર શુરૂ હોગી ઇબને આબેદીન રીવાયત કરતે હય કે કીસીને હઝરત આએશા (૨૦) સે ઝલઝલેકા સબબ પુછા આપને ફરમાયા કે જબ લોગ ઝીનાકારીકો મુબાહ કામોકે મુવાફીક બગેર ખોફ કરેંગે ઓર શરાબ બીલા ખોફ પીએંગે ઓર બાજે બજાયા કરેંગે જીસ્સે અલ્લાહ તઆલાકો ગેરત હોતી હય. ઓર વો ઝમીનકો હુકમ કરતા હય કે ઉન્કો હીલા ડાલે યહાં હમ લોગ જો કુચ્છ કર રહે હય વો ઇસ સઝાકે કાબીલ હય યા નહીં. વો સોચેં ઓર જલ્દ તોબા કરે કે હમારી ગુસતાખી હદસે બડ ગઇ કે મસ્જીદોંકાભી હમકો લેહાઝ નહીં વહાંભી હવા વ હવસ કે તબલે બજ રહે હય. કાશ હમકો ઇતનીભી શરમ હોતી કે હમ અકેલે ગુનાહ કર લેતે કે જીસ્કા તસફીઆ અપને માલીકકે સાથ આહોઝારીસેં કર લેતે લેકીન હમ તો દાવત દેદેકર ઓર રૂકકે તકસીમ કરકે ઓર કુરસીઓપર બીઠાકર ઇતરપાનકી નવાઝીશ કરકે ઇસ્તબલકી ઇસ્ફદર ઇકરામ કરતે હય કે જીસ્કી તોહીન શરીઅતમેં જા બજા મૌજુદ હય. પસ કૌમસેં યે અર્ઝ હય કે ઇન નસીહતોંકો નઝરે ઇન્સાફસેં દેખે ઓર ઉસપર ગૌર કરકે ઇન રઝીલ ખસલતોંકો છોડકર અઝીઝ આદતોંકો ઇખતીયાર કરેં તાકે એકદુસરે પર અસર પેદા હો જાએ વરન ફીલ હાલતો યે હાલત હય.

" નઝમ. "

કીસી કોમકા જબ ઉલટતા હય દફતર,
તો હોતે હય મસ્ખ ઉન્મેં પેહલે તવંગર.
કમાલ ઉનમેં રેહતે હય બાકી ન જૌહર,
ન અકલ ઉન્કી હાદી ન દીન ઉન્કા રાહબર.
ન દુન્યામેં ઝીલ્લત ન ઇઝઝતકી પરવાહ,
ન ઉકબામેં દોઝખ ન જન્નતકી પરવાહ.

ન મઝલુમ કી આહોઝારીસેં ડરના,
ન મોહતાજ કે હાલપર રહમ કરના.
હવાઓ હવસમેં ખુદીસે ગુઝરના,
તઐયશમેં જીના નુમાયશપે મરના.
સદા ખ્વાબ ગફલતમેં બેહોશ રેહના,
હમે નઝાઅતક ખુદ ફરામોશ રેહના.
પરેશાં અગર કહતસે એક જહાં હય,
તો બેફીકર હય ક્યું કે ઘરમેં સમાં હય.
અગર બાગે ઉમ્મતમેં ફસલે ખીઝાં હય,
તો ખુશ હય કે અપના ચમન ગુલફીશાં હય.
બની નૌઅ ઇન્સાંકા હક ઉનપે ક્યા હય,
વો એક નૌઅ નૌએ બશરસે જુદા હય.

જો ફકબઅુરાના ખ્યાલાત રખતે હય ઉન્કે ખ્યાલાતકા નકશા.

"નઝમ"

કહાં બનદગાને ઝલીલ ઓર કહાં વોહ,
બસર કરતે હય બેગમે કુવ્વતો નાં વોહ.
પહેનતે નહીં જુઝ સમુરો કીતાં વોહ,
મકાં રખતે હય રશકે ખુલદે જીના વોહ.
નહીં ચલતે વો બેસવારી કદમભર,
નહીં રેહતે બેનગમઓ સાઝ દમભર.
કમર બસ્તા હય લોગ ખીઝમતમેં ઉન્કી,
ગુલો લાલા રેહતે હય સોહબતમેં ઉન્કી.
નિફાસત ભરી હય તબીઅતમેં ઉન્કી,
નઝાકત સો દાખીલ હય આદતમેં ઉન્કી.
હવાઓમેં મીશ્ક ઉન્કે ઉડતા હય ઢેરોં,
વો પોશાકમેં ઇત્ર મલતે હય સેરો.
યે હો સકતે હય ઉન્કે હમજીન્સ ક્યુંકર,
નહીં ચેન જીન્કો ઝમાનેસે દમ ભર.
સ્વારીકો ઘોડા ન ખીઝમતકો નોકર,
ન રેહનેકો ઘર ઓર ન સોનેકો બીસ્તર.
પહેનનેકો કપડા ન ખાનેકો રોટી,
જો તદબીર ઉલટી તો તકદીર ખોટી.

અસ તક બઅુરાઆ રવિશકો મીટાનેકે લીએ કુચ્છ તદબીરકી હાજત હય. વો તદબીર યે હય કે કલામે મજીદ ફુરકાને હમીદકી પાબંદી અપને ઉપર લાઝીમ કરલે. જયસાકે ઇરશાદ હય તરજુમા—(અય બનીઇસરાઇલો મેરે વો એહસાન યાદ કરો જો મેને તુમ પર કીયે ઓર મેરે અહદકો પુરા કરો મેં તુમ્હારે અહદકો પુરા કરુંગા—ઓર મેરાહી

ખૌફ રખ્ખો—ઓર ઉસ કીતાબ પર ઇમાન લાઓ જો મેંને નાઝીલ કી. (યાને કુરઆનપર) તસ્દીક કરતી હય ઉસ કીતાબકી જો તુમ્હારે પાસ હય (તૌરાતકી) ઓર ઉસકે પેહલે મુનકીર તુમ્હી મત બનો ઓર મેરી આયતોંકો થોડે મોલકે બદલે મત બેચો ઓર મુજહીસેં ડરો—ઓર હકમેં બાતીલકો મત મીલાઓ ઓર જાનબુજ કર હકકો મત છુપાવો—ઓર નમાઝ કાયમ કરો ઓર ઝકાત દીયા કરો. રૂકુ કરનેવાલોંકે સાથ રૂકુ કરો–કયા તુમ ઓર લોગોંકો ભલે કામોંકા હુકમ દેતે હો ઓર અપને આપકો ભુલ જાતે હો (યાને આપ ઉસપર અમલ નહીં કરતે) હાલાંકે તુમ કીતાબ તૌરેતકો પડતે હો ફીર કયા તુમ સમજતે નહીં સુ બકર રૂ. ૫ હ. સ.) ફાયદા—બની ઇસ્રાઇલોપર જો કુચ્છ કે અલ્લાહકા ફઝલો કરમ હુવાથા વો સબ અહકામકી પાબંદી કા બાઇસ થા. જબ ઉન્હોને અપની ચાલકો બદલા ઓર મગરૂર ઓર સરકશ હોગએ તો ઉન્કો ઇત્તેલાઅ દી ગઇ કે વો એહસાન યાદ કરો કે બ તુફેલ ફરમાંબરદારી તુમપર કયસી કયસી તકલીફે બાદશાહે વકત (યાને ફીરઓન) ઓર ઉસકે દરબા· નીઓંને તુમપર ચલાઇથીં વો સારી બતુફએલ (તૌરેત) કે અહકામપર ચલનેસે તુમસે દુરકી ગઇ ઓર તુમ્હારે દુશ્મનકો તબાહ કરકે તુમકો ઝમીનકા વારીસ ઠેરાયા ઇસી વાસ્તે દુબારા યાદ દીલાયા જાતા હય કે તુમ મેરે અહદકો પુરા કરો મેં તુમ્હારે અહદકો પુરા કરૂંગા ઓર મેરાહી ખૌફ રખ્ખો ઇસસે મુરાદ યે હય કે કુરઆન મજીદ જો નાઝીલ કીયા ગયા હય ઉસપર ઇમાન લાઓ ઓર વો અગલી કીતાબોંકે મુવાફીક હય. દુન્યા એક થોડીસી પુંજી હય ઇસ વાસ્તે ઇસન્યામતે બેબહાકો મત ખો બેઠો ઓર હકપરસ્ત બન જાઓ ઓર હક પરસ્તીકા ઇલાજભી બતાયા હય કે દરગાહે ઇલાહીમેં પંજ વકતા હાઝીર હોકર નમાઝ અદા કીયા કરો કે ઇજરમેં આજેઝી જો એક આલા દરજેકી સીફત હય. હાંસીલ હો તકબ્બુર વ. ઘમંડ જો સીફતે રઝીલા હય વો નીકલ જાવેં ઓર ઇસવાસ્તે હુકમ દીયાકે મોહબ્બતે માલજો વબાલે જાન હય ઉસસે દીલકો પાક કરકે મોહબ્તે ઝલઝલાલ હાંસીલ કરો ઓર સાથ ઉસકે ઇત્તેફાકકાભી ઇશારા હુવા કે રૂકુ કરો સાથ રૂકુ કરને વાલોંકે ઇસસે માલુમ હોતા હય કે મીલે રહો સાથ મુસલમાનોંકે ઓર યેભી કહા ગયા કે અય નસીહત કરનેવાલો નીરે કેહનેહીપર ન રહો કુચ્છ કરનાભી શીખો બીલા કરનેકે ઇનઆમકે કાબીલ આદમી કભી નહીં હોતા બાત વોહી મોઅસ્સર કેહલાતી હય જો પેહલે અપનેકો આમીલ બનાદે નહીં તો ઉસકી મીસાલ અયસી હોગી કે તીરન કમાન નાહકકા પઠાન.

રાસ્તી વ નારાસ્તી.

(૧ સીદક વ રાસ્તી યા સચ્ચાઇ યે હય કે ઇનસાન કીસી અમરકો ઉસી તૌરસે ઝાહીર કરે જયસાકે ઉસકે ઇલમ વ યકીન મેં હય અગર વો અપને ઇલમ વ યકીનકે ખીલાફ ઝાહીર કરતા હય તો વો કીઝબ હય નારાસ્તી યા જુઠકા મુરતકીબ હોતા હય (૨) યેતો ઝાહેરી યો કાનુની રાસ્તી નારાસ્તી હય લેકીન હકીકી રાસ્તી ઓર ચીઝ હય ઉસકા રૂતબા ઇસ ઝાહેરી રાસ્તીસે બાલાતર હય કયુંકે ઇનસાન જો કુચ્છ અપને ઇલમ વ યકીન કે મુતાબીક ઝાહીર કરતા હય કુચ્છ ઝરૂર નહીં હય કે વો અમર હકીકત મેંભી રાસ્ત વ દુરસ્ત હો. ઇસલીએ કઇ મજમએમેં એક બાત હક ઠેરાઇ જાતી હય ઓર વોહી બાત દુસરે મજમએમેં નાહક ઠેરતી હય ઇસસે માલુમ હુવાકે અકલકે દરજે

બેશુમાર હય હર સાહેબ અપની અક્કલપર ફયસલેકા મદાર ન રખ્ખે (૩) અકસર અયસા હોતા હય કે અમર ખીલાફ વાકેકા યકીન હાંસીલ હો જાતા હય ઓર વો યકીન છરતરાંહ સાહેબ યકીનકો ધોકેમેં ડાલતા હય ઇસી તરાંહ દુસરેકોભી ગુમરાહ કરતા હય કયા હુકુમતકે ફયસલે આપને નહીં સુને એક અદાલતમેં મુજરીમપર સઝા કાયમ હોતી હય ઓર દુસરીમેં વો છુટ જાતા હય યે તજરૂ ।। હમકો સીખાતા હય કે હમ અપની અક્કલકો કામીલ ન સમજેં ઇરસીએ 'કુરઆન પાકમેં' ફરમાન હય. તરજુમા (હર એક ઝી ઇલમપર એક અલીમ હય) ઓર ઉસીકે ખૌફસે અપને કામ સંવારે મસલન એક અહમકને દેખાકે ગાડીકે નીચે એક બેલ્યા સાથ સાથ ચલતા હય ઓર જબ ઠેંરતે હય તો દોનું ઠેર જાતે હંય ઇસ આહમકને અપની બેતમી ઝીસે યકીન કરલીયાકે ગાડીકે ચલનેકા સબબ વો દરંદા હય જો નીચે ચલતા હય ઓર અપને યકીનકે મુતાબીક લોગોંકે રૂબરૂ બયાન કીયાકે દરંદેકે પાંઉં ગાડી ચલતી હય અગરચે વો અપને કૌલમેં સચ્ચાથા મગર દર હકીકત ઉસકા મકુલા મહેઝ બાતીલ ઓર ખીલાફ વાકેઅ થા કયુંકે ગાડીમેં તો બેલ ખેંચતે હય. ઇસ કીસમકી નારાસ્તીકો ગુમરાહી કેહતે હંય યહાંસે સાબીત હુવાકે હરએક કામ સાચ કર કરના ચાહીએ તાકે ધોકા ન હો. એક શખ્સને અપને કામકે લીએ એક નોકર રખ્ખા લેકીન બગેર સોચ સમજ ઓર ઉસકે અખલાકસે નાવાકીફ હોનેકે સબબસેમાલીકકો જો કુચ્છ કે દુઃખ ઉઠાના પડા વો કાબીલ બરદાસ્ત ન થા ચુંકે ઉસને સાહેબ ખાનાકી બીબીસે કહાકે આપકે મીઆં કીસી ઓર બાઝારી ઓરતસે ઉલફત રખ્તે હંય શાયદકે સારી દૌલત ઐયાશીમેં ખો બેઠેં બીબીનેભી ઉસ ગમ્માઝકી બાત માનલી ઓર લગી તદબીરમે કે કયા કીઆ જાએ ખાદીમસે પુછને લગી કે મેરી ખાના બરબાદીકી ખબર તુમનેહી દી તો અબ તદબીરભી બતાઇએ ઉસને કહા તદબીર તો આસાનહે અગર હો સકે ઉસમેં કીસી કીસમકા ખરચ નહીં ન હલદી ન ફીટકરી ફકત ઢાડીકા એક બાલલા દીજીએ મેં ઉસપર અયસા મનતર પઢું કે તુમારા ગુલામ બન જાએ. બીબી સાહેબાને કહાકે એક રેશ કી કયા હકીકત હય અગર મીંઆં સુધર જાએ તો મેં પુરી ઢાડી ઉખેડ લાંઉ ખાદીમને કહાકે પુરી ઢાડીકી હાજત નહીં અબ યહાં બીબી સાહેબકો સોચ હુવા કે એક બાલ ભી કીસતરાંહ હાથ આવે વો. સોજાએ તો મેં તરાશ લાઉં ઇસી ઇનતેઝારમેં રહી ઓર ખાદીમ દુકાનપર જા પહોંચા ઓર માલીકસે કેહને લગા કે હુજુર મેં આપકા નીમકખ્વાર હું જો કુચ્છ મોઆમલાત મકાનમેં ગુઝરતે હય ઉસ્સે આપ બેખબર હય અગર મેં ચશ્મપોશી કર જાઉં તો આપકા ખુન હો જાએ. માલો મનાલ સબ ખાકમેં મીલ જાએ બંદેકો ખબર હુઇ હય કે આપકી બીબીને એક આશના પેદા કીયા હય ઓર ઉસકા યે નયા ફરમાન હય કે આપકો દફા કીઆ જાએ ઓર વો જો મામલા આજકી શબ હોને વાલા હય બંદા બેકરારીકી હાલતમે દોડતા ચલા આયા અબ આગે આપકો ઇખતીયાર હય આકાને કહા કે તેરી બાતકા કુચ્છ ભરોસા નહીં ઓર અયસી રફીકાશ ફીકા પર બદગુમાની કરના અકલકે ખીલાફ હય ખાદીમને કહા કે હુજુર સોગણી મારીકી સહતકે લીએ પીશાબ તક પીલે તે હય. તો મુજ ખાદીમકી અરઝ ઇતની કબુલ કીજીએ કે આજ બહાના કરકે લેટ જાઇએ કે મેરે સરમેં દરદ હય ઓર દીલસે હુશીયાર રેહ કર અપની બીબીકી હરકતોકો નીજાઇએ તો બંદેકી બાતકી તસ્દીક કીસકદર આપકો હોતી હય

પસ આકાદો યે બાત પસંદ આઇ ઓર ઉસ્ને અપની દુકાન બંદ કરકે આહસ્તસે પહેલે ઘર પહોંચા ઓર બીબીસે કેહને લગાકે મેરે સરમેં ગીરાની હય મેં આરામ કરના ચાહતા હું. બીબીને બીસતર તૈયાર બના દીઆ ઓર વો મુનતઝીર થી કે કીસી તરાંહસે મીઆં સો જાએ તો મેં અપના મતલબ હાંસીલ કરૂં. મીયાં બનાવટી સોના સો ગએ. બીબીને પેટી ખોલ ઉસતરા નીકાલા મીઆંને તીરછી નીગાહસે ઉસ તરેકી શુબાઅ દેખલી. દીલમેં કહા કે ખુદા ખેર કરે બેવકત ઉસતરા નીકલા હય ખાદીમ કયસા વફાદાર હય તુજકો મોતસે બચનેકી તદબીર બતાદી ઓ ઇશ્ક તેરા સત્યાનાશ હો કે સચ્ચી ઓર ખાલીસ દોસ્તીકો મીટાકર ફસલી ઓર નકલી દોસ્તીને કીસકદર ખાના વેરાનીકા કામ કયા હય.

અય ઓરત તુને મેરે એહસાનોકાં ભી પાસ ન કીયા ઓર ઇસ દેરીના દોસ્તીકા ભી લેહાઝ નહીં અચ્છા જો કુચ્છ કરના હો કરલે મેં ભી દેખતા હું કે કયા કરતી હય યેહી દીલમેં સોચતા રહા ઓર દીલહી દીલમેં બાતે કરતા રહા ઓર ઓરત માઆ ઉસતરેકે દબે પાઉં પલંગકે પાસ પોહચી મીઆં ઇસ્કી પુરી તશખીસ હાંસીલ હોને કે લીએ ગરરાટે લેને લગા તાકે વો સમજે કે મીઆં કામીલ નીંદમેં હય મગર મીઆં સાહેબ દીલમેં જાગતે થે. અબ ઉનોંને સોચાકે અગર દેર કી જાએગી તો મુજકો ઝબાહ કર દેગી ઓર ઇદ કુરબાની કે એયામ ભી કરીબ હય શાહેદ કે બેમોતકે કુરબાન હો જાઉં યે સમજકર જયસા કે બીબીને ડાઢી પર હાથ રખ્ખા ઓર યે ઉઠ બેઠા ઓર બીબીકો પછાડ ઉસી ઉસતરેસે ઝબાહ કર દીઆ યેહ હકીકત ઉન્કે અકરબાકો પહોંચી બીબી કે ભાઇને આકર ભાનાઇકો ઝબાહ કર દીઆ ઓર કબીલેમેં ફસાદ ઉઠા જીસ્કે સબબસે દસ બીસ આદમી મુરદે પડ ગએ. યહાં સોચના ચાહીએ કે નાહક ખુન રેઝી કયું કર હુઇ ઓર ઉસ્કી બીના કયા હય બીના યેહી હય કે યે લુતરા ઓર ચુગલખોર શખ્સ ઘરમેં ન આતા તો યું ઘરકી બરબાદી ન હોતી યે સારા બીગાડ ઝબાનકી ખરાબીકા હય ઇસલીએ બાતકો ઝબાનસે પીછે નીકાલો પહેલે ઉસ્કો સોચ લીયા કરો બીન સોચે બકબક કરના જયસા બેવકુફી હય .અયસાહો બેદલીલ બાત કીસીકી માન લેના બડકે બેવકુફી હય અયસી બાતેં લોગોંકે સામને બયાન ન કીયા કરો જીસ્કી સચાઇમેં તુમ ખુદ શકમેં હો કીસી કે એતેકાદ યા મઝહબ યા શાનમેં હરગીઝ બુરા લફઝ ઝબાન પર મત લાઓ.

શએર.

જો બાત કહો સાફ હો સુથરી હો ભલી હો,
કડ્વી ન હો ખટ્ટી ન હો મીસરીકી ડલી હો.

કયું કે સબ ઝખમોંકા ઇલાજ હય લેકીન ઝબાનકા ઝખમ અયસા કારી હય કે જીસ્કા મલમ યા કોઇ દવા નહીં.

શએર.

છુરીકા તીરકા તલવારકા તો ઘાઉ ભરા
લગા જો ઝખમ ઝબાંકા રહા હમેંશા હરા

આયસાહી કુરઆન પાકમેં ઇરશાદ હય તરજુમા (નહીં કોઇ લફઝ ઇન્સાનકે મુંહસે નીકલતા હય મગર હમારે ફીરસ્તે ઉસકો લીખતે હય (યાને નીગાહબાન હય સુ. ૨ ક. સ.)

તઝીયે અવકાત (વકત બેકાર ખોના)

જાનના ચાહીએ કે વો એમોલ પુંજી જો અસલ દોલત હય ઓર જીસસે ઉમદા જોહર પૈદા હો સકતે હય જો આસુદા કોમોંકે લીએ એક રાઅસુલ બદાઅત હય જીસસે મુરાદ વકતકી કદર કરના હય ઓર જીસકો હમ મુફતમેં ઉડા રહે હય ફઝુલીએં ઓર દીલલગીમેં ઓર ચુરોપકે ઝેરક ઓર આકીલ નફા ઉઠા રહે હય ઓર હંમ ગફલતમેં સોતે હય અગર હમસે કોઇ એક પૈસા માંગેતો હરગીઝ ન દેગે ઓર ઉસકા દેના દુશવાર વ ગીરાં બાર ગુઝરેગા લેકીન વકત જીસકો સરમાએ દીન વ દુન્યા કહા જાએ તો દુરસ્ત હય જીસકા એક એક લમહા અનમોલ હય ઉસકે લુટાને ઓર ઉડાનેમેં બડી બેપરવાઇ હય જયસાકે ઇસ નઝમસે માલુમ હોતા હય.

" નઝમ "

વો એ મોલ પુંજી કે હય અસલ દોલત
વો શાયરતા મુલકોંકા ગંજે સઆદત
વો આસુદા કોમોંકા રાઅસુલ બીઝાઅત
વો દોલતકે હય વકત જીસસે ઇબારત
નહી ઉસકી વકઅત નઝરમેં હમારી
યુંહી મુફત જાતી હય બરબાદ સારી
અગર હમસે માંગે કોઈ એક પૈસા
તો હોગા કમો બેશબાર ઉસકા દેના
મગર હાં નો સરમાય એ દીનો દુન્યા
કે એક એક લમહા હય અનમોલ જીસકા
નહી કરતે ખીસ્સત ઉડાનેમેં ઉસકે
બહોત હમ સખી હગ લુટાનેમેં ઉસકે
અગર સાંસ દીનરાતકે સબ ગીને હમ
યુહી ગુઝરે જાતે હય દીનરાત પયહમ
નહીં કોઇ ગોયા ખબરદાર હંમ મેં
કે યે સાંસ આખીર હય અબ કોઇ દમમેં
ગવારોંકા નો હુકમ બરદાર કુત્તા
કે બેડોંકી હરદમ હય રખવાલ કરતા
જો રેવડમેં હોતા હય પત્તેકા ખુડકા
તો વો શેરકી તરાહ ફીરતા હય પેહરા
ગર ઇનસાફ કીજીએ તો હમસે હય બેહતર,
કે ગાફીલ નહીં ફર્ઝસે અપને દમભર.

ઓર કોમોંકી બની સબત હમ અપને બેહતરીકે તરીકેસે ગાફીલ હેંય જીતની કોમેં ઓર હમારી પેશ નઝર હેંય. વોબી તીજારત વ હુકુમત વ ઝેરાઅત દસ્તકારી ઓર તમામ હુનર વ પેશોમેં ઉન્કા દસ્ત બુલંદ હય. ઓર હમારી યે હાલત હય કે સબ બાતોંસે ફારીગ હોકર બેઠે હય.

"સબ કર ચુકે જો કુચ્છ કે થા કરના,"
"ઓર બાકી યેહી હય કે આજાએ મરના."

"ઇફલાસકી હાલત"

ફલાકત જીસે કેહતે ઉમ્મુલ જરાયમ,
નહીં રેહતે ઇમાંપે દીલ જીસસે કાયમ.
બનાતી હય ઇન્સાનકો જો બહાએમ,
મુસલ્લી હેંય દીલ જમાઅ જીસસે નસાએમ
સો યું અહલે ઇસ્લામપર છા રહી હય,
કે મુસ્લીમકી ગોયા નીશાની યેહી હય.
કહીં મક્રકે ગુર સીખાતી હય હમકો,
કહીં જુઠકી લવ લગાતી હય હમકો.
ખ્યાનતકી ચાલેં સુજાતી હય હમકો,
ખુશામદકી ધાતેં બતાતી હય હમકો.
હુસું જબ યે પાતી નહીં કારગર વાં,
તો કરતી હય આખરકો દરવીઝા ગર વાં.
યહાં જીતની કોમેં હમારે સીવા હેંય,
હઝાર ઉન્મેં ખુશ હેંય તો દો બે નવા હેંય.
જહાં લાખમેં દો અગર અગનીયા હેંય,
તો સો નીમ બીસ્મીલ હેંય બાકી ગદા હેંય.
ઝરા કામ ગૈરતકો ફરમાએં ગર હમ,
તો સમજેં કે હેંય તંગ દસ્ત કોસ્કકર હમ.
બીગાડે હેંય ગરદીશને જો ખાનદાની,
નહીં જાનતે બસ કે ગાઢી કમાની.
દીલોમેં હેંય યે યક કલમ સબને ઠાની,
કે કીજીએ બસર માંગકર ઝીન્દગાની.
જહાં કદરદાનોંકા હેંય ખોજ પાતે,
પોહચતે હેંય વાં માંગતે ઓર ખાતે.
કહીં બાપ દાદાકા હેંય નામ લેતે,
કહીં રૂશનાસીસે હેંય દામ લેતે.
કહીં જુઠે વાએદોંપે હેંય દામ લેતે,
ગુલી સબગ દમ દેકે હેંય દામ લેતે.

ખુઝરગોં કે નાઝાં હય જીસ નામ પર વો,
ઉસે બેચતે ફીરતે હય દરબદર વો.
યે હય ઢંગ ઉન તાઝા આફ્ત ઝદોંકે,
બહોત કમ ઝમાના હુવા જીન્કો બીગડે.
અભી એક આલીમ હય આગાહ જીન્સે,
કે હય કીસ્કે બેટે વો ઓર કીસ્કે પોતે.
જીને દેશ પરદેશ સબ જાનતે હય,
હસબ ઓર નસબ જીન્કા પેહચાનતે હય.
યે અય કોમ ઇસ્લામ ઇબ્બરતકી જા હય,
કે શાહોંકી ઓલાદ દર દર ગદા હય.
જીસે સુનયે ઇફ્લાસમેં મુબતીલા હય,
જીસે દેખયે મુફ્લીસો બે નવા હય.
નહીં કોઇ ઉન્મે કમાનેકે કાબીલ,
અગર હય તો હય માંગ ખાનેકે કાબીલ.
બહોત આપકો કેહકે મસજીદકે બાની,
બહોત બનકે ખુદ સૈયદે ખાનદાની
બહોત સીખ કરની હો સીઠ ખ્વાની,
બહોત મદહામેં કરકે રંગી બયાની.
બહોત આસ્તાનોંકે ખુદ્દામ બનકર,
પડે માગતે ફીરતે ખાતે હય દરદર.
મશક્કતકો મેહનતકો નંગ ઓર સમજે,
હુનર ઓર પેશેકો જો ખ્વાર સમજે.
તીજારતકો ખેતીકો દુશવાર સમજે,
ફીરંગીકે પૈસો કો મુરદાર સમજે.
તન આસાનીઆં ચાહેં ઓર આબરૂભી,
વો કોમ આજ ડુબેગી ગર કલ ન ડુબી.

યેહી હમારી હાલતકા નકશા હય બેહુનરી ઓર નફસપરવરીને હમકો ઇસ દરજે પહોંચાયા હાલાંકે કુરઆન કરીમ હમકો તીજારત વ ઝેરાઅત ઓર હરએક હુનરકે લીએ હુકમ ફરમાતા હય કે ઝમીન પર ફયલ કર અપની રોઝી તલાશ કરો. તરજુમા—(ફીર જબ નમાઝ તમામ હો ચુકે તો ઝમીન પર ફયલ પડો ઓર ખુદાકા ફઝલ તલાશ કરો ઓર ખુદાકો બહોત યાદ કરો તાકે તુમ્હારી બેહબુદી હો સુ૦ જુમા રૂ. ૨ હ. ,સ.) ફાયદા યહાં ફઝલ રોઝીકો કહા હય કે તુમ રોઝી તલાસ કરો માલુમ હુવાકે અપને ઓર અપને અહલો અયાલ કે લીયે કમાના ઓર મઆશ પેદા કરનાભી ઇન્સાનકી નેકીઓમેંસે એક બડી નેકી હય. ઓર બાવજુદ તાકત વ કુદરત હોનેકે દુસરોંકા મોહતાજ બનના એક ગુનાહ હય. ઇસ્લીએ હર શખ્સ પર વાજીબ હય. કે વો મઆશ પેદા કરનેકે લીએ કોઇ પેશા ઇખતેયાર કરે પેગમ્બરોને પેશા ઇખતયાર કીયા હય. ઓર હમારે રસુલ અક-

રમ (સ.) અપની ઝાતે શરીફસે માશ લાકર વકતમેં પોંહચાયા હય. ઓર સહાબાકીરામકાભી યેહી દસ્તુર થા. ઓર અયસાહી તાબેઇન તબા તાબેઇનકાભી બલકે તાકયામત જીતને શરીફ મુત્તકી વ પરહેજગાર લોગ હોતે ચલે જાએંગે ઉન્કા યેહી દસ્તુર રહેગા બલકે સવાલ કરના શરીઅતમેં એક મજબુરી અમર હય. ઓર ઉસ્કે મુસ્તહકભી અયસે શરીફ હય કે વો લીપટકર માંગને નહીં બલકે અપની હાજતોંકો દબાએ હુએ હય. કુરઆન કરીમ ઉન શરીફોંકી આદતકા ઇઝહાર કર રહા હય. તરજુમા—(ખેરાત ઉન ગાતમ હક હય જો ખુદાકી રાહમેં અટક રહે હય. મુલકમેં ચલ ફીર નહી સકતે ન કરનેકી વજાહસે નાવાકીફ ઉને ગની સમજતા હય. તું ઉને ઉન્કે ચેહરેસે પેચાનતા હય. વો લોગોંસે લીપટકર સવાલ નહીં કરતે ઓર જો કુચ્છ તુમ ખેરાત કરોગે યકીનન અલ્લાહકો વો માલુમ હય. સુ. બકર રૂ. ૩૭. હ. સ.) ફાયદા ખેરાત કે અસલી મુસ્તહક યેહી લોગ હય. દીનકે મોઅલ્લમ ઓર ખાદીમ જો આપ કમાનેકી ફુરસત ન રખતે હો ઓર દુરવેશ લોગ જો સવાલસે આર રખ્ખે ઓર ખુદાહી પર ઉન્કા ભરોસા હો ઇસ્સે માલુમ હુવા કે સવાલ એક મજબુરી વકત હય જીસ્કી રૂખસત હય માનીન્દ દવા કે દવા બીમારીકી હાલતમેં ઇસ્તેમાલકી જાતી હય. વો પેશે જીન્સે મઆશ હાસીલ હોતી હય બાઝ ઝરૂરી હય. જયસે ઝેરાઅત તીજારતખાન ખેદના આહનગીરી નજજારી વગેરા કયું કે ઇન પેશોંકે સબબસેં ઇન્સાનમેં તહઝીબ ફયલતી હય. ઓર ઉસ્કી ઝીનદગી રાહત વ આરામસેં ગુઝરતી હય. જો લોગ આલા દરજેકી લીયાકત રખતે હય વોહી આલા પેશે ઇખત્યાર કરતે હય. જો કમ લીયાકત હોતે હય ઉન્કો મજબુરન કોઇ અદના પેશા ઇખત્યાર કરના પડતા હય. જો શરીફ આદમી હય વો જાએઝ પેશેકો ઇખત્યાર કરતે હય. ખ્વાહ અદના હો ખ્વાહ આલા વોહી નેક મઆશ કેહલાતે હય. જો લોગ પાજી કમીને હય વો નાજાએઝ પેશે કરતે હય. જયસે ચોરી જુવા વગેરા વોહી બદમાશ કેહલાતે હય.

જાનના ચાહીએ કે બદમાશી યેહી નહીં હય કે કીસીકા ઘર ફાડકર ચોરી કરેં યા ડાકા ઝની કરેં ઇસ્કો તો અદનાસે આલા બુરાહી સમજતે હંય. લેકીન અફસોસ ઓર સદ અફસોસ તો ઉન લોગોંપર હય જો બાઝારમેં ઇઝઝતકી ગાદીપર બેઠકર મામેલાતમેં લોગોંકો ધોકા દેતે હંય. અસલ ચોર યેહી હંય કયુંકે ઇન્કો તોબાભી નસીબ નહીં હોતી હય. વજાહ ઇસ્કી યે હય કે યે હાકીમકે પંજેમેં નહીં આ સકતે ઓર વો ચોર જો કીસીકા ઘર ફાડતા હય યા લુટતા હય વો બ સબબ હાકીમકી સીયાસત કે ઉસ્કો ઇબરત હોતી હય ઓર વો અકસર તોબા જલ્દ કરતા હય. ઓર યે પાક ચોર હાકીમકે પંજેમેં આતે નહીં ઇસ સબબસે ઇનકો તોબા બહોત કમનસીબ હોતી હય. ઇનકે લીએ તો બા હાંસીલ કરનેકા રાસ્તા યે હય કે ઇન આયતોંપર ગૌર કરેં. તરજુમા. (અય ઇમાનવાલો અલ્લાહસે ડરો ઓર ચાહીએ કે હર જી મોહાસેબા કરે ઉસ્ને કલકે લીએ યાને કયામતકે લીએ કયા આગે ભેજા ઓર અલ્લાહસે ડરતે રહો. અલ્લાહકો તુમ્હારે સબ કામોંકી ખબર હય સુ. હશર રૂકુ ૩ હ. સ.) ઇન આયતોંમેં ગોર કરનેસે અપની ખતાઓંકો ખુબ પેહચાન સકતા હય અગર ખુદાને ઝીન્દા દીલ દીયા હય. અગર મુરદા દીલ હય તો ઉન દીલોંપર મહોર લગ ગઇ હય ઉનલોગોંસે તો હીદાયત બંદ હુઇ હય કયું કે બસબબ નાજાયઝ પેશોંકે દીલોંપર ઝંગ લગ જાતા હય જીસ્સે હક વ બાતીલકી તમીઝ જાતી રેહતી હય. ઇસલીએ ઇન્સા-

નફા હાસીલ હય કે જાએઝ પેશા ઇખત્યાર કરે ઔર ઉસમેં કામીલ હોનેકી કોશીસ કરે. કયુંકે નાકીસ ઔર બેહુનર આદમીકી મેહનત બહોત ઝાયા હોતી હય અપની અકલ વ હુનરકે ઝોરસે જાએઝ માલ પેદા કરે ઔર ઝકાત દે સદકાત કરે ઔર અહલો અયાલપર દસ્ત શફકત કુશાદા રખ્ખે. હમકો શરીઅતને ન હુનરસે રોકા ન માલ કમાનેસે બલકે હર એક કામમેં ચુસ્ત ચાલક હો જાનેકી તાકીદ હય. સુસ્તી અંયસી બુરી બલા હય જીસકી વજાહસે બહોતસા વકત ઝાયા કરકે થોડા માલ કમાતા હય. કામીલ ઔર બા હુનર આદમી થોડે વકતમેં ઝીયાદા ઉજરત પાતા હય.

કોઇ પેશા હો ઝીરાઅત યા તીજારત યા કે ઇલ્મ,
ચાહીએ ઇન્સાનકો પૈદા કરે ઉસમેં કમાલ.
કામીલોંકી ઉમ્ર બઢ જાતી હય ખુદ કરલો હીસાબ,
બા હુનરકા એક દીન ઔર બેહુનરકા એક સાલ.

હરએક પેશેમેં સચ્ચાઇ ઔર ઇમાનદારીસેં નફા હાંસીલ હોતા હય દગા ફરેબ તરરારીકા અંજામ હમેંશા નુકશાન હય. કયુંકે દુન્યામેં અકસર કામ એક દુસરેકે એઅતેબાર પર ચલતે હય. ઔર જો એકબાર દગા કરતા હય. ઉસકા એઅતેબાર નહીં રેહતા. ઔર જીસકા એઅતેબાર નહીં વો ખોટા પૈસા હય. જો બગેર બટટેકે હરગીઝ નહીં ચલેગા યા કાટકી હંડયા યા કાગઝકી નાઉ હય. જો એકબારકે સીવા કામ ન આવેગી જો શખ્સ અપને નફેકે વાસ્તે દુસરેકો ખસારા દેતા હય વો હકીકતમેં ખુદ ખસારા પાતા હય. ફાસીદ મોઆમલેસે જો માલ પેદા કીયા જાતા હય. ઉસ માલકો મુરદારકી તશબીહ હુઝુર (સ.) ને દી હય ચુનાચે એક વકત આપ ચન્દ સહાબીયોંકે સાથ જા રહેથે રાહમેં એક બકરીકા બચ્ચા છોટે કાનવાલા મુરદાર પડા હુવા થા. જીસકો દેખકર આપને ફરમાયા ઇસ મુરદારકો કીસ કીમત પર લોગે ખાદીમોંને અર્ઝકી કે કીસીકો કીસી કીમત પરભી લેના પસંદ નહીં આપને ફરમાયાકે કસમ હય. અલ્લાહકી કે જીસકે દસ્તે કુદરતમેં મેરી જાન હય જીસકદર યે મુરદાર તુમ્હારી નઝરોંમેં ખુવાર હય. ઉસસે કહીં ઝીયાદા ઔર બઢકર યે દુન્યા ખુદાકી નઝરમેં ખુવાર હય. ઇસ હદીસમેં જો દુન્યાકી બુરાઇ હય. વો વોહી દુન્યા હય. જો નાજાએઝ તોર પર કમાઇ જાવે વગર નજાએઝ માલ જો રાસ્તીસેં કમાયા જાવે વો તો બાકી યા તુસ્સાલેહાતમેં સુમાર કીઆ જાતા હય. ખ્યાલ કરનેકી બાત હય. જો શખ્સ બુરી બાત ઔર બેહુદા કામ ઔર નાકીસ ખ્યાલસેં પરહેઝ નહીં કરતા હય ઉસકા દીલ દુરસ્ત નહીં રેહતા ન ઉસકો નેકીમેં મઝા આતા હય. ન ઉસકો નેક કામસેં ખુશી હાંસીલ હોતી હય. બલકે બદી શરારત ઔર ગુનાહોંસે ઉસકો રગબત હોતી હય. જીસતરાંહ મરીઝકો ઝાહીરકી બદપરહેઝીસે બદનમેં દુખદર્દ પેદા હોજાતા હય. ઇસી તરાંહ બાતીનકી બદપરહેઝીસેં ઉસકે દીલકો તરેંહ તરેહકે રોગ લગ જાતે હય. હમકો ઝાહીર વ બાતીન દોનું તરાંહકી પરહેઝી ઇખત્યાર કરની ચાહીએ કયુંકે પરહેઝગારીહી તમામ નેકીઓં ઔર ખુબીઓકી અસલ હય જયસાકે ઇરશાદ હય તરજુમા— (ફીર ઉસકો ઉસકી બદી વ તકવાઅલકા કરદીઆ યકીનન વો મુરાદકો પહોંચ ગયા જીસને ઉસકો પાક કીયા યાને (દીલકો) ઔર નામુરાદ હુવા જીસને ઉસકો બદીઓંમે ગાડ દીયા યાને (દીલકો) સુ. શમ્સ હ. સ.) ઇસ આયત

કરીમાંકે મઝમુનસે દીલકો અચ્છી આદતોંસે આરાસ્તા કરના ઓર બુરી આદતોંસે દુર રેહના યેહી મંઝલે મુરાદકો પહોંચના હય. જબ અરાબીકા વક્ત આતા હય તો ઉધરે કામ સીધે નઝર આતે હંય. જયસા કે કુરઆન પાકમેં ઇરશાદ હય. તરજુમા (ઓર અગર દેખેં રાહ સ્વાંરકી તો ન ઠેરાવેં ઉસે રાહ ઓર અગર દેખેં રાહ. ઉલટી ઉસ્કો ઠેરાવેં રાહ યે ઇસ વાસ્તે કે ઉનોંને જુઠ જાની હમારી આયતેં ઓર હો રહે ઉન્સે બેખબર. સુ. આરાફ ર. ૧૭ હ. સ.) ઓર ઇસ નઝમસેભી બખુબી માલુમ હોતા હય.

"નઝમ."

કરેં નોકરીભી તો બે ઇઝઝતીકી,
જો રોટી કમાએં તો બે હુરમતીકી.
કહીં વાએં ખીઝમત તો બે ગયરતીકી,
કસમ ખાઇએ ઉન્કી ખુશ કીસમતીકી.
અમીરોંકે બનતે હંય જબ યે મુસાહેબ,
તો જાતે હંય હોકર કમૈયતસે તાએબ.
કહીં ઉનકી સોહબતમેં ગાના બજાના,
કહીં મસ્ખરા બનકે હંસના હંસાના.
કહીં ફપતીઆં કેહકે ઇનઆમ પાના,
કહીં છેડકર ગાલીઆં સબસે ખાના.
યે કામ ઓરભી કરતે હંય પર ન અપસે.
મુસલમાન ભાઇસે બન આએં જયસે.
અમીરોંકા આલમ ન પુછો કે કયા હય,
ખમીરઉનકા ઓર ઉનકી તીનત જુદા હય.
સઝાવાર હય ઉનકો જો ના સઝા હય,
રવા હય ઉનેં સબકો જો ના રવા હય.
શરીઅત હુઇ હય ન કો નામ ઉન્સે,
બહોત ફખ્ર કરતા હય ઇસ્લામ ઉનસે.
હરએક બોલપર ઉનકે મજલસ ફીદા હય,
હરએક બાતપર વાં દુરસ્ત ઓર બજા હય.
ન ગુફ્તારમેં ઉન્કે કોઇ ખતા હય,
ન કીરદાર ઉનકા કોઇ ના સઝા હય.
વો જો કુચ્છ કે હંય કેહ સકે કોન ઉનકો,
બનાયા નદીમોંને ફીરઓન ઉન્કો.
વો દોલતકે હય માયઓ દીનો દુન્યા,
વો દોલતકે હય તોશએ રાહે ઉકબા,
સુલેમાંને દી જીસ્કે હકસે તગના.
બડા જીસ્સે આશાકમેં નામ કીસરા,

કીયા જીસ્ને હાતીમકો મશહુર દૌરાં.
કીયા જીસ્ને યુસુફકો મસજુદે ઇખ્વાં,
મીલા હય યે ફૅઝ ઉસકો ઉનકી બદૌલત,
કે સમજી ગઇ હય વો અસલે શકાવત.
કહીં હંય વો માયએ જેહલો ગફલત,
કહીં નશએ–બાદએ કીબરો નખવત.
જહાંકે લીએ જો કે આજે બકા હય,
વો ઇસ કૌમકે હકમેં સુમ્મુલ હવા હય.
ઇધર માલો દૌલતને યાં મુહ દીખાયા,
ઉધર સાથ સાથ ઉસ્કે ઇદબાર આયા.
પડા આકે જીસ ઘરપે સરવતકા સાયા,
અમલ વાંસે બરકતને અપના ઉઠાયા.
નહીં રાસ યાં ચાર પૈસે કીસીકો,
મુબારક નહીં જયસે પર ચિયુંટીયોંકો.
સમજતે હંય સબ અયબ જીન આદતોંકો,
બહાયમસે નીસબત હય જીન સીરતોંકો.
છુપાતે હંય ઓબાસ જીન ખસલતોંકો,
નહીં કરતે અજ્લાફ જીન હરકતોંકો.
વો યહાં અહલે દૌલતકો હંય શીરે માદર,
ન ખૌફે ખુદા હય ન શરમે પયમ્બર.
તબીઅત અગર લહવો બાઝીપે આઇ.
તો દૌલત બહોતસી ઉસીમેં લુટાઇ.
જો કી હઝરતે ઇશ્કને રાહનુમાઇ,
તો કરદી ભરે ઘરકી દમમેં સફાઇ.
ફીર આખર લગે માંગને ઓર ખાને,
યુંહી મીટગએ યાં હઝારો ઘરાને.
ન આગાઝપર અપને ગોર ઉન્કો અસલા,
ન અંજામકા અપને કુચ્છ ઉનકો ખટકા.
ન ફીક્ર ઉનકો ઓલાદકી તરબીઅતકા,
ન કુચ્છ મીલ્લતે કોમકી ઉનકો પરવા.
ન હક કોઇ દુન્યાપે ઉન્કા ન દીં પર,
ખુદાકો વો કયા મુંહ દીખાએંગે જાકર.

ઇસ નઝમમેં અવ્વલ અવ્વલ જો નસીહત કી ગઇ હય વો બેગેરતી ઓર નાલાયક પેશોંસે બચને ઓર આદતે ખબીસાસે દુર રેંહનેકી યે તમામ આદતેં મુફલીસીહીસે પયદા હોતી હય. મુફલીસી વો બલા હય કે ચોરી ડખીતી ઓર મક્કારી સબ યેહી સીખાતી હય ઓર યેહી અમીરોંકી સોહબતમેં ગાના બજાના મરખરાપન હંસના હંસાના ઓર ઇન-

આમકી લાલચમેં ફ્પકીઆં સુનાના ઓર છેડખાની મચાકર ગાંલીઆં ખાના અલાવા ઇસ્કે ઓરભી બહોતસે નાલાયક કામ હોતે હંય જો મુસલમાન ભાઇકી શાનસે ખીલાફ હય. ઓર ઇસ્ક મીઝાજમેં કીસીકી તબીઅત આજાએ તો હુદુદે શરાઅસે આગે બડ જાએં કે જીસ્સે ન ગુફતારમેં તમીઝ ન કીરદારમેં તહઝીબ બલકે અહલે મજલીસકી વાહ વાહ પર ઇમાન ફરોશીભી હો જાએ તો ઉનકો કુચ્છ પરવા નહીં હાલાંકે યે દોલત ઇસ વાસ્તે દી ગઇ કે દેખા જાએ કે ઇસ દોલતસે કયા કીયા જાતા હય ઓર યેભી એક આઝમાઇશ હયુ પરવરદીગારકી તરફસે જયસાકે કુરઆન પાકમેં વારીદ હય. તરજુમા (હમને બનાયા હય જો કુચ્છ ઝમીનપર હય ઉસ્કી રોનક તા જાંચે લોગોંકો કોન ઉન્મેં અચ્છા કરતા હય કામ ઓર હમકો કરના હય જો કુચ્છ ઉસપર હય મયદાન છાંટકર. સુ. કાફ રૂ. ૧ હ. સ.) ફાયદા ઈ। આયતોંમેં પરવરદીગાર ઇત્તેલા કરતા હય અપને બંદોંકો કે તુમારી મહબુબા ચીઝેં તુમારી એક આઝમાયશ હય અગર ઇનકો બા કાયદા ઈસ્તેમાલ કરો તો નેઆમત હંય વર ન આફત. ઇસલીએ ઇન ચીઝોંસે દીલ ન લગાઓ ઓર ઇન નાપાયદાર ચીઝોં પર ફરેફતા ન હો જાઓ। યેહી ગરઝ તમામ ખુદા રશીદા લોગોંકી થી કે પાનીમેં ઉતરે લેકીન ભીગે નહીં ઓર વો લોગ દીનકી ખુબીપર અયસે ગીરતે હંય જયસાકે શમાઆપર પરવાને ઉનકી ખુબી ઇસ નઝમસે બખુબી માલુમ હોતી હંય.

"નઝમ."

હરએક મંકદેસે ભરા જાકે સાગીર,
હરએક ઘાટસે આએ સેગાબ હોકર
ગીરે મીસ્લ પરવાના હર રોશનીપર,
ગેરાહમેં લીયા બાંદ હુકમે પયગમ્બર.
કે હીકમતકો એક ગુમશુદાહ લાલ સમજો,
જહાં પાઓ અપના ઉસે માલ સમજો.
હરએક ઇલ્મ ફનકે જોયા હુવે વો,
હરએક કામમેં સબસે બાલા હુવે વો.
ફલાહતમેં બેમિસલો યકતા હુવે વો,
સેયાહતમેં મશહુર દુન્યા હુવે વો.
હરએક મુલ્કમેં ઉનકી ફયલી ઇમારત,
હરએક કોમને ઉનસે સીખી તીજારત.
કીયા જાકે આબાદ હર મુલ્ક વયરાં,
મોહય્યા કીએ સબકે રાહતકે સામાં.
ખતરનાક થે જો પહાડ ઓર બયાબાં,
ઉનેં કર દીયા રશ્કે સહને ગુલસતાં.
બહાર અબ જો દુન્યામેં આઇ હુઇ હય!
યે સબ પોદ ઉન્હી કી લગાઇ હુઇ હય.
યે હમવાર સડકેં યે રાહે મુસફ્ફા.
દો તરફા બરાબર દરખ્તોંકા સાયા.

નીશાં જાબજા મેલો ફરસખકે બરપા,
સરે રાહ કુવે ઓર સરાહે મોહયમા.
ઇન્હી કે હય સબને યે ચરબે ઉતારે,
ઉસી કાફલેકે નીશાં હંય યે સારે.
સદા ઉન્કો મરગુબ સયરો સફર થા,
હરએક બરરે આઝમમે ઇન્કા ગુઝર થા.
તમામ ઉન્કા છાના હુવા બહરો બર થા,
જો લંકામે ડેરા તો બરબરમે ઘર થા.
વો ગીનતે થે યકસાં વતન ઓર સફરકો,
ઘર અપના સમજતે થે હર દસ્ત દરકો.
જહાંકો હય યાદ ઉન્કી રફતાર અબતક,
કે નકશે કદમ હંય નમુદાર અબતક.
હંય સીસોનમે ઉન્કે આસાર અબતક,
ઉનેં રો રહા હય અલે બાર અબતક.
હીમાલાકો હંય વાકેઆત ઉન્કે અઝબર,
નીશાં ઉન્કે બાકી હય જીબ્રાલટર પર.
નહીં ઇસ તબક પર કોઇ બરરે આઝમ,
નહો જીસમે ઉન્કે ઇમારાત મહકમ
અરબ હીંદ મીસર અન્દલસ નામ વેલમ,
બીનાઓંસે હય ઉન્કી મામુરે આલમ.
સરે કોહે આદમસે તા કોહે બયદા,
મીલેગા જહાં જાઓગે ખોજ ઉન્કા.

જાનના ચાહીએ કે અહલે ઇસ્લામમે ઇલમકી તરકી જીસકદર થી વો સારીદુન્યામે કીસીકો નસીબ ન થી. ઓર ઇલમકા દારો મદાર બુગદાદ શરીફકો ગીના જાતા થા ગોયા ઇબારતસે અગર ઇનસાન સુને તો ઝરરા ઝરરા લીસાને હાલસે કેહ રહા હય કે જીસ દીનો ઇસ્લામકા આફતાબ ચમકતા થા ઉસ વક્તકી હવાકી તાઝગી યહાં કુચ્છ ઓર હી રોનક બખ્શ થી ઓર યહી કી હવાને અતરાફકે મુલકોંકો ઝીન્દા કર દીઆ વો મખઝને રહમત બુગદાદ શરીફહી હય બડે બડે હુકમા જો હીકમતકે દુરરે મકનુન વ અસરારે બુતુન ઓર બડે બડે કાનુને સલ્તનત બીલકુલ ઓસીદા એક કોનેમે મદફુન થે મગર ઇસ્લામકે રાહબરોં ઓર દરબાનોંને વો મેહરે સકુનત ઉન્કી તોડી ઓર બોએ ખુશબુ ઝાહીર કર દી. ઇન્કી તવજ્જ્હ ઇલમપર અયસી થી જયસા મજરૂહ ઓર ઝખમી મરહમકી ટટોલમે ફીરતા હય ઉન્કે હુનરો કમાલકે તલાશકી આગકો ન કોઇ બારાં બુજા સકે ન શબનમ હરીમે ખીલાફતકી તરફ લોગ ઉંટોંપર લદકર ચલે આતે થે ઓર ઉન્કે સાથ મીસરો યુનાન કે દફતરકે દફતર હમરાહ થે જીસકી રોશનીને મુસલમાનોંકો માલા માલ કર દીઆ અબ જો કુચ્છકે દુન્યામે હુનર વ ઇલ્મ નઝર આતા હય વો ઉન્હીંકા તુફેલ નઝર આતા હય. વો ઉન્હીંકા તુફેલ હય કોઇ કોમ અયસી નહીં કે જીસપર ઇસ્લામકા એહસાન ન હો.

"નઝમ."

વો તારે જો થે શર્કમેં લમચાં અખ્ગન,
પે થા ઉનકી દીરનોંસે તાગર્બ રોશન.
નવીશ્તોંસે હય જીનકી અબતક મુઝેયન,
કુતબ ખાનએ પેરીસો રૂમ લન્ડન,
પડા ગુલગુલા જીનકા થા કીશ્વરોમેં,
વો સોતે હંય બગદાદ કે મુકબરોંમેં.

બાદશાહે ઇસલામમેં શેરશાહ નામી એક ગુઝરે હંય પાંચ બરસકી સલ્તનતમેં એક સડક બનવાઇ થી જો ચાર મહીને કે રસ્તેમેં ફયલી હુઇ થી ઇસ સડક પર સાત સાત કોસકે ફાસલે પર એક એક પુખ્તા સરા બનવાઇ થી ઇબતીદાએ સડક પર જા બજા કુવે ઓર મસ્જીદેં બનવાઇ હર મસ્જીદમેં ઇમામ ઓર મોઅઝઝીન મુકરર કીએ. હર સરામેં મુસલમાન ઓર હિન્દુ આદમી નોકર રખ્ખે તાકે સબકો આરામ મીલે સડકકે દોનું તરફ દરખ્તં લગવાએ કોસ ભર કોસ એક એક મીનારા બનવાયા જીસ્સે રાસ્તેકા અન્દાઝા હો. ઓર જીત્તે બર્રે આઝમ ઉસ વકત તક ઇન્સાનકો માલુમ થે સબમેં અરબકા ગુઝર હુવા થા યાને એશીયા યુરોપ આફ્રીકા, આફ્રીકામેં એક જંગલ હય જો તીન હઝાર મૈલ લમ્બા હય ઉસ્કે શીમાલી મુલકકો બરબર કેહતે હંય વહાંભી ઉનકા ગુઝર હુવા થા ઓર વહાંભી ઇસ્લામીઓંને ઇસ્લામકા તુખ્મ બોયા ઓર યે નીશાની તો અભી મોજુદ હય. જો હીંદુસ્તાનકે મગરબી સાહેલપર એક મુલક હય જીસ્કો મલેબાર કેહતે હંય ઓર સીલોનભી ઉસીમેં દાખીલ હય અરબકી નસલ વહાંભી મોજુદ હય. યે તમામ કરશમે દીલાવરી વ શુજાઅતકે હંય તો યહાં સોચના ચાહીએ કે હમભી ઇનસાન ઓર વો ભી ઇન્સાન થે હમારી હીમ્મત ખાના જંગીમેં બસર હો રહી હય. ઓર ઉન બુઝુર્ગોંકી નફસ કશીમેં હમારી માલ જમા કરનેમેં ઓર ઉનકી ફેઝરસાનીમેં હમારી લહુ લહબમેં ખેલ તમાશેમેં ઓર ઉન્કી કમાલાતે હસના હાંસીલ કરનેમેં પસ વો નેકનામીસે મશહુર હો ગએ ઓર સુસ્ત લોગ બદનામીસે મશહુર હુએ ઇસ લીએ એક બુઝર્ગ આહોઝારીસે પેશવાએ ઉમ્મતસે અર્ઝ કર રહે હંય

"નઝમ."

અય ખાસએ ખાસાને રસુલ વકદુઆ હય,
ઉમ્મતપે તેરી આકે અજબ વક્ત પડા હય
જો દીન બડી શાનસે નીકલાથા વતનસે,
પરદેશમેં વો આજ ગરીબુલ ગુરબા હય.
જીસ દીનકે .મદઉ થે કભી ખુશરૂઓ કીસરા,
ખુદ આજ વો મેહમાન સરાએ ફુકરા હય.
વો દીન હુઇ બઝમ જહાં જીસ્સે ચારાગાં,
અબ ઉસકી મજાલીસમેં ન બત્તી ન દીયા હય
જો દીનકે થા સરકશો આલમકા નીગાહબાં,
અબ ઉસ્કા નીગાહબાન અગર હય તો ખુદા હય
જો તફરકે અકવામકે આયા થા મીટાને,
ઇસ દીનમેં ખુદ તફરકા અબ આકે પડા હય.
જીસ દીનને થે ગયરોંકે દીલ આકે મીલાએ,
ઉસ દીનમેં ખુદ ભાઇસે અબ ભાઇ જુદા હય.
જો દીનકે હમદર્દ બની નૌએ બશર થા,
અબ જંગો જીદલ ચાર તરફ ઉસમેં બપા હય.
જીસ દીનકા થા ફકભી અકસીર ગીનાભી,
ઉસ દીનમેં અબ ફકર હય બાકી ન ગીના હય.
જો દીનકે ગોદોંમેં પલાથા હુકમાં કે,
વો ઉરઝએ તેગે જો હલાઓ સુપહા હય.
જીસ દીનકી હુજ્જતસે સબ અદયાન થે મગલુબ,
અબ મોઅતરીઝ ઉસ દીનપે હર હરઝાવરા હય
હય દીન તેરા અબભી વોહી ચશ્મએ સાફી,
દીનદારોંમેં પર આબ હય બાકી ન સફા હય.

યાં સુબ્હ હય દીન ૰ રાત તો વા રંગ શબો રોઝ,
યે મજલીસે આયાન હય વો બઝમે શોરફા હય
છોટોંમેં ઇતાઅત હય ન શફ્કત હય બડોંમેં
પ્યારોંમેં મોહબ્બત હય ન યારોંમેં વફા હય
દોલત હય ન ઇઝઝત ન ફઝીલતમેં હુનર હય,
એક દીન હય બાકી સો વો બે બરગો નવા હય.
હય દીનકી દોલતસે બહા ઇલ્મસે રોનક,
બે દોલતો ઇલ્મ ઉસ્મેં ન રોનક ન બહા હય.
શાહેદ હય અગર દીન તો ઇલ્મ ઉસકા હય ઝેવર
ઝેવર હય અગર ઇલ્મ તો માલ ઉસ્કી જીલા હય.
જીસ કોમમેં ઓર દીનમેં હો ઇલ્મ ન દોલત,
ઉસ કોમકી ઓર દીનકી પાનીપે બીના હય.
ગો કોમમેં તેરી નહીં અબ કોઇ બડાઇ,
પર નામ તેરી કોમકા યાં અબભી બડા હય.
ડર હય કહીં યે નામભી મીટ જાએ ન આખર
મુદ્દતસે ઇસે દોરે ઝમાં મેટ રહા હય.
જીસ કસરકા થા સર બફલક ગુમ્બઝે ઇકબાલ,
ઇદબારકી અબ ગુંજ રહી ઉસ્મેં સદા હય.
બેડાથા ન જો બાદે મુખાલીફસે ખબરદાર,
જો ચલતી હય અબ ચલતી ખીલાફ ઉસ્કે હવા હય
વો રોશની એ ઠૂબા મોહદરે ફીશવરે ઇસ્લામ
યાદ આજતલક જીસ્કી ઝમાનેકો ઝીયા હય.
રોશન નઝર આતા નહિં વાં કોઇ ચીરાગ આજ
બુજનેકો હય અબ ગર કોઇ બુજનેસે બચા હય.
અક્ષરતકદે આબાદ થે જીસ્કોમકે હરસું
ઉસ્કોમકા એક એક ઘર અબ બઝમે ઉઝા હય,
ચાઉસ થે લલકારતે જીન રાહ ગુઝરોમેં
દીનરાત બલન્દ ઉન્મે ફકીરોંકી સદા હય.
વો કોમકે આફાકમેં સર બફલકથી
વો યાદ મેં અસરાફકી અબ રૂબ દફા હય,
જો કોમકે ગાલીકથી ઉલુમ ઓ હુકમકી,
અબ ઇલ્મકો વાં નામ ન હીકમતકા પતા હય.
ખોજ ઉન્કે કમાલાતકા અબ લગતા હય ઇતના,
ગુમ દસ્તમેં એક કાફલા બે તબલો દરા હય.
બીગડી હય કુચ્છ અયસીકે બનાએ નહીં બનતી,
હય ઉસ્સે યે ઝાહીર કે યે હુકમે ખુદા હય.
થી આસ તો થા ખોફ્બી હમરાહ રીજા કે,
અબ ખોફ હય મુદ્દતસેં દીલોમેં ન રીજા હય.
જો કુચ્છ હય વો સબ અપનેહી હાથોંકે હય કરતુક
શીકવા હય ઝમાનેકા નકી સમતકા ગીલા હય

અઝીઝો યે આહોઝારી ઇસ્લામ ઓર ઇસ્લામીઓંકી પસતીકી હય. જો હમારી સુસતીકે સબબસેં હય. વો સાહીબે સમજ પર મખફી નહીં જો દીનકે તફરકે ઓર ઇખતીલાફકો મીટાનેવાલ અબ ખુદ ઇસ્લામીઓંકે ઘર ઘર તફરકા મોજુદ હય. જીસદીનને ગેરોંકે દીલ મીલાએ ઉસદીનમેં ભાઇસેં ભાઇ જુદા હય. જીસદીનકે હમદર્દ બની નોએ બસરથે વો અબ જંગો જીદલીમેં ગીરે હુવે હય. જીસદીનકે ફકીર અમીરી દીમાગ રખતે થે. ઉસ્મેં અફરાદે ઇંન્સાન બદનામ કુનનદએ ઇસ્લામ હય. અગર ચનદે નસીહત કરનેવાલેભી હય તો ઉન્કી મીસાલ નક્કાર ખાનેમેં તુતરીકી અવાઝકીસી હય સુરદો સગાઅકી લઝઝતમેં શબોરોઝ મસ્ત હય. ન છોટોંમેં ઇતાઅત હય. ન બડોંમે શફકત ન પ્યારોંમે મોહબ્બત ન યારોંમેં વફા હય. દોલત વ ઇઝઝત ઓર હુન્નરને તો પેહેલેહીસેં મુંહ ફેર-લીયા એકદીન હય બાકી ઉસ્કેબી પત્તે ઓર ફુલ હમને જડાદીએ દીનકી રોનક તો જબ હય કે ઇલ્મકમાલ ઓર અકલે સલીમહો વર ન બે દોલત ઓર ઇલ્મ ઓર બગેર અકલકે ન રોનક ન જીલા હય. કયુંકે શાહેદ હય અગર દીન તો ઇલ્મ ઉસકા ઝેવર હય ઝેવર અગર હય. ઇલ્મ તો માલ હુનર ઓર ફહમ ઉસ્કી બહા હય. જીસ્કોમમેં ન દીન ન દોલત ન ઇલ્મ ન હુનર ઉસ્કોમકી પાનીપે બીના હય. ખૈર જો કુચ્છ હુવા સો હુવા અબભી અગર સંભલજાએ ઓર ગફલતકી ચાદરકો દુર કરેં તો વોહી ખુદા વોહી રસુલ ઓર વોહી દીન હમારે લીએ એક હીદાયતકા ઢેરા બન જાએ ખોફ હય તો ઇસબાતકા ખોફ

હય કે કહીં આહાએ દીન હમારી હાલ્લતકો દેખકર રસમે દીનકે ચરચેકો મીટાનહેં; સુન્નંહીં વ કમાલાતકા ઇતનાહી પતા લગતા હય. કે જયસા રાહરોહકે કદમકે નીશાનસે પેહચાના જાવે કે યહાંસે કોઇ કાફલા રવાના હુવા થા. ઉસ્કા સબબભી હમારા કોલ્લ ફેઇલ હય. ન કીસીકા શીકવા હય ન ગીલા હય. ઇસ નઝમસેંભી અયસાહી માલુમ હોતા હય.

" નઝમ "

દેખે હય યે દીન અપનીહી ગફલતકી બદોલત, સચ હય કે બુરે કામકા અંજામ બુરા હય-
કી ઝેબ બદન સબને હય પોશાક કીતાંકી, ઓર બરઝમેં ડુબી હુઇ કીશવરકી હવા હય.
દરકાર હય યાં માઅરકેમેં જોશનો ખુરતાન, ઓર દોશપે યારોંકે વોહી કોહ નારીહાં હય.
દરયાએપુર આસોબ હય એક રાહમેં હાઇલ, ઓર બેઠકે ગો નાફપે યાં કસદેશીનાં હય.
મીલ્લતી નહીં એક બુંદભી પાનીકી જહાં સુફત, વાં કાફલા સબ ઘરસે તહે દસ્ત ચલા હય
હાં નીકલે હય સૌદેકો ધીરહમ લેકે પુરાને, ઓર સીક્કારવાં શેહરમેં મુદ્દતસેં નયા હય.
ફરયાદ હય કીશતીએ ઉમ્મતકે નીગાહબાં, બેડા યે તબાહીકે કરીબ આન લગા હય.
અય ચશમએ રહમત બે અબી અન્ત વ ઉમ્મી, દુન્યાપે તેરા લુત્ફ સદા આમ રહા હય.,
જીસ કોમને ઘર ઓર વતન તુજસે છુડાયા, જબ તુને કીયા નેક સુલુક ઉન્સે કીયા હય.
સદ માદુરે દન્દાંકો તેરે જીન્સેકે પોંહચા, કી ઉન્કે લીએ તુને ભલાઇકી દુઆ હય.
દી તુને ખતા અફુ હય ઉનકી ના કશોંકી, ખાનેમેં જીનોંને કે તુઝે ઝેહર દીયા હય.
સાલાર તેરા દેખકે અફુ ઓર તરાહુ હમ, હર બાગીએ સરકશકા સર આ બરકો ઝુકા હય.
તો બેઅદબી કરતે યે અશઆરમેં તેરી, મનકુલ ઉન્હીંસે તેરી ફીર હમદો સના હય.
અસ્હાબ તેરે જબકે યે આદાપે હંય આર્ન, આદાસે ગુલામોંકો કુચ્છ ઉમ્મેદ રીવા હય.
ર હકસે દુઆ ઉમ્મતે ગરદુમકે હકમેં, ખનરોંમેં બાહીન જીસ્કા જહાઝ આકે ગીરા હય
ઉમ્મતમેં તેરી નેકભી હંય બદભી હય લેકીન, દીલ દાદા તેરા એકસે એક ઉન્મેં રીવા હય.
હર ચપ કલશો હર મુખાલીફ તેરા નામ, હથ્યાર જવાનોંકા હન પીરોંકા અસા હય.
જો ખાક તેરે દરપે હય નરગસે ઉગી, વો ખાક હમારે લીએ દારૂએ શીફા હય.
જીસ શેહર હુવા તેરી વીલાદતસે ગુશરરીફ, અબતક વોહી કીબલા તેરી ઉમ્મતકા રહા હય.
જીસ મુલ્કને પાઇ તેરી હીજરતસે સઆદત, કાબેસે કશશ ઉસ્કી હરએક દીલમેં રીવા હય.
કલ દેખીએ પેશઆએ ગુલામોંકો તેરે કયા, અબતક તો તેરે નામપે એક એક ફીદા હય.
હમ નેકહેં યા બદ હંય ફીર આખર હંય તુમારે, નીસબત બહોત અચ્છી હય અગર હાલ બુરા હય
ગર બદ હંય હક અપના હય કુચ્છ તો ઝીયાદા, અખબારમેં અત્તાલેહોલી હમને સુના હય.
તદબીર સંભલનેકી હમારે નહીં કોઇ, હાં એક દુઆ તેરી કે મકબુલે ખુદા હય.
ખુદ જાહકે તાલીબ હંય ન ઇઝઝતકે હંય ખ્વાહાં, પર ફીક્ર તેરે દીનકી ઇઝઝતકી સદા હય.
ગર દીનકો જો ખું નહીં ઝીલ્લતસે હમારે, ઉમ્મત તેરી હર હાલમે રાઝી બરઝા હય.
ઇઝઝતકી બહોત દેખલી દુન્યામેં બહારેં, અબ દેખલેં યેભી કે ઝીલ્લતમેં મઝા હય.
હા હાલીએ ગુસ્તાખ ન બડ હદદે અદબસે, બાતોંસે ટપકતા હય તેરે સાફ ગીલા હય.
હય યેભી ખબર તુજકો કે કોન હય મુખાતીબ, યાં જમ્બશે લબ ખારીજઅઝ આહંગે ખતા હય

ઇસ નઝમમેં અંજામ બુરે કામકા બુરા બતાયા ગયા હય ઓર તમામ જગા મીસાલોંસે નસીહત કી ગઇ હય હમારી હાલતકા કયસા સહી નકશ ખીંચા ગયા હય ફીર

ભી હમ અપની કોશીસકો કામમેં ન લાવેં તો હમારી મીસાલ ઉસ બચ્ચેકી માનંદ હય જીસકો દાંત નહી ઓર ખીચડીસે પરવરશ પાતાં હય. ઓર દુસરેકે ચાબે હુવેકા ઇન્તેઝાર કરતા હય ઓર યહાં તો હાથ હંય પયર હંય આંખે હંય જો કુચ્છ કુવ્વતેં ઇનસાનકો ઝરૂરી હંય વો તમામ હંય ઇરલીએ કુરઆન પાકમેં ઇરશાદ હય. તરજુમા (ફીર બુરા કરનેવાલોંકા અંજામ બુરા હુવા ઇસ બાતસે કે ઉનોંને અલ્લાહકી આયતોંકો જુઠલાયા ઓર ઉનસે હંસી કીયા કરતે થે સુ. રૂમ રૂ. ૧ હ. સ.) દુસરી જગા ઇરશાદ હોતા હય તરજુમા (કયા વો ઝમીનમેં નહીં ફીરે જો દેખતે કે ઉનસે પેહલોંકા કયા અંજામ હુવા વો ઉનસે બડકર કુવ્વત વાલે થે ઓર ઉનોંને ઝમીનકો જોતા ઓર આબાદ કીયા ઉનકે આબાદ કરનેસે ઝીયાદા ઓર ઉનકે રસુલ ઉનકે પાસ મોઅજેઝાત લેકર આએ ફીર અલ્લાહ તો ઉનપર કાહેકો ઝુલમ કરતા લેકીન વો ખુદ અપને ઉપર ઝુલમ કીયા કરતે થે સુ. રૂમ રૂ. ૧ હ. સ.) ફાયદા યે આયતેં ઇત્તેલા કરતી હંય કે બા વજુદ ન્યામત વ રહમતકે લોગ ગુસ્તાખ બન ગએ ઓર અલ્લાહકી ન્યામતોંકી કદર ન બુજી તો વો ખપાએ ગએ. ઓર યે કીસ્સા અગલોંકા હય વાસ્તે હમારી ઇબરતકે ઓર ઉનકી ખરાબીકી વજાહ બતલાઇ ગઇ હય કે વો આયતોંકો જુઠલાયા કરતે થે સાચતીકો જુઠલાના ઓર ઠઠ્ઠેમેં ઉડાના કીસકદર બુરા હય કે જીસકા અંજામ હલાક ઓર ઝીલ્લત હય જીસકી ખરાબી ઇન દોનોં આયતોંમેં બતાઇ ગઇ ઇસસે હર ઝીન્દા દીલ સબક લે સકતા હય.

જાનના ચાહીએ કે યે ગીરયા વ ઝારીકી દુવા જો હુઝુર (સ.)કી જનાબમેં કી ગઇ હય વો ઉન નુસખોં ઓર ઉન ખરાબીઓંકે દફાકે લીએ જો હમમેં મોજુદ હંય. હક તો યે થા કે ઇસ્લામકી હમ મદદ કરતે એક કે એક યાર હોતે મુસીબતમેં એક દુસરેકે હમ ગમખ્વારગાર હોતે ઓર બાહમ એક દુસરેકે મદદગાર હોતે જબ સાબેત કદમી હમમેં પાઇ જાતી તો હમ ખેરૂલ ઉમમકા લકબ પાતે. હમ અપને શફીક ઓર મહેરબાનકે કોલકો યાદ રખતે કે મુસલમાન અપસમેં બ્રાદર હકીકીકા હુકમ રખતે હંય જબ તક યે બરતાવ મુસલમાનોંમેં કાયમ રહેગા ખુદા ઉનકા હમેશા મદદગાર રહેગા અગર વો આદતેં હમમેં કાયમ રેહતી તો હમારે બેડેપર અયસી તબાહી ન આતી ઓર યે કેહવત મશહુર હય કે જીસ ઘરમેં લોગોંકે દીલ મીલે હુવે હંય ખુશી વ નાખુશીમેં એક દીલીસે કામ લેતે હંય અગર એક ખુશ દીલ તો સારા ઘર ખુશ હય અગર એક ગમગીન તો સારે ઘરપર ગમ છા રહા હય.

“નઝમ”

જબ ઉલફતમેં યું હોતે સાબીત કદમ હમ, તો કેહ સકતે અપનેકો ખેરૂલ ઉમમ હમ.
અગર ભુલતે હમ ન કોલે પયગમ્બર, કે હંય સબ મુસલમાન બાહમ બીરાદર,
બ્રાદર હય જબતક બ્રાદરકા યાવર, મોઅયયીન હય ઉસકા ખુદાવંદે દાવર.
તો આતી ન બેડેપે અપને તબાહી, ફકીરીમેંભી હમ કરતે બાદશાહી
વો ઘર જીસમેં હો દીલ મીલે સબકે બાહમ, ખુશી ના ખુશીમેં હોં સબયાર હમદમ.
અગર એક ખુશદીલ તો ઘર સારા ખુરરમ, અગર એક ગમગીં તો દીલ સબકે પુરગમ.
મુબારક હય ઉસ કસર શાહતમેં શીશે, જહાં એક દીલ હો મુકદ્દર કીસીસે.
અગર હો મદાર ઉસપે તહકીક દીંકા, કે હય દીન વાલોંકા બરતાવ કયસા.

હય બાઝાર ઉન્કા ખરા થા કે ખોટા, હય કૌસો કરાર ઉનકા જુઠા થા સચ્ચા.
તો અયસે નમુને બહોત સાઝ હય યાં, કે ઇસ્લામપર જીન્સે કાયમ હો ખુશ્કીં.
મજાલસમેં ગીબત કા દૌર ઇસ કદર હય, કે આલુદા ઇસ ખુનમેં હર બશર હય.
ન બાઇકી બાઇસે યાં દર ગુઝર હય, ન મુલ્લાં ન સુફીકો ઇસ્સે હઝર હય.
અગર નીશએમેં હોં ગીબતમેં પીનહાં, ન હુશયાર પાએ ન કોઇ મુસલમાં.
જીનેં ચાર પેસેકા મકદુર હય યાં, સમજતે નહીં હય વો ઇન્સાંકો ઇન્સાં.
મુવાફીક નહીં જીન્સે અયયામેં દૌરા, નહીં દેખસકતે કીસીકો વો શાદાં,
નશેમેં તકબ્બુરકે હય ચુર કોઇ, હસદકે મરઝમેં હય રનજુર કોઇ.
અગર મરજએ ખલ્ક હય એક બાઇ, નહીં ઝાહેરા જીસ્મેં કોઇ બુરાઇ
ભલા જીસ્કો કેહની હય સારી ખુદાઇ, હરએક દીલમે અઝમત હય જીસ્કી સમાઇ,
તો પડતે હય ઉસ્પર નીગાહે ગઝબકી, ખુટકતા હય કાંટાસા આંખોમેં સબકી.
બીગડતા હય જબ કૌમમેં કોઇ બનકર, અભી બખ્ત ઇકબાલથે જીસ્કે યાવર.
અભી ગરદનેં જુકતીથી જીસ્કે દરપર, મગર કરદીઆ અબ ઝમાનેને બેપર.
તો ઝાહીરમેં કુડતેહય, પર ખુશ હય જીમેં કે હમદર્દ હાથ આયા એક મુફલસીમેં.
અગર એક જવાંમર્દ હમદર્દ ઇન્સાં, કરે કોમપર દીલસે જા અપની કુરબાં.
તો ખુદ કૌમ ઉસ્પર લગાએ યે બોહતાં કે હય ઉસકી કોઇ ગરઝ ઇસમે પીન્હાં.
વગર ના પડી કયા કસીકો કીસીકી, યે ચાલે સરાસર હય ખુદ મતલબીકી.
નીકાલે ગર ઉન્કી ભલાઇકી સુરત, તો ઢાલેં જહાંતક બને ઉસમેં ખંડત.
સુને કામયાબીમેં જબ ઉસકી શોહરત, તો દીલસે તરાંશે કોઇ તાઝા તોહમત
મુંહ અપના ગોહો દીન દુન્યામેં કાલા, નહો એક બાઇ કા પર બોલ બાલા.
અગર પાતે હય વો દીલોમેં સફાઇ, તો હય હાલતે ઉન્મેં તરહાં જુદાઇ.
દની દો ગીરોહોંમે જીસદમ લડાઇ, તો ગોયા તમન્ના હમારી બરઆઇ.
બસ ઉસસે નહીં મશગલા ખુબ કોઇ તમાશા નહીં અયસા મરગુબ કોઇ.
તગલ્લુબમેં બદનીયતીમેં દગામેં નમુદ ઓર બનાવટ ફરેબ ઓર રીયામે.
સઆદતમે બોહતાનમેં ઇફતરામેં કીસી બઝમ બેગાનઓ આશનામેં.
ન પાઓગે રૂસવા ઓ બદનામ હમસે, બડે પીર ન કયું શાન ઇસ્લામ હમસે.
ખુશામદમેં હ મકો વો કુદરત હય હાંસીલ, કે ઇન્સાંકો હરતરેહ કરતે હય માઇલ
કહીં અહમકોં કો બનાતે હય આકીલ, કહીં હોશયારોંકો કરતે હય ગાફીલ.
કીસીકો ઉતારા કીસીકો ચડાયા, યુંહીં સેકડોંકો આસામી બનાયા.
રીવાયાતપર હાથયા એક ચડાના કસમ જુઠે વાયદોંપે સો બાર ખાના
અગર મદહા કરના તો હદસે બડાના મઝમ્મતપે આનાતો તુફા મચાના.
યે હય રોઝમરરાકા યાં ઉન્કે ઉન્વા, ફસાહતમેં બેમીસ્લ હય જો મુસલમાં
ઉસે જાનતે હય બડા અપના દુસ્મન, હમારે કરે અયબ જો હમપે રોશન
નસીહતસેં નફરતહય નાસેહસે અનબન, સમજતે હય હમ રાહનુમાઓકો રાહઝન
યેહી અયબ હય સબકો ખોયા હય જીસ્ને, હમેં નાવ ભરકર ડુબોયા હય જીસ્ને.

જાનના ચાહીએ કે યહાં જો બુરાઇ ભલાઇ બતાઇ ગઇ હય વો હમારે લીએ એક બહોત બડા સબકકા દફતર હય, યું તો ઉમર હમારી કાફી નહી હય કે હરફનમેં ઉસ્તાદ

અનબીઆએ યે તોં ના મુમકીન બાત હય લેકીન દુન્યા વ આખેરતમેં બાઇઝઝત બનને કે લીએ નફસકો આજેઝી ઓર અદબ સીખાને કે લીએ ચન્દ શરતોંકી ઝરૂરત હય વો યે હય કે કીસી ઉસ્તાદ કામીલ ઓર મુરશદ લાયકકો દુંઢકર અપને ઇખત્યારકી લગામ ઉસ્કે હવાલે કરદેં વો જો કુચ્છ કે રાહનુમાઇ કરેગા વોહી હમારે લીએ બેહતર હય આદમીમેં અકસામકી કુવ્વતેં હય. જીન્સે ગુનાહ ઓર સ્વાબ દોનું હોતે હય. લેકીન કુવ્વતે ઇમાનકી રોશનીસેં દુસરી શરીર કુવ્વતોંકી શરારત પેહચાનકર ઉસ્કે રોકનેમેં જીસકદર કોશીશ કરેગા ઉસકદર સ્વાબ ઝીયાદા પાએગા આદમીપર શાહવતકા ગલબા બહોત બડા હુવા કરતા હય લેકીન મતલુબ ઇસ શાહવતકા બુરા હય. ઓર અકસર લોગ જો શહવતરાની નહીં કરતે ઉસ્કા સબબ ઇજ્ઝ હોગા યા હીરાસ યા શરમ યા બદનામીકા ખૌફ જીસ્ને ઇન સબબોસેં હઝર કરેગા ઉસ્કો સ્વાબ હાંસીલ નહીં કયુંકે યે ઇતાઅત ગર્ઝે દુન્યાવી હય. શરાહકી ઇતાઅત નહીં કયું કે અસબાબ મેઅસીયતસે આદમીકા આજીઝ હોના સઆદત હય ઇસ ઇજ્ઝ કે સબબ ગુનાહ ઓર અઝાબસે બચતા હય અગર કીસી સબબસે છોડ દેવે પર અગર કોઇ શખ્સ શાહવતપર કાદીર હોકર બગયર કીસી માને કે અલ્લાહ તઆલાકે ખોફસે ઉસે છોડ દેગા તો બડા સવાબ હાંસીલ હોગા ઓર ઉન સાત આદમીયેમેં દાખીલ હોગા જો કયામતકે દીન અર્શકે સાયે મેં રહેંગે ખ્વાહ વો હાકીમ હો ખ્વાહ મહકુમ. નકલ હય કે સુલેમાન બીન બસ્શાર બહોત સાહેબ જમાલથે એક ઓરત ઉનકે પાસ આઇ ઓર ઉનકે વીસાલકી રગબત કરને લગી વો વહાંસે ભાગે ઓર એક રાત ખ્વાબમેં ઉનોંને યુસુફ (અ.) કો દેખા ઓર પુછાકે આપહી યુસુફ હો જો અઝીઝે મીસરકી બીબીકે પંજેસે બચે હુવે અપની દફફતકો સંભાલા બોલે હાં મેંહી યુસુફ હું કે કસદ રગબત મેનેહી કીયા થા. ઓર તું વો સુલેમાન હય કે તુને કસદભી નહી કીયા ઓર ફીર યે સુલેમાન કેહતે હંય કે મેં હજકો જાતા થા જબ મદીનેસે અબવામેં પોંહચા મેરા રફીક અનાજ લાને ગયા એક ઓરત અરબકી મહજબીન મેરે પાસ આઇ ઓર બોલી ચલ મેં સમજા કે નાન ચાહતી હય સુફરા માંગા બોલી મેં વો ચાહતી હું કે ઓરત મરદોંસે ચાહતે હંય મેં સર જુકા કર રોને લગા ઇતના રોયા કે વો ઓરત ચલી ગઇ મેરા રફીક આયા ઓર મેરે રોનેકા અસર દેખકર પુછા કે યે કયા હય મેં બોલા કે યે લડકોંકા ખ્યાલ મેરે દીલમેં હય ઉનકે ગમસે રોતા હું બોલા અયસા ન હોગા તુજપર કોઇ તાઝા મુસીબત ગુઝરી હય. મુજસે બયાન કર જબ યે બઝીદ હુવા ઉંસે માજરા કેહ સુનાયા વોભી રોને લગા મેને પુછા તેરે રોનેકા કયા સબબ હય બોલા સબબ યે હય કે અગર મેં ઉસ વક્ત હોતા તો અયસા કામ ન કર સકતા યાને ગુનાહસે ન બચ સકતા ફીર જબ હમ મકકે મુબારકમેં પોંહચે ઓર તવાફ વ સઇ બજા લાએ એક હુજરેમેં મેં સો ગયા. એક શખ્સ કો દેખા બહોત હી હસીન કુશાદા રૂ. ખુશ જમાલ દરાઝકદ મેને પુછા તું કોન હય બોલા યુસુફ (અ) મેં હું પુછા યુસુફ સીદદીક હય બોલા હાં મેને કહા તેરા કીસ્સા અઝીઝ કી ઔરત કે સાથ અજીબો ગરીબ હય બોલા તેરા કીસ્સા ઝને અેરાબી કે સાથ અજીબ તર હય યે તમામ કુવ્વતે ઇમાની કા કામ હય જીસ્કે તુફયલસે તમામ બુરાઇયોસેં બચ ગએ ઔર ઇમાન કી કુવ્વત બડને કા યેહી ઇલાજ હય જો કુરાને પાક કી વો નસીયતેં જો ઇન શાહવતોં કે બરતને સે સઝાએં ઠેરાઇ ગઇ હય ઉન્કો હમેશા પડા કરે ઔર સહાબોં કે વાકેઆત જો હુઝુર (સ૦) કે ફરમાન મેં આ ચુકે હય વો

અપની નીગામેં રખ્ખે તો ઉમ્મેદ કવી હય કે દુન્યા વ આખેરત મેં બાઇઝઝત ખુશ વ ખુર્રમ રહેગા રીવાયત હય જાબીર (૨૦) સેકે ફરમાયા રસુલે ખુદા (સ૦) ને તહકીક બેહતરીન બાતોંકી કીતાબ ખુદાકી ઔર બેહતરીન રાહોં મે રાહ મોહમ્મદ (સ૦)કી ઓર બદતરીન ચીઝોંકી નઇ નીકલી હુઇ ચીઝેં હંય ઓર જો બીદઅત હય ગુમરાહી હય રીવાયત કી મુસ્લીમને ઓર રીવાયત હય અબી હુરેરા (ર.)સે કહા ફરમાયા રસુલ (સ૦)ને સબ ઉમ્મત મેરી દાખીલ હોગી બહેસ્તમેં મગર જીસને કે કબુલ ન કીયા ઓર સરકશી કી કહા ગયા "ઓર કીસને કબુલ ન કીયા. ઓર સરકશી દી ફરમાયા જીસને ઇતાઅત કી મેરી દાખીલ હુવા બહેસ્તમેં ઓર જીસને નાફરમાની કી મેરી પસ વોહી મુનકીર હય. ઇન દો હદીસોંમેં કમા ખુલ્લે અલફાઝમેં ગુમરાહીકા નીશાન બતલા દીયે હંય ઓર તાબેદારકો જન્નતી કહા હય. ઓર ના ફરમાનકો મુનકીર ઓર બેહતર રાહોંમેં રાહ રસુલ (સ૦)કી હય ઓર કલામોંમેં કલામે ખુદા બેહતર હય ઉસસે એઅતેકાદકો જોર દેવે ઓર હાથ પાંઉ કે અમલસે ઇબાદતકો જોર દેવે તાકે ઇન દોનું પરસે આદમી બહોતસી મંઝલેં તય કર સકતા હય જયસાકે કુરઆન પાકમેં વારીદ હય. **તરજુમા** (તું કેહ દે અલ્લાહ ઓર રસુલકી ઇતાઅત કરો ફીર અગર વો ઇનકાર કરેં તો ખુદાકોભી મુનકીરોંસે કુચ્છ પ્યાર નહીં. સુ. આલે ઇમરાન રૂ. ૪ હ. સ.) યહાંભી ઇનકારકી વજેહસે રાહમતે ખુદા રોકી ગઇ. ઓર વો દુશ્મનોંમેં શુમાર હુવા ઓર ઇતાઅત વ ફરમાન બરદારી કબુલ કરનેસે ખુદાકે મોહીબ્બોંમેં શુમાર હોતા હય. જયસાકે ઇરશાદ હય. **તરજુમા** (તું કેહ અગર તુમ અલ્લાહસે પ્યાર કરતે હો તો મેરી ઇતાઅત કરો ખુદા તુમસે પ્યાર કરેગા ઓર તુમ્હારે ગુનાહ મઆફ કર દેગા ઓર ખુદ બખ્શને વાલા મહેરબાન હય. સુ. આલે ઇમરાન રૂ. ૪ હ. સ.) યહાં મુત્તકી ઓર ફરમાં બરદાર કે લીએ મુઝદા હય બખ્શીશકા યે બડી દોલત હય.

જાનાના ચાહીએ કે ઇન્સાન અપને માબુદકીનાફરમાનીક્યું કરતા હય. ઉસકી વજાહ યે હય કે એક નફસ પરવરી દુસરી ફુઝુલ ખરચી જીસકે સબબસે બાપ દાદાકી મીરાસ ભી બેદરકારીસે ઉડાઇ જાતી હય ઓર આખીર ઇદબાર ઓર ઇફલાસકા તોક ગલેમેં રેહતા હય. ૧) બાઝ આદમીઓકો અપને બુઝરગોંકી મીરાસ ઇસકદર મીલ જાતી હય કે વો ઉસકી આમદનીસે બગેર મહેનત કીએ અપના ગુઝારા બખુબી કર શકતે હય. લેકીન દુન્યામેં ઝીયાદાતર અયસે આદમી હય, જો "અપની ઝાતી મહેનતકી ઉજરતસે બસર કરતે હય.

૨) મીરાસકી આમદની યા અપની મહેનતકી ઉજરતસે વોહી લોગ ફાયદા ઉઠાતે હય. જો નેક ચલન ઓર દુર અંદેશ હોતે હય. કયું કે નેક ચલના ઇન્સાનકો મઆશ પેદા કરને પર આમાદા કરતી હય. ઓર દુર અન્દેસી ખરચ કરનેકા તરીકા સીખાતી હય ૩) દુર અન્દેશ આદમી આમદ ઓર ખરચકો અપની નઝર મેં રખતા હય. વો આગે ઓર પીછે દોનું તરફ દેખતા હય. વો બે ઝરૂત ખરચ કરનેકો ગુનાહ જાનતા હય. અગર આમદની કમ હોતી હય તો અપની ઝરૂરતોંકો મુખતસર કર દેતા હય. હત્તલ ઇમકાન કુચ્છ ન કુચ્છ બચાતા હય. તાકે બેકારી બીમારી કહત ઓર ઇત્તેફાકી ઝરૂરતોંકે વકત કામ આએ વો મૌકે પર દુસરોંકી દસ્ત ગીરી કરતા હય. અયસા આદમી

કીફાયત શેઆર કહેલાતા હય. ૪) જો શખ્સ કમ ફહેમ ઓર કોતાહ અન્દેશ હય વો આગા પીછા કુચ્છ નહીં દેખતા ન આમદકી ખબર રખતા હય ન ખરચકી. વો ઝરૂરી ઓર ફુઝુલ કામોંમેં કુચ્છ તમીઝ નહીં કરતા સીર્ફ મૌજુદા હાલતકો દેખતા હય. બચ્ચોંકી તરાંહ અપની હવા વ હવસકો પુરા કરને પર આમાદા રહેતા હય. ઇતેફાકી ઝરૂરતોંકે વાસ્તે કુચ્છ નહીં બચાતા ઇસલીએ બહોત જલદ મુસીબતોંમેં ગીરફતાર હો જાતા હય અયસા સખ્સ ફુઝુલ ખરચ યા મુસરીફ કહલાતા હય ૫) કીફાયતસે આરી ઇખત્યાર કરને ઓર ફુઝુલ ખરચીસે બચનેકે લીએ ચન્દ બાતેં યાદ રખનેકે કાબીલ હય. અપની આમદો ખરચકા હીસાબ રખ્ખો બેજા ખરચસે ફોરા હાથ રોકલો કોઇ શય કયસી હી અરઝાં હો બીલાઝરૂરત હરગીઝ ન ખરીદો જો ખરચ મહેઝ શેખી જતાને ફખર કરને ઓર ઇતરાનેકી ગરઝસે કીયે જાતે હય ઉન્મે એક ખર મોહરેકા ઉઠા દેના ભી ગુનાહ સમજ્જો જો કુચ્છ ખરીદો નકદ દામોસે ખરીદો કર્ઝકે તોર પર કોઇ ચીઝ હરગીઝ નલો અગર ચે થોડી દેરકે વાસ્તે હો. ૬) ગરીબ આદમી જો અપની મેહનતકી ઉજરતસે ગુઝરાન કરતે હય અગર વો કીફાયત સેઆરી કે તરીકે પર ચલતે ઓર અપના આમદમેસે કુચ્છ પસ અંદાઝ કરને રેહતે હય. વો એક નસલોંકે બાદ ઉન્કી ઓલાદ અચ્છી ખાસી દોલતમંદ બન જાતી હય. ઇસી તરાંહ જો દોલતમંદ ફુઝુલ ખર ચીકી બલામેં મુબતેલા હો જાતે હય. વો બહોત જલ્દ મુફલીસ ઓર તહેદસ્ત હોકર ગધાગીરી યા બદમાશી કરને લગતે હય. ૭) અકમર ગરીબ આદમી અયસે હય. જો કીફાયત શેઆરી કરકે કુચ્છ પસ અન્દાઝ કર સકતે હય. મગર ઉસકે મહફુઝ રખનેકા મોકા ઉન્કો મ્યસસર નહીં અયસે લોગોકી આસાનીકે વાસ્તે સરકારમેં હર ડાક ખાનેમેં અમાનત રખનેકા ઇનતેઝામ કર દીયા હય. કમસે કમ ચાર આને તક વહાં જમા હો શકતે હય. જમાં કી હુઇ રકમમેંસે હફતેમેં એક બાર જીરકદર ચાહો વાપસ લે સકતે હો રૂપીએ જમા કરને વાલેકો એક કીતાબ દી જાતી હય. ઉસમે વસુલ બાકીકા હીસાબ લીખા જાતા હય. યહાં એક હીકાયત લીખી જાતી હય કે એક શખ્સ અપને બાપકી મીલકતપર અપની અયશ અશરતકા દોર કર રહાથા ઓર ઉસી પર ઉસકા મદાર થા ઇસકે બાપકા તરીકા યે થા કે બહારકી મોસમમેં કુચ્છ ઝીરાઅત કરતા જીસકી પયદાશસે ઉસકા ખઝાના આબાદ રેહતા મગર બેટેને બાપકા તરીકા છોડ કર લુચ્ચે શોહદોંકી સોહબતસે બાપકા પસમાંદા ખઝાના સબ થોડે અરસો અશરતમેં ઉડા દીયા ઓર મુફલીસ વ. આજીઝ હોકર અપને હમસાયા જો ઉસકે બાપહીકા નોકર કીસી ઝમાનેમેં થા ઉસકે પાસ અપની મુફલીસી વ લાચારીકા શીકવા કરકે કીલ્લાહ માંગને ગયા ઉસને કહા કે મીઆં સોદાગર સાહેબ આપને બહારકી ફસલમેં ઝમીનકી કી આબાદી વ ઝીરાઅત કયું ન કી ઓર બાપકા ખઝાના જો આપકે હાથ આયા ઉસકી કદર કયું ન બુજી જો આજ તુમારે કામ આતી ઓર યું દર બદર ભીખ માંગને ન ફીરતે ઓર અયસે નામ વર ખાનદાનકો બટટા ન લગાતે ઉસને જવાબ દીયાકે મેને સખ્ત ગફલતકી કે બહારકા સારા મોસમ રકસો સરૂદ ઓર અયશો નીશાતમેં સીરફ કર દીયા. ઓર મુફલીસીકી મુસીબતકા કુચ્છ ખીયાલ ન કીયા અબ હસરતકે સીવાય કુચ્છ ઇલાજ નહીં

બયત.

અય્યામ મુસીબતકે તો કાટે નહીં કટને
દીન અયશકે ઘડયોંમે ગુઝર જાતે હંય કયસે

હમસાયેને કહા હમારા તરીકા તુમારે શેવેસે બીલકુલ ખીલાફ હય હમ ગરમીકી મોસમમેં નેહાયત મેહનત વ મુશક્કતસે મુસીબતકે અય્યામકે વાસ્તે ઝખીરા જમા કરતે હંય એક લમહા બેકાર નહીં ખોતે જબ સખ્ત મુસીબત યા કેહતસાલી યા બદનમેં બીમારી યા ઓર કોઇ દુઃખ આજાએ તો હમ આરામ વ ઇતમીનાનસે અપને રખ્ખે હુવે ઝખીરેસે ગુઝરાન કરતે હંય ન ફાકેકી નૌબત આતી હય ન કીસીકા એહસાન ઉઠાના પડતા હય તુમને કામકે દીન ગાને બજાનેમેં ગમાએ ઇસલીએ આ જગહાઇ કરતે ઓર મુસીબત ઉઠાતેહો સચ ફરમાયા હય ખુદાપાકને કુરઆન પાકમેં તરજુમા (કે માલકે ઉડાનેવાલે શયતાનોંકે ભાઇ હય) ઓર શૈતાનકા કામ લોગોંકો તબાહીમેં ડાલના હંય કયુંકે શૈતાન અપને રબકા નાશુકરા હય જીસ શખ્સને અપને માલ વ ન્યામતકી કદરકી વોભી નાશુકરા હુવા તો શૈતાનકા ભાઇ હય જીસકો રબકી ન્યામતેં હાસીલ કરના હો વો કલકા કામ આજહી કરલે કયુંકે જો મુસાફર આખીર શબ નીકલતા હય વો જલ્દ મંઝીલકો પોંહચતા હય ઓર દીલી મુરાદ હાંસીલ કરતા હય.

જીનેં દી હય ખુદાને અકલ દાના, હય ઉન્કો આજહીસે ફીકર કલકી.
મુસાફીર ચલ પડા જો આખરી શબ, તો હો જાતી હય મંઝલ ઉસકી હલકી

જાનના ચાહીએ કે હુઝુર (સ૦) ફરમાએ હંય કે દો ન્યામતેં અયસી હય કે ઉસમેં બહોત લોગ ટોટા ખાએ હુવે હંય એક સેહત દુસરી ફરાગત (ઓર ફરમાયા હુઝુર (સ૦) ને ખુદાકી કસમ મુજકો તુમ લોગોંકે ફકીર હો જાનેકા કુચ્છ ડર નહીં બલકે ડર યે હય કે તુમપરભી ઉનકી તરાંહ દુન્યા ફયલાઇ જાયગી ઓર તુમભી ઉન્કી તરાંહ ઉસ્પર જુક પડોગે ફીર જયસા ઈસ દુન્યાને ઉનકો તબાહ કીયા વયસાહી તુમકોભી તબાહ કર છોડેગી. ઓર ફરમાયા હુઝુર (સ૦)ને જો મુસલમાન હુવા ઓર બ કદર રોઝી પાઇ ઓર ખુદાને ઉસકો જીસકદર દીયા હય ઉસ્પર કીનાઅતભી દે દી બસ વોહી કામયાબ હુવા. ઓર ફરમાયા હુઝુર (સ૦)ને અય સહાબીઓ તુમ લોગોંમેં અયસા કોન હય જીસ્કો અપને માલસે ઝીયાદા અપને વારીસકા માલ પ્યારા હો. સહાબાને અરઝ કી હમ સબ લોગોંકો તો વારીસકે માલસે અપનાહી માલ ઝીયાદા પ્યારા હય. ફરમાયા બન્દેકા માલ તો વોહી હય જીસકો ઉસને આગે ભેજા ઓર જીસકદર છોડ મરા વો તો ઉસકે વારીસકા માલ હય. અફસોસ કે આદમી અપને લોગ ઓર માલ જીસકો છોડ જાનેવાલા હય ઉન્હીમેં અપની ઉમર સીર્ફ કરતા હય. ઓર જો ચીઝ સાથ જાને વાલી હય યાને અમલ ઉસસે ગાફીલ રેહતા હય ઓર વારેસોંકેહી માલકે બંદોબસ્તમેં ઉમર બસર કરતા હય ઓર જો કુચ્છ જુઠ દગા ફરેબ કરતા હય વો તમામ વારેસોંહી કે માલકી બંદોબસ્ત હય ઓર ઈસ દુન્યાને અગલોંકો કીસકદર બરબાદ કીયા અપસમેં ખુનરેઝી કરવાઇ વો વોહી દુન્યા થી જીસકી મઝમ્મતમેં હદીસ શરીફમેં ફીટકાર આઇ હય ઇસલીએ કીનાઅત બડા ગંજ હય અબ જો કુચ્છ કે અમીરો ફકીર નઝર આતે હંય ઉનમેં ન અમીરીકા જોહર હય ન ફકીરીકા તબીઅતમેં અયસી ગબાવત વ શરારત હય કે નાસેહોંકી નસીહત કારગર નહીં હોતી.

"નઝમ"

વો લેનીકે કુચ્છ બેલસે કમ નહીં હય. ફીરે ઉમર ભર ઓર જહાંથે વહીં હય.
વો જબ કર ચુકે ખતમ તહસીલ હીકમત, બન્ધી સરપે દસ્તાર ઇલ્મો ફઝીલત.
અગર રખતે હંય કુચ્છ તબીઅતમેં જુદ્દત, તો હય ઉનકી સબસે બડી યે લીયાકત.
કે ગર દીનકો વો રાત કેહ દેં ઝબાંસે, તો મનવાકે છોડેં ઉસે એક જહાંસે.
સીવા ઉસકે જો આએ ઉસકો પડાવેં, ઉનેં જો કુચ્છ આતા હય ઉસકો બતાવે
વો સીખેં હય જો બોલીયાં સબ સીખાવેં, મીઆં મીઠું આપનાસા ઉસકો બનાવેં.
યે લે દે કે હય ઇલ્મકા ઉનકે હાંસીલ, દરસીપર હય ફખર ઉનકો બયતુલ અમામલ
ન સરકારમેં કામ પાનેકે કાબીલ, ન દરબારમેં લબ હીલાનેકે કાબીલ.
ન જંગલમેં રેવલ ચરાનેકે કાબીલ, ન બાઝારમેં બોજ ઉઠાનેકે કાબીલ.
ન પડતે તો સો તરેહ ખાતે કમાકર, વો ખોએ ગએ ઓર તાલીમ પાકર.
જો પુછોકે હઝરતને જો કુચ્છ પડા હય, મુંહ આપકી ઉસકે પડનેસે કયા હય,
મુફાદ ઉસમેં દુન્યાકા ઓર દીનકા હય નતીજા કોઇ યા ઉસકે સીવા હય
તો મજઝુબકી તરાહ સબ કુચ્છ બકેંગે જવાબ ઉસકા લેકીન ન કુચ્છ દે સકેંગે.

યહાં જો ઇલ્મકી મઝમ્મત લીખ્ખી ગઇ યહ ગે ઇલમ દુન્યાકે વાસ્તે પડા જાતા હય ઉનોને ખુદાકે વાસ્તે ઇલ્મ શીખાહી નહીં ઇનપર કુરઆન પાકમેંભી વઇદ આઇ હય **તરજુમા** (ઓર ઉસકો પીઠ કે પીછેસે ઉસકા આમાલનામા દીઆ ગયા વો મૌત ઓર હલાકતકો પુકારેગા ઓર જહન્નમમેં દાખલ હોગા વો દુન્યાકે અન્દર અપને અહલ વ અયાલમેં બે ફીકર ઓર ખુશ હાલ થા ઉસકો ખ્યાલ રખ્ખાતા કે ખુદાકી તરફ ફીર કર નહીં જાએગા કયું નહીં ઉસકા રબ ઉસકો દેખતા થા સુ. ઇન્સે કાક હ. સ.) યાનીકે જો લોગ અપને અહલો અયાલમે ખુશ વ ખુર્રમ ગુઝરાન કરતે હય ઓર આખેરતસે ફરામોશ હંય ઉન્હીકે યે હસરત ઓર અફસોસનાક કલેમાનકા ઝીકર હય ઇસી વાસ્તે કહા ગયાકે વો ખુદાકે તરફ ફીર કર ન જાએગા કયુંકે ઉસકો યકીનહી નથા કે કયામતકો કોઇ હીસાબ લેને વાલા હય ઓર ઇનકે ખ્યાલાત પર ખુદાપાક બાખબર થા પસ સાફ ઝાહેર હય કે ઇન્સાન દુન્યામેં કુચ્છ કમાનેકે વાસ્તે ઓર ખુદાકી રઝામન્દી હાંસીલ કરનેકો આયા હય ઓર યે ચીઝ ઇલ્મ ફકહસે હાંસીલ હોતી યહ યહાં એક હીકાયત ઝાલીમ બાદશાહકી લીખી જાતી હય જો અપને ગાલકી ગરદીમેં કીરકહર ફેરને ટાટા ઉઠાયા સુનાયે ફરમાયા રસુલ ખુદા (સ૦)ને કે એક મરતબા ઇબ્રાહીમ (અ૦) ઓર ઉન્કી બીબી સારા (અ.) કહીં ચલે જાતેથે કે એક ઝાલીમ બાદશાહકે મુલ્કમેં પોંહચે કીસીને ઉસ ઝાલીમકો ખબર દીકે યહાં એક શખ્સ આયા હય ઉસકે સાથ નેહાયતહી ખુબસુરત ઓરત હય ઉસ ઝાલીમને ઇબ્રાહીમ (અ.) કો બુલાકર પુછા વો ઓરત તુમારી કોન હય આપને ફરમાયા મેરી બહેન હય ફીર સારા (અ૦) સે ફરમા દીયા અગર યે ઝાલીમ જાનેકે તુમ મેરી બીબી હો તો ઝબરદસ્તી તુમકો મુઝસે છીનલી લેગા અગર તુમસે કોઇ પુછે તો યુહી કેહના કયું કે દુન્યા ભરમેં સીવાય તુમ્હારે ઓર મેરે કોઇ મોમીન નહીં હય ફીર ઉસ ઝાલીમકા આદમી આકર બીબી સારાકો પકડકી લે ગયા ઇબ્રાહીમ (અ૦) નમાઝમે મશગુલ હુવે બીબી સારા

ઉન્કે પાસ પોંહચી ઉસ ઝાલીમને ઉન્પર હાથ બડાનેકા ઇરાદા કીયા થા કે અલ્લાહકે ગઝબમેં ગીરફતાર હુવા ફીર તો ઉસકી બુરી હાલત હુઇ ઝમીન પર પાઉં પટકને લગા ગભરાકર કહાકે આપ મેરે લીયે દુઆ કરો અબ મેં તુમારે સાથ બદ નીયતી ન કરૂંગા ઉનોંને દુઆકી ખુદાને ઉસકો રેહા કર દીયા ફીર ઉસ ઝાલીમને બારે દીગર દસ્ત દરાઝી કરના ચાહા તોફીર ઉસી તરેહ યા ઇસસે ભી ઝયાદા આફતમેં મુબતીલા હુવા ફીર કેહને લગાકે મેરે હકમેં દુઆ કરો અબ મેં તુમેં કુચ્છ તકલીફ ન દુંગા ઉનોને દુઆકી ખુદાને ફીર ઉસે છોડ દીયા તબ ઉસ ઝાલીમને અપને દરબાનોંકો બુલા કર કહા તુમ આદમી નહીં લાએ યે તો જીન હય. ઓર બીબી સારાકી ખીઝમતકે લીએ બીબી હાજરાંકો દેકર રૂખસત કીયા ઇબ્રાહીમ (અ૦) નમાઝહીમેં થે કે બીબી સારા મઆ બીબી હાજરાકે વાપસ આઇ ઇબ્રાહીમ (અ૦) ને ઇશારતસે પુછે કહો કયસી ગુઝરી બીબી સારા (અ૦) ને ફરમાયા ખુદાને ઉસ કાફીર બદ નીયતીકા ઝરર ઉસી પર ડાલા ઓર ઉસને મુજે ખીઝમત કે લીયે હાજરાકો દીયા અબુ હુરયરાને ઇસ રીવાયતકો બયાન કરકે ફરમાયા અય આસમાની પાનીકે બેટો (કુરેશ) યેહી હાજરા તુમારી માં હય. ઇસ હદીસસે માલુમ હુવા કે હુકુમતકે ઘમંડને ઉસકો કયસા અંધા ધુંધન કરદીયા થા કે મકબુલે ખુદાપર ઉસને દસ્તે શરારત ફેલાયા મગર જબ ગેબી મદદ આ પોહોચી તો વો અપની શરારતમે નાકામયાબ હુવા ઓર ઇઝતસે પેશ આયા તો બલાસે છુટા ઇસી તરાહ જો શખ્સ અપની બદકીરદારીઓંસે તોબા કરકે રાહે રાસ્ત પર આ જાએ તો ઉન્કી બખશીશ મેં કુછ શક નહીં.

જાનના ચાહીએ મ ઝમકી ખુબીઓંમેસે એક ખુબી હય કે ઇબાદત વ રીયાઝત બસ કદર કી જાવે જો કિ સે હો સકે ઓર શરીયતકે કાયદેકે મુતાબીક હો જયસાકે હદીસ શરીફમેં વારીદ હય. રીવાયત હય હઝરત આયેશા (૨૦) સે કે ફરમાયા રસુલે ખુદા (સ૦) ને બહોત મહબુબ અમલોંમેં અલ્લાહકે નઝદીક વો અમલ હય જો હમેશા હુવા કરે. અગરચે કમ હો રીવાયત કી બુખારી વ મુસ્લીમને કહા મઝહરને કે બસ બબ ઇસ હદીસકે બુરા જાનતે હંય અહલે તસવ્વુફ તર્ક ઓરાદકો જયસા કે બુરા જાનતે હય તર્ક ફરાએઝકો ઇન્તેહા ઓર ઝહીર તો યે હય કે યે તર્ક આના ઓર વઝાઇફ ઉન્કો યે હય કે જબ બંદેને તર્ક કી તાઆત બગેર ઝરૂર તક પસ ઉસને ગોયા કે એઅરાઝ કીયા ઇબાદતે મોલાસે પસ મુસતહક હુવા ઇતાબકા બ ખીલાફ મુદ્દત વ મદાવમત કરનેવાલેકે કે વો મુસતહક હોતા હય ઉસકા કે મહબુબ હો ઓર અગરચે કમ હો હાસીલ યે કે અમલ કલીલ મુદ્દત વ મત ઓર મુવાઝેબતકે બેહતર હય અમલ કસીરકે સાથ તર્કે રેયાઝત ઓર મુવાઝેબત કે ઓરભી રીવાયત હય ઉમ્મુલ મોમેનીન આએશા (૨૦) સે કે ફરમાયા રસુલ (૫૦) ને કે લો અમલોંસે ઉસ કદરકે તાકત રખ્ખો (યાને હમેશા કરનેકી) ઇસ્લીએ કે તહકીક અલ્લાહ તઆલા નહીં તંગ હોતા યહાં તકકે તંગ હો તુમ રીવાયત કી બુખારી વ મુસ્લીમને. ફાયદા ન લાઝીમ કરો નફસોં અપને પર બહોત ઇબાદતકે ન કુદરત રખ્ખો હમેશા કરનેકી બલકે ઉસી કદર ઇખતીયાર કરો કે હમેશા કરસકો ઇસ્લીએ કે અલ્લાહ મલુલ નહીં હોતા યાને તર્ક નહીં કરતા દેના સવાબકા યહાંતક કે મલુલ હો તુમ યાને છોડ દો ઇબાદત હાંસીલ કે અલ્લાહ તઆલા સવાબ ઇબાદતપર દીએ જાતા હય તર્ક નહીં કરતા મગર જબકે

થક કર છોડ દોગે તો અલ્લાહ તઆલા સવાબભી દેના છોડ દેગા પસ ઇબાદત મુતવસ્સત કરો તુમ હમેશા નીબે ઓર (રીવાયત હય અન્સ (ર૦) સે કે ફરમાયા રસુલે ખુદા (સ૦) ને ચાહીએ પડે નમાઝ એક તુમ્હારા વક્ત ખુશી તક ઓર જીસ વક્ત વો સુસ્ત હો. ચાહીએ કે બેઠ જાએ રીવાયત કી બુખારી વ મુસ્લીમને) ફાયદા હાંસીલ યે કે ચલનેવાલા રાહ આખેરતકો ચાહીએ કે કોશીશ કરે ઇબાદતમેં બકદર તાકતકે ઓર ઇખત્યાર કરે મ્યાના રવી તાઅતમેં ઓર એઅતેરાઝ કરે મલુલ હોકર ઈબાદત કરનેસે ઓર જબ સુસ્ત હુવા ઓર બેઠ રહા ઇબાદતસે ઓર મશગુલ હુવા કીસી મુબાહ કામમેં કીસ્મે કલામ ઓર નીંદ વગેરાસે ઉપર કસ્દ હાંસીલ હોને ખુશીકી ઇબાદતમેં તો વો ગીના જાતા હય. તાઅત ઇસ્લીએ કહા ગયા હય કે નીંદ આલેમકી ઇબાદત હય. ઓર જાનના ચાહીએ કે બીચ તર્ક કરને અમલકે વકત કસાલત ઓર મલા'તકે હદીસેં બહોત વાકેઅ હુઇ હય. ઇસ્લીએ કે ગીરાં હોના અમલકા નફસ પર આખીરકો સબબ તર્ક અમલ ઓર નુકશાન ઇરફેકા હોતા હય. લેકીન ચાહીએ કે કોશીશ કરે ઓર નફસકો બહોત અમલ કરનેકી આદત ડાલે ઓર સાથ મશકકત ઓર રીયાઝતકી ખોગર હોવે માનીંદ કાહીલ વજુદોં ઓર આરામ તલબોંકે ન હો જાવેકે થોડેસે અમલમેં શીલ હાલ થક જાતે હય. ઓર છોડ દેતે હય અકસર હોતા હય કે જીન્કો પહેલે દો રકાત નમાઝકી ઓર એક સીપારા કુરઆનકા પડના ગીરાં માલુમ હોતા થા ઓર મલુલ હોતે થે ઉસસે ઉન્કો બહોત અમલકી આદત ડાલને સે સો રકાત નમાઝ ઓર દસ સીપારે કુરઆન કે પડને આસાન માલુમ હોતે હંય ઓર ભી (રીવાયત હય હઝરત આએશા (ર૦) સે કે ફરમાયા રસુલે ખુદા (સ.) ને કે જબ ઉંઘે એક તુમારા ઇસ હાલમેં કે નમાઝ પડતા હો પસ ચાહીએ કે સો રહે યહાંતક કે જાતી રહે ઉસસે નીંદ પસ તહકીક એક તુમારા જબ નમાઝ પડતા હય ઉંઘતે હુવે નહીં જાનતા તો ચીઝ કે કેહતા હય ગલબે નીંદ કેસે શાયદકે ઇરાદા કરે તલબ મગફેરતકા પસ બદદુઆ કરે નફસ અપનેકો રીવાયતકી બુખારી ઓર મુસ્લીમને) ઓર રીવાયત હય અબી હુરેરા (ર૦) સે કે ફરમાયા રસુલે ખુદા (સ.) ને તહકીક દીન આસાન હય ઓર નહી સખતી કરતા દીનમેં કોઇ મગરકે ગાલીબ આતા હય દીન ઉપર પસ મ્યાના રવી કરો ઓર કરીબ તાકત કે લો અમલ ઓર ખુશી હો યાને સાબ જન્નત ઓર સલામતી કે ઓર હર ન્યામત ઓર કરામત કે ઇસલીએ કે જતાયા અલ્લાહ તઆલાને બહોતસા સ્વાબ થોડે અમલપર ઓર મદદ ચાહો સાથ વકત સુબેહ ઓર વકત શામકે ઓર કુચ્છ અખીર રાતકે રીવાયતકી બુખારીને) ફાયદા દીન આસાન હય યાને દીન કે અહકામ અલ્લાહ તઆલાને આસાન મુકરર કીએ હંય પસ સખ્ત ન પકડો ઉન્કો અપને નફસોંપર બતૌર રહબા નીયતકે ઓર નહીં સખતી કરતા દીનમેં કોઇ મગરકે ગાલીબ આતા હય દીન ઉપર યાને જો કોઇ અપને નફસપર ગૈર વાજીબ બાતોંકા વાજીબ કરતા હય ઓર મુશકીલ તરેહ ઇબાદત કરની ઇખત્યાર કરતા હય તો દીન ઉપર ગાલીબ આતા હય યાને અદાએ હક ઉસકે સે આજીઝ હોતા હય પસ દીન ગાલીબ હુવા ઓર વો મગલુબકે માને યે હંય કે કરીબ હો અમલ દીનકે સાથ સહુલ તકે ઓર ન દુર હો ઉસસે સાથ સખતીકે ઓર તીબી (ર૦) ને કહા હય કે કારેબુ તાકીદ હય સદદેદુકી પસ જો માને સદદેદુકી હય સોહી માને કારેબુકી હય એ ર બઝોંને યે માને કહે હંય કે નઝદીકી અલ્લા હકી ઢુંઢો ઓર

માને હદીસકે યે હંય કે બહોત 'ઝીયાદા ન કરો ઇબાદત કે હર વક્ત ઇબાદત કરતે રહો બલકે ગનીમત ગીનો ઇબાદત ઇન તીન વકતોમેં અવ્વલ રોઝમેં ઓર આખીર રોઝમેં ઓર કુચ્છ આખીર રાતમેં યે ઇશારા હય તહજ્જુદકી નમાઝકા પેહલી હદીસમેં ખુબી અમલ કી બતાઇ ગઇ હય કે અમલ થોડા હો લેકીન હમેશા હો યહાં બાઝ લોગ એક મુસ્તહબ અમલકો અયસા પકડતે હંય કે ઉસ્કે તર્કકો ફરઝસે બડકર જાનતે હંય ઇન્કી હાજતે ઝરૂરીભી હો જીસ્કા અદા કરના ઉન્કે ઝીમ્મે ફરઝ વાજીબ હો તો ઉસ્કાભી ખયાલ નહીં કરતે ક્યું કે ઉનેં ઝરૂરી ઓર ગૈર ઝરૂરીમેં ઇમતીયાઝહી નહીં યહાં ઝાહીર હુવા કે નમાઝ પડો જબ દીલ લગે ઓર દીલ ન લગે યા દીલમેં સુસ્તી હો યા નીંદ આએ તો મુસ્તહબ વઝાએફ છોડના ઓર સો જાના જીસ્સે કે ફરજ ઇબાદત મેં કુવ્વત આજાએ યે અફઝલ વ આલા હય અયસાહી માલી ઇબાદતમેંભી કૌમી રસમ તકાઝા કરતી હય મેંભી કોમી રસમ તકાઝા કરતી હય ઓર દીલકી ખાહેશભી છેડતી હય તો કુવ્વતે ઇમાનસે સોચ કરે કે ઇસવક્ત યે ગૈરઝરૂરી રસમ કીસી મુબલીગ કસારસે અદા કરૂંગા તો વાજીબ ઓર લાઝીમ કામ જો મુજપર આયન્દા આને વાલે હંય જયસા લડકા લડકીકી બલુગત કરીબ હય ઓર ઉન્કી શાદીકા વક્ત નઝદીક હય ઉસ્કી તાખીરસે જો કુચ્છ કે ગુનાહ ઉન્સે સુદુર હોગા વો મેરે ઝીમ્મે લીખ્ખા જાએગા અયસે ખ્યાલસે તકલ્લુફાત ઓર ફઝુલ ભડક કામોંસે રૂક જાવે ઓર અપને મુબલગકો સંભાલે તો અફઝલ વ આલા હય ઇસલીએ હર ઇબાદત અવસત દરજે પર અચ્છી હય ન માએલ તરફ કમી કે ઓર ન તરફ ઝીયાદતી કે યેહી આદત હમારે રહબર વ રાહનુમા (સ.) કી થી.

જાનના ચાહીએ હુઝુર અનવર (સ.) કી લખ્તે જીગરકી નીકાહ કયસે હુવ ઓર હમમેં જો તકલ્લુફાત ઓર ફુઝુલ ખરચા ઓર ઇસ રૂ જો કુચ્છ કે હો રહા હય ઉસપર ભી નઝર કર લેં અવ્વલ હઝરત અબુબકર (ર૦) ઓર હઝરત ઉમર ફારૂક (ર૦)ને હુઝુરસે ઇસ દોલતે ઉઝમાકી દરખ્વાસ્ત કી આપને સીગરસિનીકા ઉઝર ફરમા દીઆ. ફીર હઝરત અલી (ર૦)ને અપને અહલ વ ખ્વાસકે ઇસરારસે ઓર ગ હરમે બાઝ રીવાયત હઝરત શયખે (ર૦) કે તરગીબસે શરમાતે હુવે ખુદ હાઝીર હોકર ઝબાની અર્ઝ કી યહાં આપ પર ફૌરન વહી નાઝીલ હુઇ ઓર આપને કબુલ કરલી યા ઇસસે માલુમ હુવા કે મંગનીમેં યે તમામ બખેડે જો આજકલ રાએજ હંય સબ લગો ઓર ખીલાફ સુન્નત હંય પસ ઝબાની જવાબ કાફી હય ઓર ઉસ વક્ત ઉમર હઝરત ફાતમા (ર૦) કી સાડે પદરા સાલકી ઓર હઝરત અલી (ર૦) કી ઇક્કીસ બરસકી થી ઇસસે માલુમ હુવા કે ઇસ ઉમરકે બાદ તવક્કુફ નીકાહમેં અચ્છા નહીં ઓર યેભી માલુમ હુવા કે દુલ્હા દુલ્હનકે ઉમરમેં તનાસીબભી મલહુઝ રખના મુનાસીબ હય ક્યુંકે ઉનેં ઉમરકા લેહાઝભી અચ્છા હય ઓર બેહતર યે હય કે દુલ્હા દુલ્હનસે ઉમરમેં કીસ્કદર બડા હો હુઝુરને ફરમાયા કે અપ અનસ જાઓ ઓર અબુબકર (ર૦) વ ઉમર (ર૦) વ ઉસમાન (ર૦) વ તલહા (ર૦) વ ઝુબૈર (ર૦) ઓર એક જમાઅત અનસારકો બુલા લાઓ ઇસસે માલુમ હુવા કે નીકાહકી મજ-લસમેં અપને ખાસ લોગોંકા મદઉ કરના યાને બુલાના કુચ્છ મુઝાએકા નહીં ઓર હીકમત ઇસમેં યે હય કે નીકાહમેં એઅલાન વ ઇઝતેહાર હો જાએ જો કે મતલુબ હય. મગર ઇસ ઇજતેમાઅમેં ગુલુ વ મુબાલેગા ન હો વક્તપર બીલા તકલ્લુફ જો ચંદ આદમી

કરીબ નઝદીક કે હોં જમા હો જાવે યે સબ સાહેબ હાઝીર હો ગએ તો આપને એક બલીગ ખુતબા પઢકર ઇજાબો કબુલ કરાયા. ઓર ચારસો મીસ્કાલ ચાંદી મહર મુકરર હુવા જીસકી મીકદાર ઇસ વક્ત અંગ્રેઝી સીક્કેસે બારા માશે કે રૂપયેસે ડેરસો રૂપયે હોતે હંય ઇસસેભી માલુમ હુવા કે મહેર લમ્બા ચોડા ઠેહરાના ખીલાફે સુન્નત હય પસ મહેર ફાતમા (ર૦) કાફી હય ઓર મુજબે બરકત હય. ઓર અગર કીસીકો વસઅત નહો તો ઇસસેભી કમ મુનાસીબ હય ફીર આપને એક તબક ખુરમા લેકર બખેડ દીઆ ફીર હુઝુરને હઝરત ફાતમા (ર૦) કો હઝરત ઉમ્મે અયમનકે હમરાહ હઝરત અલી (ર૦) કે ઘર ભેજ દીયા. સાહેબો યહાં સોચ કરો યે દોનું જહાનકી શાહઝાદીકી રૂખસત હય જીસમેં ન ધુમ ધામ હય ન મીયાના ન પાલખી ન હુઝુરને હઝરત અલી (ર૦) સે કીસી કીસમ કા ઇનઆમ કીસીકો દીલવાયા ન કુમ્બા બ્રાદરીકા ખાના કીયા. હમ લોગોંકોભી લાઝીમ હય કે અપને પૈગમ્બર સરદાર દોજહાનકી પયરવી કરેં ઓર અપની ઇઝઝતકો હુઝુર કી સુન્નતસે બડકર ન સમજેં ફીર હુઝુર પુરનુર ઉનકે ઘર તશરીફ લાએ ઓર હઝરત ફાતમા (ર૦) સે પાની મંગાયા વો એક પ્યાલે ચોબીમેં પાની લાઇ ઇસસેભી માલુમ હુવા કે નઇ દુલ્હનકો શરમમેં ઇસકદર મુબાલેગા કરના કે ચલના ફીરના અપને હાથસે કોઇ કામ કરના અયબ સમજા જાએ યેભી સુન્નતકે ખીલાફ હય ફીર હુઝુરને અપના આબે દહને મુબારક ઉસમેં ડાલ દીયા ઓર હઝરત ફાતમા (ર૦) કો ફરમાયા કે ઇધર મુંહ કરો ઓર ઉનકે સીને મુબારક ઓર સર મુબારક પર કહરે પાની છીડકા ઓર દુઆ કી કે ઇલાહી ઇનકો ઇનકી ઓલાદકો શેતાન મરદુદસે તેરી પનાહમેં દેતા હું ફીર ફરમાયા અય અલી ઇધર પુસ્ત કરો આપને ઉનકે સાથભી અયસાહી કીયા મગર પુસ્તકી તરફ પાની નહી છીડકા મુનાસીબ હય કે નીકાહકે બાદ દુલ્હા દુલ્હનકો એક જગા જમા કરકે યે અમલ કીયા કરેં કે મુજબે બરકત હય હીંદુસ્તાનમેં અયસી બુરી રસમ હય કે બાવજુદ નીકાહ હો જાનેકે ભી દુલ્હા દુલ્હનમેં પરદા રેહતા હય ફીર ઇરશાદ હુવા કે બીસમીલ્લાહ બરકતકે સાથ ઘરમેં જાઓ ઓર એક રીવાયતમેં હય કે નીકાહકે દીન હુઝુર (સ.) બાદઇશા મુબારક હઝરત અલી (ર૦) કે ઘર તશરીફ લાએ ઓર એક બરતનમે પાની લેકર ઉસમેં લોઆબ ડાલા ઓર કુલ અઉઝો બે રબ્બીલ ફલક ઓર નાસ પઢકર દુઆકી ફીર હઝરત અલી (ર૦) ઓર હઝરત ફાતમા (ર૦) કો અલત્તરતીબ હુકમ ફરમાયા કે ઇસે પીએં ઓર વઝુ કર લેં ફીર દોનું સાહેબોંકે લીએ દુઆએ તતહીર વ તાલીફ વ બરકત ઓલાદ ખુશ નસીબીકી ફરમાએ ઓર ફરમાયા જાઓ આરામ કરો અગર દામાદકા ઘર કરીબ હો તો યે અમલભી કરના મુજબે બરકત હય ઓર જેહઝ હઝરત સૈયદતુન્નીસાકા યે થા દો ચાદર યમાની જો સુસી કે તાર પર હોતી થી દો નીહાલી જીસમેં અલસીકી છાલ ભરીથી દો બાજુ બંદ ચાંદીકે ઓર એક કમલી ઓ એક તકયા ઓર એક પયાલા ઓર એક ચક્કી એક મશકીઝા ઓર પાની રખનેકાબ રતન યાને ઘડા ઓર બાજ રીવાયતેમેં એક પલંગભી આયા હય ઓર હુઝુરને કામ ઇસતરાંહ તકસીમ ફરમાયા કે બાહેરકા કામ હઝરત અલી (ર૦) કે ઝીમ્મે ઓર ઘરમેંકા કામ હઝરત ફાતેમા (ર૦) કે ઝીમ્મે માલુમ નહીં હીન્દુસ્તાનકી શરીફઝાદીયોંમેં ઘરકે કારોબારસે કયું આરકી જાતી હય ફીર હઝરત અલી (ર૦) ને વલીમા કીયા ઓર વલીમેમેં યે સામાન થા જવ ચન્દ સાઅ સાઅ નબ્બરી સેરસે સાડે તીન સેર કરીબ હોતા હય ઓર કુચ્છ

ખુરમા કુચ્છ માલીદા પસ વલીમેકા મસનુન તરીક યેહી હય કે બીલા તકલ્લુફ વ બીલા તફાખર ઇખતેસાર કે સાથ જીસકદર મયસ્સર હો જાએ અપને ખાસ લોગોંકા ખીલાએ ઇસ મુબારક નીકાહ કે બયાનસે યે ન સમજના ચાહીએ કે દુલ્હનકો ઇસસે ઝયાદા જહેઝ દેના ના જાએઝ યા મકરૂહ હય ફકત યેહી સમજનાકે વકતપર જીતના મયસ્સર હો જાએ દેના બેહતર હય મગર ઇસ કારે ખૈર કો રોકે રખના જેહઝકે તકલ્લુફાતકે વાસ્તે સખત ગુનાહ હય પસ જાનતે સબ કોઇ હંય મગર રસમમેં મગલુબ હંય.

બયત.

હમારા કામ કેહ દેના હય યારો
અબ આગે ચાહો તુમ માનો ન માનો.

ઇસ વકત ખુદાકે ફઝલસે આઠ કરોડ મુસલમાન હીન્દુસ્તાનમેં આબાદ હંય લેકીન મુસલમાનોંકી બદકીસ્મતીસે અફસોસ હય કે ઉન્કે શેહનશાહ ઓર સચ્ચે આકાકી સ્વાંહ ઉમરીસે બેખબર હંય કે આપકે રોઝ મરરાકે કામ કયા થે. ઓર હમકો યેભી માલુમ નહીં કે હમારે પેશવાને નીજાતકે કુંકામ કોન કોન્સે બતાએ હંય ઓર હમારે ઇસ્લાહકે લીએ કયા કયા મુસીબતેં ઉઠાઇ હંય કે તેંતીસ સાલકી લગાતાર કોશીસ કે બાદ દુન્યાકો કુફરસે ઉધર કયું કર પલટ દીઆ ઓર અખીરમેં આપને અપના વતન તર્ક કીયા ઓર બડે દુખ દર્દકે સાથ આપને સફર ઇખત્યાર કીયા ઓર રાહમેં આપસે બહોતસે બરકાત ઝાહીર હુવે ઓર બાદ પહોંચને મદીને મુનવ્વરાકે દશ સાલ ઇકામત કરકે આપને વફાત ફરમાઇ ઓર યે હીદાયતકા ચશ્મા હમારે લીએ છોડ ગએ બસ હમારે લીએ યેહી બડા વીરસા હય અગર લે સંકે ઇસલીએ આપ ફરમાતે હંય કે જીસને મેરી હદીસોંસે ચાલીસ હદીસેં યાદ કી મેરી ઉમ્મતકે ફાયદેકે લીએ તો ખુદાવંદે કરીમ ઉઠાએગા દીન કયામતકે ઉસકો એક અમીર ઓર સરદાર બનાકર યે કીસકદર દોલત હય.

જાનના ચાહીએ કે તોબાકા તરીકા જીસસે આદમી ખુદાકે પાસ ઇઝઝત પા સકતા હય અગર સોચે તો માલુમ હોગા હક દો કીસમકે હોતે હંય હુકુકુલ્લાહ વ હુકુકુલ ઇબદ અગર હુકુકુલ્લાહમેં તકસીર હુઇ હય જયસા કે બંદગીમેં નમાઝ આલા દરજેઆકી બંદગી હય અગર ઇસકા તારીક હય તો વો અદા કરના ઝરૂરી હય. ઓર અયસાહી રોઝા યા ઝકાત યા હજ ઇન સબકા પુરા કરના ઝરૂરી હય યા અયસી નીયત રખખે કે માલ મીલ જાએગા તો ગુઝરે હુવે માલકીભી ઝકાત પુરેપુરી અદા કર દુંગા ઓર જબ અયસી ફરાગત હાંસીલ હો જાએ તો સુસ્તી ન કરે ઓર અગર ગુનાહકે કામમે ફસા હુવા હય તો સચ્ચી તોબા કે સાથ ઉન ગુનાહોંસે બાઝ રહેવે ઓર આયન્દાકે લીએ અઝમ બીલ જઝમ કરે કે ફીર ઉન ગુનાહોંકી તરફ ન જાઉંગા ઓર અલ્લાહ તઆલાસે મદદ માંગે ઓર ઉસકી દરગાહમેં ગીરયા વ ઝારી કરે તોઃ ઇન્શા અલ્લાહ તઆલા સારે ગુનાહોંકી બખ્શીશ હો જાએગી જીસ ગુનાહપર હદદેશર ઇન હોગી ઓર અગર બન્દો કે હક હંય અગર વો અદા કરને લાયક હોં તો અદા કરદે યા ઉન્સે માફી કી દરખ્વાસ્ત કરે જયસાકે કરઝ યા ખેયાનત યા ઝુલમ ઝીયાદતી જાસાકે હાથસે યા ઝબાનસે યા ઓર કીસી તરાંહ ઉન્કો રંજ પોંહચા હો તો માફ કરાલે અગર કીસી વજેહસે માફ

કી કરા સકે જયસાકે સાહેબે હકકા ઇન્તેકાલ હો ગયા હય તો દરગાહે ઇલાહીમે' ઉન્કે ઓર અપને લીએ મગફીરતકી દુઆ માંગે તો તઅજ્જુબ નહીં' કે કુદરતવાલા કયામતમેં' ઉન દાવેવાલોંકો રાઝી કરકે ઉન દોનુંકો આપની રહમતમેં' જગા દે અગર હક અદા કરનેકી કુદરત યા અસતગફારકી તાકત હો તો ઉસ્મે' સુસ્તી ન કરના ચાહીએ. ઓર જો અપને હક કીસી દુસરોંપર હોવે' ઓર વસુલ કરનેકી ઉમ્મીદ હો તો ઉન્સે નરમીસે વસુલ કરે. ઓર જીસ્કી ઉમ્મીદ ન હો યા વસુલ કરનેકે લાયક ન હોં જયસા ગીબત વગયરા. અગરચે કયામતમેં' અપનેકો ઉસ્કે બદલેમેં' ઉન્કી નેકીએ' મીલનેવાલી હોં તોભી માફ કરનેમે' બહોત ખુબી હય. ઇસલીએ સાફ અપને હકસે દરગુઝર કરના બેહ-તર હય ખુસુસન અયસે હાલમેં' કે જબ વો ઉઝર ઓર માઅઝેરત કરતા હો પસ બખ્શ દેનેમેં' જો લીઝઝત હય વો બદલેમે' નહીં'.

જાનના ચાહીએ કે મૈયતોંકો કીસ તોરસે સવાબ પહોંચ સકતા હય. મૈયતકી હાલત માનીન્દ ડુબનેવાલેકી હય જો ઉપરવાલોંસે કુચ્છ સહારા ચાહતા હય અયસાહી મૈયતભી અપને અઝીઝોંસે કુચ્છ સવાબકી ઉમ્મેદ રખતા હય ઓર ખ્વાબમેં' મૈયત ઝીન્દોંસે કુચ્છ કુચ્છ તલબભી કરતે હંય. જયસાકે અબુજાફર સેદલાનીને કહા હય કે હઝરત (સ૦) કો મેને ખ્વાબમેં' દેખા એક ગીરોહ દુરવેશોંકા યાને સુફીયાં આપકે સાથ બેઠે હૈ દો ફીરસ્તે આસમાનસે ઉતરે એકકે હાથમેં' આફતાબા થા ઓર દુસરેકે હાથમેં' તસ્ત. હુઝુર (સ૦) ઓર વો દુરવેશાં હાથ ધોએ મેરે સામનેભી રખ્ખે તો દસ્ત પાક કરું ફીસીને બોલા ઇસ્કે હાથપર પાની મત ડાલ વો ઇંસ જમાઅતકા નહીં હય. તબ મેને હઝરત (સ૦) સે અર્ઝ કી યા રસુલીલ્લાહ (સ૦) આપ ફરમાએ હો જો કોઇ એક કોમકો દોસ્ત રખ્ખેગા ઉનમેં' દાખલ હોગા ઓર મેં' દુરવેશોંકો દોસ્ત રખતા હું. હઝરત (સ૦) ઉસ ફીરસ્તેકો હુકમ કીએ ઇસકા હાથ ધુલા યેભી ઇસી ગીરોહમેં' દાખીલ હય. ઓર ઇબને અબ્બાસ (ર૦) ફરમાતે હંય કે એક દીન હઝરત ઇમામહુસેન (ર૦)કી શહાદતકે આગે નીંદસે ઉઠકર (ઇન્ના લીલ્લાહે વ ઇન્ના ઇલયહે રાજેઉન) મેં' પડને લગા. લોગ પુછને લગે કયા હાદેસા હુવા ? બોલા ઇમામહુસેન (ર૦) કો દુશ્મનોંને માર ડાલા યાને શહીદ કીયા. પુછે તુજે કયસા માલુમ હુવા. બોલા હઝરત (સ૦) કો મેને ખ્વાબમેં' દેખા આપકે સાથ એક શીશા થા લહુ ભરા હુવા. હુઝુર (સ૦) મુજે ફરમાને લગે તુને દેખા કે મેરી ઉમ્મતકે લોગ મેરે સાથ કયા સુલુક કીયે હંય! મેરે ફરઝન્દ દીલબન્દકો નાહક માર ડાલે યે ઉસ્કા ઓર ઉસ્કે રફી-કોંકા ખુન હય. હક તઆલાકે પાસ દાદ ખ્વાહીકે વાસ્તે જાતાહું. ચૌબીસ દીનકે બાદ હઝરત ઇમામહુસેન (ર૦)કી શહાદતકી ખબર આઇ ઓર મનસુર ઇબ્ને ઇસમાઈલને કહા હય કે અબદુલ્લાહ બઝઝાઝકો મેને ખ્વાબમેં' દેખા ઓર પુછા કે હક તઆલાને તેરે સાથ કયા કીયા. બોલા હરએક ગુનાહ જીસકા ઇકરાર મેને કીયા બખ્શ દીયા એક ગુનાહકે બાબમેં' મુજે ઇકરાર કરનેસે શરમ આઇ. મુજે પસીનેમેં' ખડા કીયા, હત્તા કે મેરે મુંહકા ગોસ્ત સારા ગીર ગયા મેને પુછા કે વો કયા ગુનાહ થા બોલા કીસી ખુબસુરત ગુલા-મકો મેને નઝર શાહવતસે દેખા. ઇસ બયાનસે માલુમ હુવા કે મય્યતકે અહેવાલ ઝીન્દોંકો ગાહે માહે બતાએ જાતે હંય રંજ યા રાહત હસ્બ મરાતીબ ઉન્કા અહવાલ દીખાયા જાના હય ઓર હદીસ શરીફમેં'ભી આયા હય કે દો જાનવરોંકો કાફરકી ગોરમેં' ભેજતે

હંય વો દોનું બેહરે ઔર અંધે દોનુંકે હાથમેં લોહેકા ગુર્ઝ રહેગા ઉસકા સર ઇતના બડા જયસા એક ઢોલ જીસમેં ઊંટકો પાની પીલાતે હંય. વો જાનવર કયામત તક કાફીરકો ઉસ ગુર્ઝસે મારતે હંય ન આંખ હય જીસસે ઉસકો દેખકર રહમ કરે ઔર ન કાન હંય જીસસે ઉસકી ફરીયાદ સુનેં. આએશા (ર૦)ને કહા હય કે હઝરત (સ૦) ફરમાએ કબર હરએક મઇયતકો દબાતી હય અગર કોઇ બન્દા ઇસ ઝબતેસે બચતા તો સઆદ ઇબને મઆઝ બચતા. અનસ (ર૦)ને કહા હય કે ઝેનબ (ર૦) હઝરત (સ૦)કી બેટી વફાત પાઇ ઉસ બીબીકો આપ ગોરમેં ઉતારે આપકા ચેહરા નેહાયત મુતગય્યર હુવા ઔર જબ બાહેર નીકલે આપકા મીઝાજ બહાલ હુવા હમ પુછે યા રસુલીલ્લાહ (સ૦) ઉસકા સબબ કયા થા. ફરમાને લગે કબરકે ઝબતે ઔર અઝાબકો મેને યાદ કીયા મુજે ખબર દી ગઇ કે ઝેનબ (ર૦) પર આસાન કીયે હંય. બાવજુદ ઉસકી ગોર ઉસકો ઇતના દબાઇ કે ઉસકી આવાઝ સબ જાનવર સુનતે હંય. ઇસ તમામ અહવાલસે માલુમ હુવા કે મુરદોંકા હાલ બુઝર્ગોંને દીન ખ્વાબમેં દેખે હંય કયું કે ઝીનદોંકો મુરદોંકા હાલ કશ્ફ બાતીનસે માલુમ હોતા હય બેદારીમેં હવાસ ઝાહીરસે ઇસકા માલુમ કરના મુમકીન નહીં. કયુંકે મુરદે અયસે આલમમેં ગએ હંય કે સારે હવાસકો ઉનકા હાલ માલુમ કરનેકી તાકત નહીં. બલકે આદમીમેં એક ખાસીયત હય જીસસે આલમ બકાકે મુસાફરોંકો દેખ સકતા હય લેકીન હવાસ ઝાહેરી ઔર મશગલે દુન્યાકે સબબસે વો ખાસીઅત મખફી રેહતી હય. જબ નીંદ કે સબબસે અશગાલ દુન્યાસે છુટતા હય મુરદોંકે માનીન્દ હો જાતા હય. ઔર ઉનકા અહવાલ ઉસકો મકસુફ હોતા હય ઔર ઇસી ખાસીઅતકે સબબસે મુરદોંકો હમારી ખબર હોતી હય કે વો હમારે નેક આમાલોંસે શાદ ઔર ગુનાહોંસે ગમગીન હોતે હંય યે બાત અહાદીસ સહીહાસે સાબીત હય. ઔર હકીકત યે હય કે હમારી ખબર ઉનકો ઔર ઉનકી ખબર હમકો લોહ મહફુઝકે વાસતેસે હોતી હય કયુંકે હમારા ઔર ઉનકા હાલ લોહ મહફુઝમેં લીખ્ખા હય જબ આદમીંકે દીલકો લોહ મહફુઝકે સાથ એક નીસબત પેદા હો તો ખ્વાબમેં મુરદોંકા હાલ લોહ મહફુઝસે પેદા કરતા હય ઔર જબ મુરદે સાહેબ નીસબત હોં તો હમારા અહવાલ માલુમ કરતે હંય. ઔર લોહ મહફુઝકી મીસાલ એક આઇનેકીસી હય જીસમેં સબ અશયાકો સુરત જલવગર હય. આદમીકી રૂહભી આઇને કીસી હય ઔર મુરદેકી રૂહભી અયસી હય પસ જયસા એક આઇનેમેં દુસરે આઇનેકા અકસ પડતા હય. ઇસી તરેહ લોહ મહફુઝપર લીખી હુઇ બાત હમારે ઔર મુરદોંકે દરમ્યાન જલવગર હોતી હય. યહાં એક સોચકા મુકામ યે હય કે લોહ મહફુઝ કયા ચીઝ હય. ઇસકે જવાબમેં કહા ગયા હય કે અયસા ખ્યાલ મત કર કે લોહ મહફુઝ એક જીસમ હય ! મુરબ્બા લકડી યા બાંસ યા. ઔર કીસી ચીઝકા જો ઝાહીરકી આંખસે ઉસે દેખ સકે ઔર વો અહવાલ જો ઉસમેં લીખ્ખા હો પડ સકે પર અગર તું ઉસકી મીસાલ માલુમ કરના ચાહતા હય તો અપને બાતનસે ઢુંઢકેહક તઆલા તુજમેં સારે મખલુકાતકા નમુના બનાયા હય તા ઇસ સબબસે તું સારે કાએનાતકો માલુમ કર સકે પર તું ખુદ અપનેસે બેખબર હય દુસરેકો કીસતરાંહ પેહચાનેગા. વો લોહમહફુઝકા નમુના કારીકા દીમાગ હય. જીસમેં સારા કુરઆન અઝબર હો ગયા ઉસમેં લીખ્ખા હુવા હય કુરઆનકો ઔર ઉન્કે હરૂફ વ સુતુરકો દેખતા હય. ઔર અગર કોઇ શખ્સ ઉસકે દીમાગકો રેઝા રેઝા કરકે ચશ્મેં ઝાહીરસે ઉસમેં નીગાહ કરે કુરઆન ઉસે કહીં નઝર ન આવેગા

ઓર નવીસ્તાભી દેખા ન જાયગા પસ લોહમહફુઝમેં ઇસ તોરસે ચીઝેં લીખ્ખી હુઇ હંય ક્યુંકે અક્સર બીલા નેહાયત ઉસમેં મન કુશ હય ઓર ચશ્મકી બશારત મુતનાહી હય ઓર નામુતનાહીકા મુતનાહીમેં નકશ મહસુસસે લીખના મુમકીન નહી પસ ઉસકા મુંહ ઓર ઉસકી તખતી ઓર ઉસકા હાથ ઇન સબમેં કોઇ એક તેરે કોઇ અઝુકાસા નહીં જયસાકે વોભી તુઝસે શબીહા નહીં બલકે યહાં અયસી બાત હય ધરકા જો કુચ્છ હો સામાન માલીકસે હય મુશાબા ઇસ ગુપ્તગોસે મકસદ યે હય કે મુરદોંકો હમારે હાલકી ઓર હમકો ઉનકી ખબર હોની મહાલ મત સમજ જયસા તું ખ્વાબ દેખા કરતા હય. ઓર મુરદોંકો ખ્વાબમેં અચ્છે યા બુરે અહવાલસે દેખના ઇસ બાતકી દલીલ હય કે વો જીતે હંય. રાહતમેં યા અઝાબમેં ઓર દુન્યાસે જો ગુઝરે નીસ્ત નહીં હુવે ઓર મરે નહીં ચુનાચે હક તઆલાને કહા હય (યાને ન ખયાલ કર ઉન લોગોંકે લીએ જો હમારે રાહમેં મારે ગએ હંય કે વો મઇયત હંય બલકે વો ઝીન્દા હય અપને રબકે પાસ ખાતે પીતે હંય ખુશ હંય ઉસ ચીઝસે જો અલ્લાહને ઉનકો દીયા હય અપને ફઝલસે) ઇસસે સાફ ઝાહીર હય કે બાદ મરનેકે મુરદોંકી ઝીન્દગી રંજ યા રાહતમેં બાકી હય ઓર હમ ઉનકી મદદ આમાલે ખેરસે કર સકતે હંય જયસા કે હદીસ શરીફમેં વારીદ હય. (કે જબ ઇનસાન મર જાતા હય તો ઉસકે આમાલ સબ બંદ હો જાતે હય મગર તીન કામ બાકી રેહતે હંય. એક સદકે જારીયા કે જીસકા સવાબ જારી રહે જયસા મસજીદ બનાના મુસાફીર ખાના યા મદરેસા યા યતીમખાના યા મેહમાન સરાએ યા કુવા ખુદવાના જીસકી હાજત હો જબતક ઇનસે લોગ ફાયદા ઉઠાતે હય બરાબર સવાબ પોંહોંચતા રેહતા હય. દુસરા ઇલ્મ નફા દેનેવાલા જીસસે લોગ નફા ઉઠાવે ખ્વાહ ખુદ અપની તસનીફ સે યા દુસરેસે તસનીફ કરાવે દોનુંકા સવાબ બરાબર હય ઓર તીસરા લડકા નેક બખ્ત કે અપને માં બાપકે લીએ ઉસકી દુઆકા અસર પોંહચતા હય યે સબ બાકીયાત સાલેહાત હય) કુરઆન પાકમેં ઇરશાદ હય તરજુમા: (માલ ઓર બેટે રોનક હંય દુન્યા કે જીતે ઓર રેહનેવાલી નેકીઓંપર બેહતર હય. તેરે રબકે યહાં બદલા ઓર બેહતર હય. તવફ્ફા સુ. કાફ રૂ. ૬ હ. સ.) યહાં રેહનેવાલી નેકીયાં ઉસ માલ ઓર ઓલાદકો કહા જીસસે દીનકી ખીઝમત હો ઓર આખેરતકે કામ બનેં ઓર જીસ માલસે યહાં ઓર વહાં દોનું જગા ફાયદા પહોંચે.

અબ મેં ઇસ રીસાલેકે ખાતમેપર દુઆ કરતા હું તમામ મુસલમાનોંકે લીયે કે ખુદા તઆલા ઉનકો આમાલે ખૈરકી તોફીક દે. ઓર ખુસુસન ઉન લોગોંકે માલમેં બરકત દે કે જીન કોમી લોગોંને ઇસ રીસાલેકી તસનીફમેં મદદ કી હય માલસે ઓર કોશીસસે ઓર આયન્દાભી ઇસ રીસાલેકો જારી રખનેમેં ખુદાએ તઆલા ઉનકી હીમ્મતકો તરક્કી પર રખ્ખે બે કરમેહી વ ફઝલેહી ઓર જીન લોગોંકો અપને મઇયતોંકો સવાબ રસાનીકા શોક હો તો ઉનકે લીયે યે એક આસાન તરીકા હય કે એક હઝાર રીસાલે હીદાયતકે યા ઉસસે કમ ઝાયદ મુસલમાનોંકો તકસીમ કર દેં જબતક ઇસકા વરક વરક બાકી રહેગા સવાબ પહોંચતા રહેગા. અગર કીસી મરીઝકે લીયે મન્નત માની જાવે કે અચ્છા હોનેપર એક હઝાર યા કમ ઝાયદ રીસાલે હીદાયતકે મુસલમાનોંકો તકસીમ કરૂંગા તોભી બેહતર હય યે બાત આમ ફહમ હય જયસા કે રોટી કપડા પેસા વગેરા તકસીમ કીયા જાતા હય ઉસકા સવાબ જબતક ઉસસે ફાયદા લેતે હંય ઓર યે બાત ઝાહીર હય કે પેસા રોટી બરસોં તક નહીં રેહતા જલ્દી ખરચ કીયા હો ચુકા ઓર હીદાયતકી તસનીફ

શાહીદ સેંકડો બરસ રેહ જાએ ઓર શાહીદ નસલ બાદ નસલ ઉસ્કા અસર રહે તો યે તકસીમ બેહતર ઠેહરી ઓર ઇસ્કા સવાબભી બેહદ હેરા.

ઇસ રીસાલેકે પડનેવાલોંસે અર્ઝ હય કે ઇસ્મેં કહીં ભુલચુક નઝર આવે તો નઝર કરમસે દુરસ્તીકે સાથ પડ લેં યે બન્દા સરસે તા પા ખતા વાર હય. અબ દુઆ કરતા હું કે ખુદાવન્દે કરીમ સબ મુસલમાનોંકો તૌફીક હીદાયતકી અતા કરે. ઓર તમામ મુસલમાનોંકા ખાતેમા સાથ ઇસ કલમે કે હો. (અશહદો અન લા ઇલાહા ઇલલ્લાહો વ અશહદો અન્ના મોહમ્મદન અબદોહુ વ રસુલોહુ) વ સલલ્લાહો તઆલા અલા ખયરે ખલકેહી વ સૈયદના મોહમ્મદીંવ વ આલેહી વ અસહાબેહી અજમઇન બે રહમતેકા યા અરહમર રાહેમીન.

યે હીકમતકી બાતેં યાદ રખનેકે કાબીલ હંય.

૧) નેકોંકી નેકી આખર કાર ઝરૂર બદોંકો નાદીમ કરેગી નેકોંકો ચાહીએ કે બદોકે તાનાઝની યા બદ સુલુકીયોંસે તંગ આકર અપની રાહ ન છોડેં.

૨) સદાકત ઓર અસલીયતકો ઇતના દખલ હય કે તસન્નોયા બનાવટકે વક્ત અક સર બાવજુદ બડી એહતીયાતકે ભી અસલી બાત ઝબાનપર આ જાતી હય ફીર કયું હમ અસલીયત ઓર હકકો છોડકર જુઠે કે લીએ તરેહ તરેહકે ઓર જુઠ બનાતે હંય.

૩) બેહુદા ઓર ઇકડ મઝાક રૂહકે પાકીઝા જોહરોંકા સત્યાનાસ કરતા હય ઓર કલામકો શાયસ્તા વ મહઝબ મજાલસકે કાબીલ નહીં છોડતા જો બેહકાને વાલોંકે કેહનેમેં આકર બે સોચે સમજે નાહક ફાયદેકા ખુન કર બેઠે વો બડા નાદાન હય.

૪) યે ગુલદસ્તા જો તેરે હાથમેં હય વો કલી હય શરીઅતકે બાગકી જીસ્કો ગુલદસ્તા કેહતે હય ઉસ્પર પુરા ગૌર ન કરનેકી વજેહસે અચ્છે ફહમીદા લોગોંસેભી ફરામોશી હોતી હય ઇસ્લીએ કેહનેસે પેહલે સોચના બેહતર હય.

૫) તુમ દોસ્ત યા હકદાર હો તોભી કીસીકી અમાનતમેં ખ્યાનતકો જાઇઝ ન રખ્ખો મોહબ્બતકી આગ ભડક ભડક કર અપના અસર વ ઇઝહાર કરતી હય લેકીન બે મૌકા કભી ન ખુલને દો.

૬) જો નાસેહ મુશફ્ફીકકી નહીં માનતા વો ઇસ બાતકા લાયક હય કે તાઝીયાને અઝલી ઉસ્કી ખબર લેં.

૭) જો ખુદા જયસે રહીમ કરીમ મહેરબાન દોસ્ત હકીકીસે ફીરકર ઓરોંકે પાસ ભટકતા ફીરે ઉસ્સે અંજામ બ ખૈરકી ઉમ્મીદ અબસ હય.

૮) જો ઉસ કાદર મુતલકકી બડી તાકતકી હીમાયતમેં આ જાએગા ઉસ્પર ખ્વાહ બ ઝાહેર કયસીહી મુસીબતેં કયું ન પડેં લેકીન ઉસ્કો નુકશાન નહીં પોહચ સકતા ચાહે તમામ સહારે જાતે રહેં ફકત એક વો સાથ હય તો સબ કુચ્છ હય.

૯) જો રાસ્તીમેં સાદા તૌરપર બાત દરયાફત નહીં કરતા બલકે હર બાતમેં ટેડાહી રેહતા હય વો ઝરૂર કહીં ન કહીં મુંહકી ખાયગા.

૧૦) જો તુમ્હારા રાઝ માલુમ કરનેકે લીએ બે બુન્યાદ બોહતાન બનાતા હય યા ઉપર ડરે પકડતા હય ચાહીએ કે તુમભી ઉસીકી તરેહસે પતા લગનેહી ન દો ઓર જો છોટી છોટી નકીયાંભી કરતા રેહતા હય વો અપને લીયે બેહતરીકી ઉમ્મીદ રખ સકતા હય મગર જો નેકીસે બીલકુલ બે બેહરા હય ઉસ્સે સીવાય ઇદબારકે ઓર કાહેકી ઉમ્મીદ હો સકતી હય. વ આખેરો દાવાના અનીલ હમ્દો લીલ્લાહે રબ્બીલ આલમીન.

મુનશી અબ્દુલકાદર બીન નુરમોહમદ(વાએઝ) ઠે. ભાવનગરીમોહલ્લા મુંબઈ ૩